

บทที่ 3

การศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนคล้ายและความแตกต่าง ของวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษ

การศึกษาวิจัยในบทที่ 3 จะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนคล้าย และความแตกต่างของการผจญภัยของสองวีรบุรุษคือ โอดิสซุสจากวรรณคดีโอดิสซีย์และพระอภัยมณี จากนิทานพระอภัยมณีคำกลอน โดยจะแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวการผจญภัยที่สองวีรบุรุษได้ประสบ ในเส้นทางของตน ตามทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ ของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ซึ่งประกอบด้วยสาม ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การออกเดินทาง-การครอบครอง- การเดินทางกลับ ทั้งนี้ เรื่องราวการผจญภัยของ วีรบุรุษในเทพปกรณัมเรื่องต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่จำเป็นต้องปรากฏทุกขั้นตอนของการผจญภัยเสมอไป และลำดับขั้นตอนการผจญภัยของวีรบุรุษอาจสลับขั้นตอนกันได้ เพื่อความชัดเจนในการศึกษา เปรียบเทียบวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี ผู้วิจัยนำเสนอการศึกษาวิจัยในบทที่ 3 ออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. เส้นทาง การผจญภัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการผจญภัยของโอดิสซุส และ พระอภัยมณี
2. ตารางเปรียบเทียบวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณีตามทฤษฎี การผจญภัยของวีรบุรุษ
3. ความเหมือนคล้ายและความแตกต่างของวงจรการผจญภัยของโอดิสซุส และ พระอภัยมณี

เส้นทาง การผจญภัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี

1. เส้นทาง การผจญภัยของโอดิสซุส

การออกเดินทาง (Departure): โอดิสซุสประมุขแห่งนครอิทากะถูกทวงคำสัตย์สัญญาที่ ให้ไว้เมื่อครั้งเข้าร่วมเสนอดัวเป็นคู่ครองนางเฮเลน ณ กรุงสปาร์ตาที่ว่า ไม่ว่ากรณีใด ๆ ต้องช่วยนำ พระนางเฮเลนคืนสู่สามี เมื่อเจ้าชายปารีสแห่งนครทรอยลักพาตัวพระนางเฮเลนไปเป็นคู่ครอง (ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ตำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 15) แต่เนื่องจากโอดิสซุสไม่ต้องการ จากภรรยา คือ เพเนโลพีและบุตรชายทารกเทเลมาคัส เขาจึงแสร้งทำเป็นเสียดสีต่อหน้าคณะทูต ที่มาตามไปรบ อย่างไรก็ตาม พาลาเมเดสหนึ่งในคณะทูตจับกลวงของโอดิสซุสได้ เขาจึงต้องยอม เข้าร่วมกับพันธมิตรกรีกโจมตีกรุงทรอย (Apollodorus, n.d. as cited in Sir James

Frazer, 1921) เมื่อโอดิสซุสร่วมรบโจมตีกรุงทรอยแล้ว ปรากฏว่าสงครามระหว่างสองกองทัพยืดเยื้อยาวนานเกือบ 10 ปี ยังไม่รู้ผลแพ้ชนะ (ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ตำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 222)

การครอบครุ (Initiation): ต่อมา โอดิสซุสได้คิดกลม้าไม้ยักษ์ซ่อนทหารกรีกไว้ข้างใน กลนี้ทำให้กองทัพกรีกพิชิตเมืองทรอยลงได้ เหล่าพันธมิตรนกรบกรักรวมถึงโอดิสซุสและลูกเรือสหายร่วมศึกจึงแยกย้ายกัน โอดิสซุสแล่นเรือออกจากกรุงทรอยเพื่อจะกลับบ้าน แต่เทพโพไซดอนและเทวีเฮนเปโรกรองทัพกรีกที่เฝ้าทำลายกรุงทรอย และวิหารศักดิ์สิทธิ์ของสองเทพเจ้า และยังได้ทำการลวงละเมิดเจ้าหญิงคัสลันดราผู้เป็นธิดาทำวเพรียมประมุขกรุงทรอยและเจ้าแม่แห่งวิหารเทวีเฮนเปโร ทั้งสองจึงบันดาลให้เกิดพายุร้ายพัดกระหน่ำกองเรือทัพกรีกแตกกระจายไปคนละทิศทาง (ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ตำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 222-232)

นครอิสมารุส คือ ดินแดนแรกที่กองเรือของโอดิสซุสแล่นเข้าเทียบท่าภายหลังแล่นเรือออกจากกรุงทรอย พวกของโอดิสซุสปล้นสดมภ์ทรัพย์สมบัติ ซึ่งต่อมา ชาวเมืองพากันรวบรวมพลจากเมืองใกล้เคียงต่อสู้ และสังหารลูกเรือของโอดิสซุสได้จำนวนหนึ่ง พวกของโอดิสซุสที่เหลืออยู่พากันหลบหนีออกมาได้ และแล่นเรือมาจอดที่ดินแดนของผู้เสพมังสวิวัติ ที่ซึ่งลูกเรือบางคนมีโอกาสได้ชิมดอกบัวและติดใจ จนอยากใช้ชีวิตกับชาวเมืองนี้ไปตลอด โอดิสซุสต้องใช้กำลังพาตัวลูกเรือออกมา และแล่นเรือมาถึงดินแดนของอสูรไซคลอปส์บุตรของเทพโพไซดอน พวกของโอดิสซุสเดินทางไปเยือนถ้ำของอสูรเพื่อขอแบ่งปันเสบียงอาหาร แต่พวกเขากลับถูกอสูรกินเป็นอาหาร โอดิสซุสวางอุบายจนสามารถทำร้ายอสูรจนตาบอดสนิท และพากันหนีออกมาได้ อย่างไรก็ตาม การทำร้ายอสูรครั้งนี้เป็นเหตุให้เทพโพไซดอนอาฆาตแค้นและบันดาลให้กองเรือของโอดิสซุสพลัดหลงร่อนเร่กลางทะเล เมื่อต่อมาที่กองเรือของโอดิสซุสแล่นมาถึงคือเกาะเอโอเลียของเทพเจ้าแห่งลมเอโอลุส ซึ่งเทพเจ้าเอโอลุสให้ความช่วยเหลือและมอบถุงหนังบรรจุลมให้เป็นของกำนัลแก่โอดิสซุส และขณะที่แล่นเข้าใกล้อริกะบ้านเกิด ลูกเรือคิดว่าถุงลมบรรจุเงินทองและลักลอบเปิดถุงลมออกดู เกิดพายุขนาดใหญ่พัดเรือกลับเข้าสู่เกาะเอโอเลียอีกครั้ง แต่ครั้งนี้เทพแห่งลมปฏิเสธที่จะช่วยเหลือและขับไล่พวกของโอดิสซุสให้ไปจากเกาะ กองเรือของโอดิสซุสแล่นต่อไปจนถึงดินแดนลาเอสโตรโกเนียซึ่งเป็นถิ่นของมนุษย์กินคน ชนเผ่าลาเอสโตรโกเนียพากันมาร่วมสังหารลูกเรือของโอดิสซุส และทำลายกองเรือทั้งหมด เหลือแต่เรือของโอดิสซุสเพียงลำเดียวและสหายจำนวนหนึ่งที่หนีออกมาได้ ต่อมา โอดิสซุสและลูกเรือที่เหลืออยู่แล่นเรือมาถึงเกาะเอเธียของเทวีเซอรสิ ซึ่งสาปลูกเรือให้กลายเป็นสุกร และด้วยความช่วยเหลือของเทพเจ้าเฮอร์เมสที่มอบยาสมุนไพรแก้พิษให้แก่โอดิสซุส เวทมนตร์ของเทวีเซอรสิจึงทำอะไรโอดิสซุสไม่ได้ และโอดิสซุสได้

ชักดาบออกมาจู่จนเทวีเกิดความกลัว และทั้งสองตกลงกันอย่างสันติ เทวีเซอริซีเปลี่ยนให้ลูกเรือ กลับร่างเป็นคน และโอดิสซุสร่วมคู่กับองค์เทวี และอยู่เป็นคู่ครองกับเทวีเซอริซีเป็นเวลา 1 ปี และขอความช่วยเหลือจากเทวีเซอริซีให้บอกหนทางกลับบ้าน เทวีเซอริซีชี้แนะให้โอดิสซุสเดินทางไป ยมโลกแดนแห่งเทพเจ้าเฮเดสและมเหสีเทวีเพอร์ซีโฟเน เพื่อขอคำพยากรณ์จากนักพยากรณ์ ไทริซิอัธเกี่ยวกับวิธีการเดินทางกลับบ้านครอิกกะ เมื่อโอดิสซุสได้รับทราบคำพยากรณ์แล้ว จึงเดินทาง กลับมาพบเทวีเซอริซี และเทวีบอกหนทางและตักเตือนถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะต้องเผชิญระหว่างทางที่จะกลับบ้าน จากนั้น โอดิสซุสและลูกเรือออกจากเกาะเออียีแห่งเทวีเซอริซี โดยล่องเรือผ่าน อมนุษย์ไซเรนซึ่งส่งเสียงล่อลวงให้เข้าไปดินแดนของนาง แต่โอดิสซุสรู้ล่วงหน้าจากคำเตือนของ เทวีเซอริซี จึงให้ลูกเรือทุกคนอุดหูด้วยขี้ผึ้งและตัวเขาลองฟังเสียงของนาง แต่ให้ลูกเรือมัดร่างไว้กับ เสากระโคงเรือ ต่อมาขบวนเรือของโอดิสซุสแล่นมาถึงห้วงมฤตยูซาริบดิสและแดนภูตสมุทรซิลลา ลูกเรือบางส่วนถูกนางซิลลาโอบไปกิน เมื่อพ้นอันตรายจากห้วงมฤตยูซาริบดิสและภูตสมุทรซิลลา แล้ว โอดิสซุส และลูกเรือแล่นเรือมาเทียบเกาะอาทิดียเทพ ซึ่งลูกเรือไม่เชื่อฟังคำสั่งของโอดิสซุสที่ ห้ามไม่ให้ละเมิดฝูงปศุสัตว์ของเทพเจ้า พวกกันสंहารและบริโภคโคของอาทิดียเทพ ความทราบไปถึงเทพเจ้าซุส พระองค์ได้ฟาดค้อนนิบาตเพื่อเป็นการลงโทษผู้จาบจ้วงสมบัติของเทพเจ้า ลูกเรือทุกคนเสียชีวิต ยกเว้นโอดิสซุสรอดมาเพียงคนเดียวแต่ต้องเสียเรือที่อับปางไปพร้อมลูกเรือ โอดิสซุส เกาะซูลอยคอคเป็นเวลาเก้าวันเก้าคืน มาติดเกาะโอจีเจียแห่งเทวีคาลิปโซ เขาถูกเทวีกักไว้ เพื่อครองคู่เป็นเวลานานถึง 7 ปี ต่อมามหาเทพซุสมีคำสั่งให้เทวีปล่อยตัวเขา (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 167-258)

การเดินทางกลับ (Return): เทวีคาลิปโซพยายามโน้มน้าวโอดิสซุสด้วยการเสนอ ความเป็นอมตะเพื่อให้โอดิสซุสเปลี่ยนใจไม่เดินทางกลับ แต่ไม่สำเร็จ เทวีคาลิปโซจึงต้องทำตาม บัญชาของมหาเทพ โดยนางยอมให้โอดิสซุสต่อเรือใหญ่พร้อมจัดเตรียมเสบียงเพื่อเดินทางกลับ บ้านแก่เขา แต่ระหว่างการเดินทาง เทพโพไซดอนที่ยังโกรธแค้นโอดิสซุสที่ทำให้ฮุสไตลอปส์ ตาบอด ได้บันดาลให้เรือที่ต่อขึ้นอับปาง โอดิสซุสเกือบเอาชีวิตไม่รอด แต่ด้วยความช่วยเหลือของ นางพรายทะเลไอน์ที่มอบอาวุธวิเศษให้เขาพันรอบเฮอร์ปอนันทรายในท้องทะเล ทำให้ โอดิสซุสลอยคอและว่ายน้ำมาที่เมืองของประมุขอัลลิโนอุสของชาวเฟเซียนซึ่งมีประเพณีส่ง อาคันตุกะกลับบ้าน โอดิสซุสได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี โดยที่คหบดีต่าง ๆ ของเมืองได้มอบ บรรณาการ และช่วยส่งโอดิสซุสกลับบ้านครอิกกะด้วยเรือเฟเซียนที่ทรงศักยภาพ เมื่อโอดิสซุสเดินทาง ถึงนครอิกกะ เขาไม่รีบร้อนตรงสู่ราชวังแต่พยายามสอบถามข่าวคราวความเป็นไป และน้อมรับ ความช่วยเหลือจากเทวีอเธเนที่ได้เปลี่ยนร่างของโอดิสซุสเป็นขอทานพเนจรและพักอาศัยอยู่นอก

วังกับยูมาอุสชายชราเลี้ยงหมู ซึ่งระหว่างที่ปลอมเป็นขอทานโอดิสซุสต้องเผชิญกับการถูกดูแคลน และการถูกทำร้ายร่างกายจากคนต่ำต้อยและศัตรูรุกรานวังซึ่งหวังครอบครองทรัพย์สินสมบัติและเพเนโลพีภรรยาหม้ายของเขา ต่อมาโอดิสซุสได้เผยตัวและร่วมกันวางแผนกำจัดเหล่าผู้รุกรานกับเทเลมาคุสบุตรชายซึ่งบัดนี้เติบโตเป็นชายหนุ่ม อย่างไรก็ตาม โอดิสซุสต้องขมใจไม่เปิดเผยตัวเองต่อเพเนโลพี เพื่อให้แผนการกำจัดศัตรูประสบความสำเร็จ และโอดิสซุสในสภาพขอทานได้นม่น้ำวให้เพเนโลพีเชื่อว่าโอดิสซุสยังมีชีวิตอยู่และจะกลับคืนสู่อิฐกะแก่แค้นผู้รุกราน พร้อมร่วมวางแผนกับนางเพื่อจัดการประลองหาผู้ชนะชิงธนูให้รอดผ่านลูบิสรองูของขวานลูบิสรองด้าม เมื่อวันประลองมาถึง

โอดิสซุสในร่างขอทานเป็นผู้เดียวที่สามารถยิงธนูผ่านรูทั้งลูบิสรองูของขวานได้ และโอดิสซุสกับเทเลมาคุสร่วมกันสังหารเหล่าเจ้าชายผู้รุกราน พร้อมลงโทษบริวารที่เอาใจออกห่างไปภักดีฝ่ายศัตรู ทำยี่สิบ เพื่อพิสูจน์ตัวต่อเพเนโลพี โอดิสซุสไขปริศนาเตียงมะกอกที่เขาเป็นผู้สร้างเองกับมือซึ่งเป็นความลับที่รู้กันแค่สองคน สองสามีภรรยาจึงได้กลับมาครองคู่กันอย่างมีความสุขอีกครั้ง (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 99-480)

2. เส้นทางผจญภัยของพระอภัยมณี

การออกเดินทาง (Departure): สองพี่น้องพระอภัยมณีและศรีสุวรรณ ถูกบิดา คือ ท้าวสุทัศน์ขับไล่ออกจากเมืองรัตนา เพราะไม่พอใจที่สองเจ้าชายเลือกเรียนวิชาที่ผู้เป็นบิดาเห็นว่าไม่เหมาะสมแก่สถานะกษัตริย์ คือพระอภัยมณีเรียนวิชาเป่าปี่จากพินทพราหมณ์รามราชและศรีสุวรรณเรียนวิชาการต่อสู้ด้วยกระบอง สองพี่น้องเสียใจที่ถูกขับไล่แต่ต้องจำใจเดินทางออกจากบ้านเมือง ระหว่างเดินทางได้พบพราหมณ์สามพี่น้อง คือ พราหมณ์โมรา สาณน และวิเชียร ซึ่งมีวิชาผูกกล้าผายนตร์ด้วยฟางให้แล่นลอยน้ำได้ เรียกลมฝนและวิชายิงธนูครั้งเดียวได้เจ็ดดอกตามลำดับ พระอภัยมณีเป่าปี่ให้สามพราหมณ์ฟัง นางยักษ์ที่ออกมาเล่นน้ำทะเลบริเวณใกล้เคียงได้ยินแว่วเสียงปี่เกิดความเสนาห์หา จึงจับพระอภัยมณีไปกักขังไว้ในถ้ำใต้ท้องทะเลบังคับให้อยู่กินกับนาง จนมีบุตรด้วยกันชื่อลินสมุท ซึ่งมีพลังกำลังมหาศาลเนื่องจากรดาเป็นยักษ์ (สุนทรภู่, 2517, หน้า 1-134)

การครอบครอง (Initiation): อยู่มาวันหนึ่ง นางยักษ์ไม่อยู่ ลินสมุทผลัดหินปิดประตูถ้ำเปิดออกและไปเล่นที่ริมหาด พร้อมจับคู่สามีภรรยาเงือกพากลับมาพบพระอภัยมณีที่ถ้ำ พระอภัยมณีขอให้เงือกพาหนี สองเงือกเต็มใจช่วยและคิดอุบายหลอกให้นางยักษ์ไปจำศีลในป่า ประจวบเหมาะที่นางยักษ์มีไข้มาปรึกษาเรื่องฝันร้าย พระอภัยมณีหลอกว่า ความฝันนั้น หมายถึงางมีเคราะห์ ให้แก้เคราะห์โดยไปจำศีลและอดอาหารในป่าสามวันสามคืน พระอภัยมณี ลินสมุท สองสามีภรรยาคุ้งเงือกและนางเงือกบุตรสาวพากันหนี นางยักษ์ได้ไล่ล่าติดตามมาจนถึงเกาะแก้ว

พิสดารของฤๅษีผู้ทรงฤทธิ์ซึ่งให้ความอุปถัมภ์ผู้คนต่างชาติต่างภาษามากมายที่พลัดหลงมาติดเกาะ นางยักษ์ก็ลัทธิฤๅษีได้แต่เฝ้าอยู่บริเวณนั้น และระหว่างอาศัยที่เกาะแก้วพิสดารเพื่อหลบหนีนางยักษ์ พระอภัยมณีได้นางเงือกเป็นภรรยา ซึ่งต่อมาให้กำเนิดบุตรชายชื่อสุดสาคร ต่อมาท้าวสิลราชเจ้าเมืองผลึกพาธิดานางสุวรรณมาลี ออกเที่ยวทะเล ระหว่างทางประสบคลื่นซัดเรือล่มทำให้แยกจากเรือตามเสด็จ ลำเนาของสองพ่อลูกล่องเรือมาถึงเกาะแก้วพิสดาร สองพ่อลูกจึงได้พบกับพระอภัยมณีซึ่งขณะนั้นครองเพศนักบวช และพระอภัยมณีเกิดความรักต่อนางสุวรรณมาลีตั้งแต่แรกพบ ต่อมา พระอภัยมณีกับสินสมุทรได้ขอโดยสารเรือของสองพ่อลูกออกมาด้วยกัน ส่วนนางเงือกซึ่งตั้งครรรภ์ได้สามเดือนยังคงอาศัยอยู่ที่เกาะแก้วพิสดาร ระหว่างที่เดินทางออกจากเกาะ พวกของพระอภัยมณีถูกนางผีเสื้อติดตามมาทำลายกองเรือ ท้าวสิลราชพลัดตกทะเลเสียชีวิต สินสมุทรอุ้มนางสุวรรณมาลีพาหนีได้ทัน พระอภัยมณีหนีขึ้นไปอยู่บนยอดภูเขากับเหล่าบริวาร และไม่มีทางเลือกจึงจำใจต้องเป่าปี่สังหารนางยักษ์ จนนางสิ้นใจตาย พระอภัยมณีติดอยู่ที่ภูเขานานเวลาห้าเดือน กองเรือของอุศเรนเจ้าชายของเมืองลังกาซึ่งเป็นคู่หมั้นหมายของนางสุวรรณมาลีซึ่งออกเดินเรือติดตามหานาง ได้มาพบจึงรับพระอภัยมณีติดเรือกลับมาด้วย ฝ่ายสินสมุทรและนางสุวรรณมาลีได้พบกับเรือโจรสลัดซึ่งเกี่ยวพาราสีนางสุวรรณมาลี สินสมุทรสังหารโจรสลัดและยึดเรือเสียเอง ต่อมาแล่นเรือมาถึงเมืองรมจักรซึ่งเป็นเมืองที่ศรีสุวรรณเมื่อครั้งพลัดพากับพระอภัยมณี ได้เดินทางมาพบรักและอภิเษกสมรสกับนางเกษราธิดาท้าวทศวงศ์เจ้าเมือง สินสมุทรกับศรีสุวรรณเกิดรบกันเพราะไม่รู้ว่าเป็นอาหลานกัน ต่อมาเมื่อรู้ความจริง ศรีสุวรรณ สินสมุทรและนางสุวรรณมาลีจึงพากันออกเรือตามหาพระอภัยมณี และได้มาพบกองเรือของอุศเรนกลางทะเล สินสมุทรเมื่อรู้ว่าอุศเรนเป็นคู่หมั้นนางสุวรรณมาลีซึ่งสินสมุทรรักใคร่และยกให้นางเป็นมารดาจึงเกรงว่าอุศเรนจะแย่งชิงนางกลับไป จึงทำรบกับอุศเรน พระอภัยมณีวางตัวเป็นกลางระหว่างสองฝ่ายด้วยความลำบากใจ และระหว่างการรบอุศเรนถูกปืนยิงที่เข้าบาดเจ็บ เดินทางกลับเมืองลังกาด้วยความแค้น ในเวลาต่อมา เมื่อเดินทางมาถึงเมืองผลึก นางมณฑามารดาของสุวรรณมาลียกเมืองผลึกให้พระอภัยมณีปกครอง และพระอภัยมณีรับนางวาลีหญิงอัปลักษณ์ที่มีวิชาไสยเวทย์และมีความฉลาดหลักแหลมเป็นสนมเอก และนางคิดอุบายให้พระอภัยมณีได้อภิเษกสมรสกับนางสุวรรณมาลี และต่อมาให้กำเนิดธิดาแฝด สร้อยสุวรรณและจันทรสุดา และพระอภัยมณีเมื่อลงหลักปักฐานมั่นคงแล้ว มีใจคิดถึงบิดามารดาที่ตนได้จากมา จึงได้มอบหมายให้ศรีสุวรรณและสินสมุทรเดินทางไปเยี่ยมเยียนบุพการีที่เมืองรัตนา และพระอภัยมณีทำหน้าที่กษัตริย์ผู้นำที่ปกครองเมืองอย่างแข็งขัน ต่อมา อุศเรนพร้อมบิดาเจ้าเมืองลังกายกทัพกลับมาแก้แค้น แต่อุศเรนถูกจับตัวได้ และนางวาลียั่วให้เจ็บใจจนอกแตกตาย แต่ปีศาจอุศเรนตามมาหลอกหลอนจนนางวาลีเสียชีวิต

ตามกันไป ส่วนเจ้าลังกาถูกหนูงิงบาดเจ็บ หนีกลับเมืองลังกา และด้วยความเศร้าโศกถึงข่าวการตายของอุศเรนจึงตายตามบุตร นางละเวงธิดาจึงขึ้นครองเมืองลังกา มีบาทหลวงเป็นที่ปรึกษา และได้ออกกกลให้นางละเวงทำเสน่ห์ไว้ในรูปवाद และได้เชิญเจ้าละมานเจ้าเมืองคนทมิฬให้ช่วยรบกับพระอภัยมณี โดยสัญญาว่าถ้ารบชนะ นางวาลีจะสมรสด้วย เจ้าละมานหลงรูปนางละเวงยกทัพมาตีเมืองผลึก แต่ผู้ฝ่ายพระอภัยมณีไม่ได้ ถูกจับไปปล่อยเกาะและเสียชีวิตที่นั่น แต่เมื่อพระอภัยมณีได้เห็นรูปवादของนางละเวงที่เจ้าละมานพกติดมาด้วย ก็โดนเสน่ห์ทันที พระอภัยมณีหลงเสน่ห์จนถึงกับคลุ้มคลั่งพันเพื่อนต่าง ๆ นานา นางสุวรรณมาลีจึงต้องนำทัพเมืองผลึกรบกับเก้าทัพที่อาสาสามารถเนื่องจากเจ้าเมืองต่างหลงรูปและหมายปองนางละเวง สุดสาครซึ่งร่ำเรียนวิชาอยู่กับฤๅษีที่เกาะแก้วพิสดาร มิได้แพ้วิเศษที่ฤๅษีมอบให้เป็นอาวุธ และมีม้ามังกรเป็นพาหนะ เมื่ออายุสามปีได้ออกติดตามหาบิดา ระหว่างการเดินทางสุดสาครพบท้าวสุริยทัตย์ ท้าวสุริยทัตย์รับสุดสาครเป็นบุตรบุญธรรม สุดสาครกับโอรสธิดาของท้าวสุริยทัตย์ คือหัลไชยและเสาวคนธ์ต่างรักใคร่กันดี ต่อมาสุดสาครเดินทางมาถึงเมืองผลึกและรู้ว่าเป็นเมืองของบิดา จึงอาสาช่วยนางสุวรรณมาลีรบ และใช้ไม้เท้าแก้ฤทธิ์เสน่ห์รูปนางละเวงได้ เมื่อพระอภัยมณีหายเป็นปกติได้นำทัพปราบปรามศึกเก้าทัพแตกพ่ายไป และจึงตัดสินใจยกทัพไปปราบปรามเมืองลังกา เมื่อไปถึง ในตอนแรก ทัพเมืองผลึกเสียที่เข้าไปติดค่ายกลฝ่ายลังกา พระอภัยมณีจึงเป่าปี่สะกดทัพ ทหารทั้งสองฝ่ายหลับไหล แต่นางละเวงมีของวิเศษตราราคูคุ้มกันจึงหลบหนีไปได้ นางได้พบกับพระอภัยมณีและต่างก็มีใจให้แก่กัน อย่างไรก็ตาม ด้วยเกรงจะเสียที่ต่อพระอภัยมณี นางละเวงได้หักใจและขับม้าหนีเข้าป่า และได้รับความช่วยเหลือจากบาทหลวงปีโป้ที่ป่าลิกคราน่า และรับนางยุพามกา และนางสุลาลีวันเป็นบุตรบุญธรรมติดตามนางกลับกรุงลังกาด้วย การศึกสองฝ่ายดำเนินไป ต่อมาพระอภัยมณีลักลอบขึ้นรถนางละเวงเข้าเมืองลังกา และเมื่อศรีสุวรรณ สิ้นสมุท สุดสาครตามเข้ามาที่วังของนางละเวง ทั้งหมดโดนเสน่ห์หึงฝ่ายลังกากันถ้วนหน้า นางสุวรรณมาลีจึงต้องนำทัพต่อสู้กับเมืองลังกา โดยมีสองพี่น้องหัลไชยและเสาวคนธ์ช่วยนางรบ สองฝ่ายฆ่าฟันกันไม่หยุดยั้ง ฝ่ายเมืองผลึกได้เชิญฤๅษีแห่งเกาะแก้วพิสดารมาช่วยเหลือ และฤๅษียุติปัญหาด้วยการห้ามทัพ เทคนิคลังสอนให้หลักธรรมจนทุกฝ่ายมีไมตรีต่อกัน เมื่อสงบศึกแล้ว นางละเวงเชิญทุกคนเข้าเมืองลังกา และก่อนที่ฝ่ายพระอภัยมณีจะเดินทางกลับเมือง นางละเวงได้ยกโคตรเพชรสมบัติประจำกรุงลังกาให้แก่เสาวคนธ์นำกลับไปไว้ที่เมืองการะเวก และนางละเวงปกครองเมืองลังกาต่อไป (สุนทรภู่, 2517, หน้า 134-927)

การเดินทางกลับ (Return): ต่อมานางละเวงได้ยกเมืองลังกาให้มังกรลาบุตรซึ่งเกิดกับ พระอภัยมณีปกครอง มังคลาถูกบาทหลวงผู้ที่ไม่อดทนเป็นทีปรักษาของมารดาอุยงให้ชิงโคตรเพชร กลับคืนมาเมืองลังกา โดยฝ่ายมังกรลาประกอบด้วยวลายูดา (บุตรนางรำพาสะหรือกับศรีสุวรรณ) วายุพัฒน์ (บุตรนางยุพาผกา กับ ลินสมุท) และหัลกัน (บุตรนางสุลาลีวัน กับ สุดสาคร) จับตัว นางสุวรรณมาลี และทำวทวงศ์เจ้าเมืองรมจักรกลับไปเมืองลังกา ฝ่ายพระอภัยมณียกทัพมารบ กับทัพของมังกรลาซึ่งเป็นบุตรและหลานในได้ และปราบปรามได้สำเร็จ แต่พวกมังกรลามักกองทัพ จะพ่ายแพ้แต่หลบหนีไปได้ เมื่อทุกอย่างสงบลงแล้ว พระอภัยมณีได้จัดการอภิเษกสุดสาครกับ นางเสาวคนธ์ หัลไชยกับสองธิดาฝาแฝด อย่างไรก็ตาม พระอภัยมณีเกิดความรู้สึกน้อยใจที่ นางสุวรรณมาลีและนางละเวงสงมเหลืบายเบี่ยงการร่วมหอ จึงตัดสินใจออกบวชเป็นฤาษี ตามหลักธรรมพระศิวะ พร้อมนางสุวรรณมาลี และนางละเวงที่ออกบวชเป็นชีเพื่อติดตามรับใช้ พระอภัยมณี ทั้งสามคนพำนักอยู่ ณ เขาลิงคุตร เมืองลังกา และพระอภัยมณีมอบหมายให้ ลินสมุทครองเมืองผลึก สุดสาครและนางเสาวคนธ์ปกครองเมืองลังกา ในเวลาต่อมา เมื่อนางมณฑามารดาของนางสุวรรณมาลีถึงแก่กรรม ณ เมืองผลึก ลินสมุทและสุดสาครได้เชิญ พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลีและนางละเวงมาร่วมพิธีศพ ทั้งสามคนจึงเล่นเรือกำปั่นเดินทางออก จากเขาลิงคุตร แต่ระหว่างทางเรือพลัดหลงไปพบกับสามพี่น้องคือ นางเทพเทพิน นางนิลกันฐิและ ตรีพล่าที่เกาะกัลปังหา และสามพี่น้องมีความรักใคร่นับถือพระอภัยมณีจึงได้ช่วยกันต่อเรือใหญ่ และขอติดตามออกมาด้วย ระหว่างทางที่เล่นเรือมาเมืองผลึก พวกของพระอภัยมณีถูกโจรสลัด ชาวจีนโจมตี แต่เรือออกติดตามของลินสมุทและสุดสาครซึ่งออกตามหาพระอภัยมณีตามมาพบ และขับไล่โจรสลัดแตกพ่ายไป ขณะเดียวกัน ความเป็นไปของมังกรลาและบาทหลวงคือเมื่อได้ หลบหนีออกจากเมืองลังกาแล้ว ทั้งสองได้รวบรวมกำลังพลและยกทัพมาโจมตีฝ่ายลูกหลานของ พระอภัยมณีอยู่เนือง ๆ แต่ก็พ่ายแพ้กลับไปทุกครั้ง ส่วนพระอภัยมณีนั้น เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ ครอบครัวยาวแล้วจึงเดินทางกลับไปพำนักที่เขาลิงคุตรดังเดิม จนเวลาผ่านไป พระอภัยมณีเกิด ความคิดถึงญาติมิตร จึงตัดสินใจเดินทางออกมาเยี่ยมเยียน ระหว่างทางพบว่า ถึงแม้มังกรลาซึ่ง ก่อนหน้านี้ได้กลับใจและขอมาต่อพระอภัยมณีแล้ว แต่บาทหลวงผู้เป็นอาจารย์ยังระดมไพร่พลมา โจมตีลังกาไม่เลิกรา พระอภัยมณีเข้าไปไกลเกลี่ยขอร้องให้เลิกแล้วต่อกันและสัญญาจะแบ่งเมือง ลังกาให้คนละครึ่ง แต่บาทหลวงไม่รับข้อเสนอและยกทัพเข้าโจมตี ลินสมุทจึงได้เป่าปี่จนทำให้พวก บาทหลวงต้องหลบหนี อย่างไรก็ตาม บาทหลวงยังมีความแค้นเมืองลังกา จึงยกทัพมาตีเมืองลังกา อีกครั้ง แต่ฝ่ายเมืองลังกาได้เชิญพราหมณ์ผู้มีวิชาลีคนเสกมนตร์ให้น้ำรอบเกาะลังกาแข็งและ ลูกติดเป็นไฟกระจายออกไปข้างละสิบโยชน์ บาทหลวงเมื่อยกทัพมาและเห็นแล้วว่าทำอะไรไม่ได้

จึงเลิกยกทัพกลับไปที่สุดในที่สุด ฝ่ายนางเงือกซึ่งพักอาศัยที่เกาะแก้วพิสดารเมื่อได้รักษาศีลห้าตามที่ พระอภัยมณีสั่งสอน และและฟังคำเทศน์ของฤาษีอย่างสม่ำเสมอพระอินทร์จึงมาตัดหางเงือกออก และนางได้เป็นมนุษย์ สุดสาครจึงรับนางเข้าเมืองลังกา มีการจัดงานฉลองให้นาง เมื่อเสร็จสิ้น การฉลอง พระอภัยมณี นางสุวรรณมาลีและนางละเวงจึงเดินทางกลับเขาสังครุฑเพื่อปฏิบัติธรรม ต่อไป (สุนทรภู่, 2517, หน้า 1074-1300)

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบบวจการผจญภัยของโอดิสซัสกับพระอภัยมณีตาม ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซัส	พระอภัยมณี
การออกเดินทาง		
1. เลียงเรียกสู่การผจญภัย	โอดิสซัสถูกขอร้องให้เข้าร่วมสงครามกรุงทรอย	ทำวสุทัศน์ขับไล่พระอภัยมณีออกจากกรุงรัตนา
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	-	พินทพราหมณ์รามราชสอนวิชา เป่าปี่ พร้อมมอบปี่ให้เป็นอาวุธคู่กายพระอภัยมณี
2. การปฏิเสธเสียงเรียก	โอดิสซัสเกล้งทำเป็นเสียดสีต่อหน้าคณะทูต เพื่อที่ไม่เข้าร่วมรบสงครามกรุงทรอย	พระอภัยมณีเสียใจและไม่เต็มใจออกจากกรุงรัตนา
3. ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ	-ไม่ปรากฏชัดเจน- แต่ภายหลังเทวี่เธเนได้ทรงประกาศว่าทรงให้ความช่วยเหลือโอดิสซัสมาตั้งแต่ต้น	-ไม่ปรากฏในขั้นตอนนี้ - แต่ปรากฏแทรกในขั้นตอนอื่น ๆ และพระอภัยมณีได้พบกับสามพราหมณ์ซึ่งจะเป็นผู้ช่วยเหลือต่อไป
4. การข้ามธรณีประตูแรก	โอดิสซัสมาถึงกรุงทรอยและร่วมรบในสงครามกรุงทรอย โดยอยู่ฝ่ายกรีก	พระอภัยมณีไปล้างเครื่องทรงแบบกษัตริย์ และใส่เสื้อผ้าแบบคนสามัญ เดินทางออกจากเมืองรัตนา ผ่านป่ามาถึงชายทะเล
5. การติดอยู่ในห้องปลาฉลาม	โอดิสซัสติดพันกับการต่อสู้ในสงครามกรุงทรอยกว่า 9 ปี	พระอภัยมณีถูกนางยักษ์ลักพา มากักขังไว้ในถ้ำใต้ทะเล

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการถวาย	โอดิสซุส	พระอภัยมณี
การครอบครอง		
6. ถนนแห่งการทดสอบ ทดลอง	โอดิสซุสเดินทางออกจากกรุง ทรอยแต่ถูกเทพเจ้าลงโทษ ด้วยการให้หลงวนเวียนอยู่ใน มหาสมุทร	พระอภัยมณีเห็นนางยักษ์
	1) โอดิสซุสมาถึงนคร อิสมารุส สู้กับชาว อิสมารุส	-
	2) โอดิสซุสเผชิญพายุกลาง มหาสมุทรเป็นเวลาหลาย วัน	-
	3) โอดิสซุสติดเผชิญกับกลุ่ม ผู้ไล่ต้อนวัว	-
	4) โอดิสซุสเผชิญกับ ไซคลอปส์	-
ความช่วยเหลือจาก พลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	โอดิสซุสมาถึงโอเอเลียและ เทพเจ้าเอโอลุสมอบมงกุฎ วิเศษให้	1) ครอบครัวยกย่องพาพระอภัย มณีเห็นนางยักษ์
	-	2) ลินสมุทช่วยถ่วงเวลา นางยักษ์
	-	3) ฤาษีแห่งเกาะแก้วพิสดาร ช่วยเหลือพระอภัยมณีจาก นางยักษ์

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซัส	พระอภัยมณี
ถนนแห่งการทดสอบทดลอง (ต่อ)	5) ลูกเรือโอดิสซัสปล่อยลม ออกจากถุง ทำให้เรือ แล่นกลับไปยัง เอโอเลียอีกแต่เทพเจ้า เอโอลุสปฏิเสธที่จะให้ ความช่วยเหลือเป็นหนที่ สอง	-
	6) โอดิสซัสสูญเสียกองเรือ ทั้งหมดและลูกเรือเกือบ ทั้งหมดถูกเผ่าลาเอสตริ โกเนียนสังหารหมู่	-
ความช่วยเหลือจาก พลิงเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	เทพเจ้าเฮอริเมส ให้ คำแนะนำพร้อมมอยา สมุนไพรให้กับโอดิสซัสเพื่อ รับมือกับเทวีเซอริซี	-
7. การพบกับองค์เทวี	โอดิสซัสมาถึงดินแดนของ เซอริซี และอยู่กินกับเซอริซี เป็นเวลา 1 ปี	พระอภัยมณีพบสุวรรณมาลีที่ เกาะแก้วพิสดาร
การเปลี่ยนสถานะ เป็นเทพเจ้า (ขั้นตอนที่ 10)	โอดิสซัสไม่ทอดทิ้งลูกเรือ เขา ช่วยถอนคำสาปให้ลูกเรือที่ ถูกเซอริซีสาปเป็นสุกร ทั้งที่ เขามีโอกาสหลบหนีไปพร้อมกับ ลูกเรือที่เหลืออยู่	-
ถนนแห่งการทดสอบทดลอง (ขั้นตอนที่ 6)	1) โอดิสซัสต้องลงไปใน ดินแดนใต้พิภพเพื่อพบ ไทรซิดัส	1) พระอภัยมณีเสียใจที่ต้องลา จากนางเงือก

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซุส	พระอภัยมณี
	2) โอดิสซุสพบกับวิญญานมารดาในยมโลก	2) พระอภัยมณีจำใจสังหารนางยักษ์
	-	3) พระอภัยมณีติดอยู่บนเขาเป็นเวลาห้าเดือน
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	เทวีเซอรซีแนะนำวิธีให้โอดิสซุส รอดพ้นอันตรายจากอมนุษย์ไซเรน ภูตสมุทร ซิลลาและห้วงมฤตยูซาริบดิส	พราหมณ์เฒ่าอาจารย์ของอุศเรนบอกวิธีแก้ไขโดยให้พระอภัยมณีไปหานางยักษ์
ถนนแห่งการทดสอบทดลอง (ขั้นตอนที่ 6)	3) โอดิสซุสเผชิญอมนุษย์ไซเรน ภูตสมุทรซิลลากับห้วงมฤตยูซาริบดิส	4) พระอภัยมณีตัดสินใจวางตัวเป็นกลางในสงครามชิงนางสุวรรณมาลี
	4) โอดิสซุสมาถึงเกาะแห่งอาทิตยเทพ ลูกเรือกินโคของอาทิตยเทพ โอดิสซุสและลูกเรือจึงถูกลงทัณฑ์	-
8. หญิงในฐานะผู้ช่วยวน	โอดิสซุสเรือแตก ลอยไปติดเกาะของคาลิปโซ และต้องอยู่กับนางเป็นเวลา 7 ปี	พระอภัยมณีพบละเวงและติดบ่วงเสน่ห์ยาแฝดของนางละเวง ตั้งแต่เห็นเพียงรูปจนกระทั่งพบตัวจริง
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	-	1) สุนัขครุช่วยแก้ฤทธิ์เสน่ห์จากรูปวาดนางละเวง
	-	2) พราหมณ์सानนร่ายมนต์เรียกลมฝน
	-	3) สามพราหมณ์ร่วมเดินทางไปทำสงครามโจมตีกรุงลังกา

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซุส	พระอภัยมณี
9. การเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดา	เทพเจ้าซุสยอมยกโทษให้โอดิสซุส และส่งเทพเจ้าเฮอริเมสมาบอกให้คาลิปโซปล่อยโอดิสซุสกลับอียิปต์	พระอภัยมณีคืนดีกับพระบิดา ด้วยการส่งศรีสุวรรณและสินสมุทรไปเยี่ยมท้าวสุทัศน์และพระมารดาที่เมืองรัตนา
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	เทพเจ้าซุสทรงส่งเทพเจ้าเฮอริเมสมาบอกให้คาลิปโซปล่อยโอดิสซุสกลับอียิปต์	-
10. การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า	-ไม่ปรากฏในขั้นตอนนี้- แต่ปรากฏก่อนหน้านี้ โดยปรากฏหลังขั้นตอนการพบกับองค์เทวี	พระอภัยมณีในฐานะกษัตริย์เมืองผลึก ปกป้องบ้านเมืองด้วยการนำทัพสู้กับอูศเรน ขณะที่สุวรรณมาลีออกบวช
11. ความดีงามสูงสุด	- ไม่ปรากฏในขั้นตอนนี้ - แต่ปรากฏหลังขั้นตอนอิสระแห่งการดำรงอยู่	ฤาษีจากเกาะแก้วพิสดารมาห้ามทัพเมืองผลึกกับกรุงลังกา โดยเทศนาสั่งสอนจนสองฝ่ายยุติสงคราม บรรลุสันติ
ถนนแห่งการทดสอบทดลอง (ขั้นตอนที่ 6)	-	1) พระอภัยมณีเสียใจที่ต้องจากนางละเวง 2) พระอภัยมณีจำใจทำสงครามกับมังคลา
การเดินทางกลับ		
12. การปฏิเสธที่จะเดินทางกลับ	คาลิปโซไม่ยอมให้โอดิสซุสเดินทางกลับ แต่จำต้องทำตามบัญชาของเทพเจ้าซุส	พระอภัยมณีน้อยใจสองมเหสีคือสุวรรณมาลีและละเวงที่ไม่ยอมร่วมหอ จึงตัดสินใจออกบวช
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	เทวีอะเรเนซอร้องให้เทพเจ้าซุสมีบัญชาให้คาลิปโซปล่อยตัวโอดิสซุส	-

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซุส	พระอภัยมณี
13. การหลบหนีโดยใช้ เวทมนตร์	เทพเจ้าโฟไซดอนบันดาล พายุร้าย ทำให้เรือของ โอดิสซุสปลิวหายไป แต่พายุไอนมอบอาภรณ์ วิเศษช่วยพาโอดิสซุสเข้าฝั่ง	พระอภัยมณีเผชิญโจรสลัดจีน และเรือของเมืองผลึกและเมือง ลังกาติดตามาช่วยได้ทัน
ความช่วยเหลือจาก พลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	1) เทวี่เธเนบันดาลให้พายุ ร้ายของเทพเจ้าโฟไซดอน สงบเพื่อช่วยให้โอดิสซุส ว่ายน้ำถึงดินแดนเฟเซียน	-
	2) เทวี่เธเนเข้าฝันเนาลิกา ให้ไปพบโอดิสซุสที่แม่น้ำ และนำโอดิสซุสกลับเข้า เมือง	-
14. การช่วยเหลือจาก ด้านนอก	กษัตริย์อัลลิโนอุสแห่งนคร เฟเซียน ช่วยพาโอดิสซุสกลับ สู่อิถกะ	สินสมุทร สูดสาครมาเชิญ พระอภัยมณีออกจากเขาสังคุตร เพื่อร่วมพิธีศพพระนางมณฑา
ความช่วยเหลือจาก พลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	โอดิสซุสได้รับเครื่อง บรรณาการล้ำค่านำกลับมา อิถกะเป็นจำนวนมากจาก การที่เทวี่เธเนคลใจ คบดีเฟเซียน	-
15. การข้ามธรณีประตูของ การกลับคืน	โอดิสซุสกลับถึงอิถกะแต่ ปลอมตัวเป็นขอทานและพัก อยู่นอกวังกับยูมาอุสชายชรา ผู้เลี้ยงสุกร	-ไม่ปรากฏ-

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซุส	พระอภัยมณี
ความช่วยเหลือจาก พลันเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	เทวี่เธเนปลอมแปลงร่างให้ โอดิสซุสเป็นขอทาน เพื่อให้ ไม่มีใครจำเขาได้	-
16. เจ้าแห่งสองโลก	1) โอดิสซุสได้พบกับ เทเลมาคัส	1) พระอภัยมณีเจรจาขอยุติ สงครามกับบาทหลวง
	2) โอดิสซุสสังหารบรรดา เจ้าชายที่มาถูกรานและ หวังจะสมรสกับเพเนโลพี	2) พระอภัยมณีสอนธรรมะแก่ นางเงือก
ถนนแห่งการทดสอบทดลอง (ขั้นตอนที่ 6)	1) โอดิสซุสถูกเมลันรุส เหยียดหยามและทำร้าย ร่างกาย	-
	2) โอดิสซุสถูกอันติโนอัส เหยียดหยามและทำร้าย ร่างกาย	-
	3) โอดิสซุสถูกขอทานอาร์ นาอุสขับไล่ให้ออกจากวัง	-
	4) โอดิสซุสถูกยูริมาอุสดูถูก ดูแคลน	-
	5) โอดิสซุสถูกเมลันโรดูถูก ดูแคลน	-
	6) โอดิสซุสในสภาพขอทาน อดกลั้นไม่เผยตัวจริงต่อ หน้าเพเนโลพี	-
	7) โอดิสซุสถูกเหล่าบริวาร หญิงรับใช้ในวังดูถูก ดูแคลน	-

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นตอนในการผจญภัย	โอดิสซุส	พระอภัยมณี
	8) โอดิสซุสถูกเมลันธิอัสขับไล่ให้ออกจากวัง	-
	9) โอดิสซุสถูกเซทิพปลุกดูถูกและขว้างปาอาหารใส่	-
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	1) เทวี่โอเรนทำให้เทเลมาคัสเชื่อว่าโอดิสซุสในร่างขอทานคือบิดา	-
	2) เทวี่โอเรนปลุกเร้าให้โอดิสซุส มีกำลังใจต่อสู้กับเจ้าชายผู้รุกราน	-
	3) เทวี่โอเรนช่วยข่มขวัญเจ้าชายผู้รุกรานวัง	-
17. อิสระแห่งการดำรงอยู่	โอดิสซุสเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงต่อเพเนโลพี อีรกะกลับมาสงบสุขโดยมีโอดิสซุสเป็นประมุขอีกครั้ง	พระอภัยมณี พร้อมสุวรรณมาลี และละเวงเดินทางกลับไปปฏิบัติธรรมที่เขาสิงคุตร เมื่อจัดการภารกิจของครอบครัวและบ้านเมืองลุล่วง
ความดั่งามสูงสุด	โอดิสซุสได้อยู่กับเพเนโลพี และเทเลมาคัสอย่างสงบสุขอีกครั้ง	-
ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ (ขั้นตอนที่ 3)	เทวี่โอเรนยุติการฆ่าฟัน และทำให้เกิดสันติภาพอีกครั้ง	-

หมายเหตุ: ตัวอักษรเอน หมายถึง ขั้นตอนนั้นเป็นขั้นตอนที่ปรากฏแทรกเข้ามา

การศึกษาวงจรการผจญภัยของสองวีรบุรุษตามวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์อาจมีการสลับลำดับขั้นตอนได้และไม่จำเป็นต้องปรากฏขั้นตอนครบทุกขั้นตอนจากการเปรียบเทียบขั้นตอนการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณีกับวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษพบว่า มีขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติและขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองแทรกเข้ามาเป็นระยะ ๆ และมีการสลับลำดับขั้นตอนในบางส่วน ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในตอนต่อไป

ความเหมือนคล้ายและความแตกต่างของวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี

ผู้วิจัยศึกษาความเหมือนคล้ายและความแตกต่างของวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณีตามทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ ใน 2 ด้าน ประกอบด้วย 1) จำนวนขั้นตอนที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี และ 2) การลำดับขั้นตอนในวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณี

1. ขั้นตอนที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของโอดิสซุส

จากการศึกษาการผจญภัยของโอดิสซุสตามทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ พบว่าปรากฏขั้นตอนการผจญภัยครบทั้ง 17 ขั้นตอน อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติปรากฏไม่ชัดเจนในขั้นตอนดังกล่าว แต่ปรากฏในลักษณะที่โอดิสซุสได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพลังเหนือธรรมชาติตลอดการผจญภัยของเขา โดยจะแทรกอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ผู้ช่วยเหลือที่สำคัญของโอดิสซุสคือเทพเทวีโอเธเน รายละเอียดการผจญภัยของโอดิสซุสตามวงจรการผจญภัยมีดังต่อไปนี้

1.1 เลี้ยงเรียกสู่การผจญภัย

ขั้นตอนเลี้ยงเรียกสู่การผจญภัยที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุส คือ การเรียกร้องให้โอดิสซุสทำตามสัญญาที่เคยให้ไว้กับที่ประชุมเหล่าเจ้าชาย ณ กรุงสปาร์ตา เมื่อครั้งการเลือกคู่ของพระนางเฮเลน ภายใต้คำสัตย์ที่ว่าหากนางถูกลักพาตัว เหล่าเจ้าชายทุกคนต้องพร้อมใจกันเข้าร่วมการสงครามเพื่อนำนางกลับคืนสู่สามี ซึ่งการเรียกร้องให้โอดิสซุสทำตามสัญญาจากที่เคยให้ไว้ในแต่ครั้งอดีตนี้เอง ได้กลายเป็นเลี้ยงเรียกสู่การผจญภัย ที่เป็นจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่วีรบุรุษโอดิสซุสต้องออกจากโลกเดิมหรือชีวิตปัจจุบัน ในฐานะประมุขแห่งอิกกะและสามีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว สู่การเดินทางผจญภัยไปในโลกที่ไม่คุ้นเคย ขั้นตอนเลี้ยงเรียกสู่การผจญภัยนี้ปรากฏในวรรณคดีอียิปต์ บทที่ 1 ตอนการเลือกคู่ซึ่งนำไปสู่การสงคราม ดังนี้ “ดูกรเจ้าชายทั้งหลาย ท่านจงให้สัตย์สาบานก่อนว่า เมื่อเจ้าหญิงราชธิดาของเราตกลงพระทัยเลือก

ผู้หนึ่งผู้ใดแล้ว ผู้ผิดหวังจะยอมยินดีกับเจ้าชายผู้มีโชค ท่านทั้งหลายจะต้องรวมกำลังกันนำนางกลับคืนมาสู่สวามีของนาง" (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ตำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 15)

1.2 การปฏิเสธเสียงเรียก

ขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของโอดิสซุส คือ ความไม่เต็มใจและไม่ต้องการเดินทางออกนอกนครอิทกะ และพราจากการครองคู่อย่างมีความสุขกับเพเนโลพี และเทเลมาคุสบุตรชายที่ยังเป็นทารก โอดิสซุสจึงไม่ต้องการทำตามคำสั่งสัญญาเข้าร่วมกองทัพที่รุกรานกรุงทรอย เพื่อนำตัวนางเฮเลนซึ่งเจ้าชายปารีสลักพาตัวไปจากสามี ด้วยการสร้างทำเป็นเสียดสี ต่อหน้าคณะผู้ติดตามทวงสัญญา ขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกปรากฏในเทพปกรณัมเดอะโลบรารี ดังนี้

...ยูลิสซีส [ดูที่เชิงอรรถ 8] ผู้ไม่ปรารถนาจะเข้าร่วมสงครามได้สร้างทำเป็นเสียดสีอย่างใดก็ตาม พาลาเมเดส บุตรแห่งนอพิอัสได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการเสียดสีของเขาเป็นการเสแสร้งแก่ง้งทำเมื่อยูลิสซีส แสร้งพูดจาเพื่อเจ้อลื่อนลอย พาลาเมเดสได้ติดตามไปและจกตัวเทเลมาคุสบุตรของยูลิสซีสออกมาจากอ้อมอกของมารดา และกวัดแกว่งดาบราวกับจะสังหารเขาเสีย ยูลิสซีสตกใจด้วยเกรงว่าบุตรจะถูกสังหาร เขาจึงสารภาพว่า แสร้งทำเป็นเสียดสี และเข้าร่วมสงคราม

(Apollodorus, n.d. as cited in Sir James Frazer, 1921)

1.3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ

ไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่ระบุชัดเจนจนสามารถพิจารณาให้เป็นขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติในการผจญภัยของโอดิสซุส แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาจากบทประพันธ์ในวรรณคดีอิลเลียด จะพบว่าโอดิสซุสเป็นหนึ่งในนักรบกรีกในสงครามทรอยที่เป็นที่โปรดปรานของเทวีอะธีนา ธิดาแห่งมหาเทพซุส ปรากฏในบทที่ 15 ตอนไดโอเมสกับยูลิสซีสตระเวนค่าย ดังนี้ "ถ้าจะให้ข้าเป็นผู้เลือก ก็ขอเอายูลิสซีส [โอดิสซุส] ไปเป็นเพื่อน ด้วยเขาเป็นคนกล้า รักเกียรติ และเทวีอะธีนา (ดูที่เชิงอรรถ 9) ก็โปรดปรานเขา" (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ตำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 120)

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาวรรณคดีโอดิสซีย์ พบว่า บทประพันธ์ได้แสดงให้เห็นว่าเทวีอะธีนาประกาศอย่างชัดเจนในการเป็นผู้ช่วยเหลือที่มีพลังเหนือธรรมชาติที่ให้การอุปถัมภ์ค้ำจุนโอดิสซุสตลอดการผจญภัย ในระหว่างที่โอดิสซุสระหกระเหินอยู่กลางทะเลภายหลังเดินทางออก

จากกรงหอย ปรากฏในบทที่ 13 ตอนโอดิสซุสเหยียบอิกกะ ดังนี้ “เจ้ายังคงมีรู้จักข้าลิ ข้า พัลลัส อเธเน ราชธิดาแห่งซุส ผู้ยืนหยัดอยู่เคียงข้าง และพิทักษ์ปกป้องเจ้าตลอดการเผชิญภัยทุกครั้ง” (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 271)

1.4 การข้ามธรณีประตูแรก

ขั้นตอนการข้ามธรณีประตูแรกที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุสคือ โอดิสซุส และลูกเรือซึ่งเป็นสหายร่วมศึก ได้แล่นกองเรือออกจากนครอิกกะเพื่อร่วมกับพันธมิตรกรีกกรีก โจมตีกรงหอย การร่วมสงครามของโอดิสซุสนับเป็นประสบการณ์การผจญภัยของวีรบุรุษ ซึ่งพรากจากโลกเดิมที่อาศัยอยู่อย่างปกติในนครอิกกะและครอบครัวของตน โอดิสซุสเผชิญกับโลกที่ไม่รู้จัก ไม่คุ้นเคย และมีอันตรายใหญ่หลวง ปรากฏขั้นตอนการข้ามธรณีประตูแรก จากวรรณคดี อีเลียด บทที่ 1 ตอนการเลือกคู่ซึ่งนำไปสู่การสงคราม ดังนี้

...ไดโอเมส อะแจ็กซ์ โอรสแห่งราชาทีดีอุส และอะแจ็กซ์ผู้น้อง ทูเซอร์ผู้ชำนาญศร เนลเตอร์ผู้มีอายุมากกว่าผู้ใดในโลก ยูลิซีส [โอดิสซุส] ผู้ไวปัญญา อะคิลิสซึ่งเข้มแข็ง และกล่าหาญ ที่สุดในหมู่นักรบกรีกมากับสหายสนิทชื่อ ปาโตรคลุส ...ครั้นได้ฤกษ์ก็เคลื่อนทัพเรือมุ่งตรงไปยังกรงหอย แล้วยกพลขึ้นบก ตั้งค่ายมั่นแล้วระดมพลเข้าทำลายกำแพงเมือง

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ดำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 16-17)

1.5 การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ

ขั้นตอนการติดอยู่ในห้องปลาวาฬของโอดิสซุส คือ โอดิสซุสรวมรบกับพันธมิตรกรีก และติดพันกับการต่อสู้ในสงครามกรงหอยกว่า 9 ปี ยังไม่สามารถพิชิตกรงหอยได้ ในที่สุดโอดิสซุสจึงคิดกลม้าไม้ซ่อนทหารไว้ภายใน จากกลศึกม้าไม้ทำให้ฝ่ายกรีกมีชัยเหนือกรงหอย สงครามจึงยุติ ซึ่งการที่โอดิสซุสต้องติดพันอยู่ระหว่างสงครามอย่างยาวนาน เปรียบได้กับสถานการณ์การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ สถานที่ซึ่งเป็นโลกอันมืดมิด มองไม่เห็นทางออก และผู้ที่ติดอยู่อาจจะเสียชีวิต หากไม่สามารถออกจากห้องปลาวาฬได้ ขั้นตอนการติดอยู่ในห้องปลาวาฬ ปรากฏในวรรณคดีอีเลียด ดังนี้ “บรรดาขุนศึก [กรีก] ประชุมปรึกษากัน แลเห็นแน่ชัดว่าจะเผด็จศึก โดยใช้กำลังบุกเข้าตีหักเมืองไม่มีทางสำเร็จ เพราะสิบปีมาแล้วตั้งแต่พวกเขากรีธาพลขึ้นฝั่งทรอย ชักปีกกาเข้าตีเมืองนั้น บัดนี้กำแพงเมืองและประตูก็ยังมีมั่นคงเป็นสง่าอยู่ดังเดิม” (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ดำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 222)

1.6 ถนนแห่งการทดสอบทดลอง

ขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซัส เริ่มต้นภายหลังจากพันธมิตรกรีกพิชิตกรุงทรอยได้สำเร็จ และแยกย้ายพากันกลับบ้าน แต่เทพเจ้าโพไซดอนและเทวีอะธีนาพิโรธที่นักกรีกเผากรุงทรอย และวิหารศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าทั้งสองตลอดจนมีการล่วงละเมิดเจ้าหญิงคัลลัสตราเจ้าแม่แห่งวิหารเทวีอะธีนา ผู้เป็นธิดาทำวเพรียมประมุขกรุงทรอย เทพเจ้าทั้งสองจึงบันดาลพายุพัดพาของเรือพันธมิตรกรีกกระจัดกระจายพลัดหลงกัน บางส่วนจมสู่ท้องมหาสมุทร ส่วนกองเรือของโอดิสซัสหลงทางและแล่นวนเวียนอยู่ในทะเล (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ดำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 231-232) ซึ่งปรากฏมูลเหตุแรกที่ทำให้โอดิสซัสต้องระหกระเหินหลงวนเวียนอยู่กลางทะเลกว่า 10 ปี จากอิลียด ตอนโอดิสซัส ดังนี้

...ทั้งนี้เพราะการบันดาลของเทพโปสิดอน (คูที่เชิงอรรถ 10) และเทวีอะธีนา เทพทั้งสองนี้เดิมทีก็โปรดปรานช่วยเหลือพวกกรีก แต่ครั้นทอดพระเนตรเห็นพวกกรีกเผาเมืองทรอย แม้วิหารอันศักดิ์สิทธิ์ของเทพทั้งสองก็มีไฉน ยิ่งกว่านั้นได้ทำพราจารย์แก่เจ้าหญิงคัลลัสตราธิดาของทำวเพรียม และเป็นที่รักของทวยเทพ ก็ทรงพิโรธยิ่งนัก เทพโปสิดอนและเทวีอะธีนาจึงคิดว่าต้องลงโทษกรีกพวกนี้ให้สาสม...ดังนั้นเพื่อกองเรือกรีกออกสู่ทะเลหลวงก็พมหาราตะพัดเอากองเรือกระจัดกระจายพลัดกัน ที่อับปางลงสู่กันสมุทรก็มาก เรือทรงของราชาอะกามโนนถูกคลื่นซัดไปเมืองอียิปต์แทนที่จะตรงไปถึงกรีกบ้านเมืองเดิม เรือของโอดิสซัส (คูที่เชิงอรรถ 11) แม้จะต้านทานคลื่นลมรอดพ้นจากความอับปาง แต่ก็หลงทางแล่นวนเวียนอยู่ในทะเลหลวงอีกสิบปี

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน ดำรา ณ เมืองใต้, ม.ป.ป., หน้า 231-232)

การที่โอดิสซัสและกองเรือระหกระเหินอยู่กลางทะเลครั้งนี้ แสดงให้เห็นการทดสอบทดลองต่อความยากลำบาก ซึ่งเป็นบทเรียนให้วีรบุรุษเรียนรู้ที่จะอดทน อดกลั้นทั้งทางกายและทางใจอย่างที่สุดในการเผชิญความสูญเสีย ความผิดหวัง ซึ่งพบว่า ขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซัส ประกอบด้วย

1. โอดิสซัสสูญเสียลูกเรือบางส่วนที่นครอิสมารุส
2. โอดิสซัสเผชิญพายุกลางมหาสมุทรเป็นเวลาหลายวัน
3. โอดิสซัสเผชิญกับกลุ่มผู้เสพดอกบัว
4. โอดิสซัสเผชิญกับอสูรไซคลอปส์

5. กองเรือของโอดิสซุสแล่นกลับไปยังโฮเอเจียเพราะลูกเรือของเขาแอบเปิด
ถุงลมแต่เทพเจ้าเอโอลุสปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือเป็นหนที่สอง

6. โอดิสซุสเกือบถูกชนเผ่าลาเอสตริโกเนี่ยนสังหาร

ขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุส
มีรายละเอียด ดังนี้

1. โอดิสซุสสูญเสียลูกเรือบางส่วนที่นครอิสมารุส

โอดิสซุสสูญเสียเหล่าสหายลูกเรือบางส่วน จากการสังหารของชาวซิโคเนส
ที่นครอิสมารุส ปรากฏในโอดิสซี บทที่ 9 ไชคลอพลัสอุรุเอกะเนตร ดังนี้

...วายุกระแสดียวกับที่พัดพาข้า [โอดิสซุส] มาจากอิลีเยม นำไปยังอิสมารุส
นคราแห่งชาวซิโคเนส ข้าจุใจมเข้ายึดครองเมืองนั้น สตรีและโภคสมบัติที่ยึดเราแบ่งปัน
กันอย่างยุติธรรม จากนั้นข้าก็เสนอว่าเราควรจะรีบจากไป แต่คนของข้าลึที่โหดเหี้ยมและ
ปฏิเสธ แดนแห่งนั้นเปี่ยมเมรัยเลิศรส อุดมด้วยปศุสัตว์ พวกเขามัวแต่รำเมรัย และ
เพลิดเพลินกับภักษาหารบริบูรณ์อยู่ ณ ริมฝั่งทะเล ในขณะที่เดียวกันชาวซิโคเนสที่
แตกฉานชานชื่นไปก็ไปป่าวร้องขอความช่วยเหลือจากซิโคเนสเผ่าอื่น ๆ ที่อยู่ทางเหนือ
ขึ้นไปและทรงฝีมือกว่า โดยฝึกฝนการยุทธทั้งรุดศึกและเดินเท้ามาเป็นอย่างดี รุ่งอรุณ
พวกนั้นก็เข้ารายล้อมจุใจเราด้วยกำลังพลอันดาษดินประหนึ่งดอกและใบพฤษภาเมื่อ
ถึงหน้าผาชัน และดูประหนึ่งว่าซุสทรงปรารถนาความวิบัติแก่เหล่าบริวารผู้ไร้สุขของข้า
การล้ประยุทธ์อุบัติขึ้นข้างกองนาวาที่จอดเรียงรายอยู่นั่นเอง ห่าหอกปลิวคว้างสวนกันไป
มา จากเข้าตรูจวบตะวันตกสายเราสามารถตรึงพื้นที่และยันกองกำลังของพวกเขาไว้ได้
แต่เมื่อสุริยเริ่ม ค่อยสู่วาระที่กสิกรปลดโคของตนจากแอก ชาวซิโคเนสเริ่มมีเบรียบและ
สามารถเจาะแนวของอะเคียนได้ นักรบหกคนจากเรือลำต่าง ๆ ของข้าสิ้นชีพไป พวกเรา
ที่เหลือขึ้นเรือผละหนึมาได้

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 167-169)

...เราจากอิสมารุสมาด้วยดวงใจอันหนักอึ้ง เพราะการยินดีในการหนีรอดมาได้
นั้นถูก รบกวन्दด้วยความเศร้าที่สหายศึกต้องมาจากไป ข้า [โอดิสซุส] ไม่บัญชาให้ออก
เรือจนกระทั่งได้แสดงความคารวะต่อนักรบหาญทั้งหกคนละสามครั้งสามคราเสียก่อน

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 169)

2. โอติสซุสเผชิญพายุกลางมหาสมุทรเป็นเวลาหลายวัน

โอติสซุสเผชิญพายุกลางมหาสมุทรเป็นเวลาหลายวัน ภายหลังจากพวกของโอติสซุสออกจากรนครอิสมารุส มหาเทพซุสบันดาลให้เกิดพายุ และประสบกับความแปรปรวนของสภาพอากาศในท้องทะเล ทำให้เรือถูกพัดออกนอกเส้นทางกลับนครอิทกะ ปรากฏในบทที่ 9 ไชคlopedia อสูรเอกะเนตร ดังนี้

...เราจากอิสมารุสมาด้วยดวงใจอันหนักอึ้ง...ซุส เจ้าแห่งหมู่เมฆ คราวนี้บันดาลกระแสน้ำจากอุตรกรรโชกใส่กองเรือของข้า พระองค์ทรงบดบังแผ่นดินและแผ่นฟ้า เลี้ยด้วยหมอกเมฆหนาทะมึน อนุการหลังจากคคนานด้ลงมาห่มคลุมพวกเราไว้ เรือของพวกเราถูกกระหน่ำซัดเซ ไปฉีกกระจายเป็นริ้วด้วยความประหวั่นต่อมรณะ พวกเราช่วยกันลดใบลงแล้วพายเข้าฝั่งอย่างไม่คิดชีวิต ดังนี้ เราจึงต้องพักอยู่ ณ แห่งนั้นถึงสองวันสองคืนด้วยความเหนื่อยอ่อนและวิตกที่คุกคามอยู่ในใจ แต่ในรุ่งอรุณของวันที่สาม ซึ่งอุษางามวิจิตร เราก็ดั้งเสากระโดง ชักใบขาวพิสุทธ์ขึ้นอีกครั้ง แล้วออกเรือโดยปล่อยให้สายลมและคนถือท้ายคอยรักษาเส้นทาง อันที่จริง ข้าน่าจะจะได้คืนสู่มาตุภูมิโดยสวัสดิภาพ หากมิใช่คลื่น กระแสน้ำ และลมเหนือผผานกันเล่นงานขณะผ่านมาเลีย และส่งนาวาข้าออกนอกเส้นทางผ่านไปยังไซรีรา...วาระร้ายนั้นติดตามเล่นงานข้าเป็นเวลาเก้าวัน

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 169-171)

3. โอติสซุสเผชิญกับกลุ่มผู้เสพดอกบัว

โอติสซุสเผชิญกับกลุ่มผู้เสพดอกบัว ลูกเรือบางส่วนที่ได้กินดอกบัวเกิดอาการติดใจไม่ยอมเดินทางต่อไป แต่อยากอยู่ดินแดนแห่งนี้ไปตลอด ปรากฏ ในบทที่ 9 ไชคlopedia อสูรเอกะเนตร ดังนี้

...ในวันที่สิบเราก็ตัดเซมาถึงดินแดนประหลาดของชนผู้เสพลีธ พวกนี้เป็นชาติมังสวิริติ เราจอดเรือเพื่อหาน้ำจืด เหล่านาวิกของข้าต่างกินอาหารกลางวันกันข้ามนาวานั้นเอง ในทันทีที่อิ่มหน้า ข้าก็ส่งนักรบกลุ่มหนึ่งให้ลาดตระเวนลึกเข้าไปในแผ่นดินเพื่อสำรวจดูว่าเป็นถิ่นของชนเผ่าใด โดยกำหนดให้สองคนเป็นผู้สำรวจและคนหนึ่งเป็นผู้กลับมาส่งข่าว พวกเขาลาดตระเวนไปไม่นานก็พบกับพวกเสพลีธ

ชนพื้นเมืองเหล่านี้มิได้คิดจะฆ่านักรบของข้า เพียงแต่ชวนให้ลองลิ้มรสดอกบัวดูเท่านั้น และในทันทีที่ได้เสพเมล็ดอันหอมหวานเข้าไป นักรบของข้าก็สูญเสียสติปัญญาในการที่จะ กลับมารายงานข่าวหรือหนีจากดินแดนนั้นไปในทันที ทั้งหมดที่พวกเขาปรารถนา คือ การได้ใช้ชีวิตอยู่กับพวกผู้เสพโรชตลอดกาล ได้บริโภคปทุมชาติเป็นอาหาร และลิ้ม เลือนไปโดยสิ้นเชิงว่ายังมีมาตุภูมิที่จะต้องคืนกลับ ข้าต้องติดตามไปเอาตัวกลับมาด้วย กำลัง พวกเรารำให้มาตลอดทาง เมื่อถึงเรือแล้วก็ต้องจองจำไว้ด้วยไซ่เหล็ก จากนั้นข้าก็ บัญชาให้ทุกคนขึ้นเรือโดยเร็วที่สุด เพราะเกรงว่าจะมีใครไปเสพปทุมชาติพวกนั้นเข้าอีก ทั้งหมดขึ้นเรือโดยพลันเข้าประจำที่ แล้วจำพายออกจากดินแดนแห่งนั้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 171)

4. โอดิสซุสเผชิญกับอสูรไซคลอปส์

โอดิสซุสเผชิญอสูรไซคลอปส์ บุตรแห่งเทพเจ้าโพไซดอน อสูรได้สังหารลูกเรือ กินเป็นอาหาร และกักขังโอดิสซุสกับพวกเพื่อเก็บไว้เป็นอาหาร จนภายหลังโอดิสซุสได้ใช้ไหวพริบ ทำร้ายอสูรตาบอด และพากันหนีออกมาได้ ปรากฏในบทที่ 9 ไซคลอปส์อสูรเอกะเนตร ดังนี้

...ขณะที่เราเข้าไปถึงจุดที่ใกล้ที่สุดก็สังเกตเห็นถ้ำคูหาหนึ่ง อยู่ติดกับทะเลเบื้อง ทางเข้านั้นปกคลุมด้วยกอต้นชัยพฤกษ์ ณ แห่งนี้แหละที่ยามรัตติกาล เป็นแหล่งสถิตของ แพะ แกะฝูงใหญ่ และบริเวณปากคูหา นั้นเป็นลานกว้าง รายล้อมด้วยกำแพงหินกันเป็น แนวระหว่างต้นสนสูงและโอ๊คมหึมา ... เราก่อกองไฟ ฆ่าสัตว์ตัวหนึ่ง แล้วกระทำพิธีบูชา เทวะ เลือกเนยแข็งบริโภคจำนวนหนึ่งจากนั้นก็นั่งเฝ้ารอการกลับมาของผู้เป็นเจ้าของ คูหา ในที่สุดมันก็ปรากฏกาย ต้อนแพะแกะฝูงใหญ่มาด้วย บนบ่าแบกพืนมัดใหญ่สำหรับ ประกอบอาหารค่ำ มันเหวี่ยงมัดพืนนั้นเข้ามาในถ้ำด้วยเสียงดังสนั่น จนเราต้องรีบถอย ลึกเข้าไปภายในด้วยความตระหนก ขณะเดียวกันมันก็ต้อนแกะอ้วนพีเข้ามาในบริเวณที่ กว้างของถ้ำ ข้าหมายถึงแกะตัวเมียที่มันรีดนม ส่วนแกะผู้กับแพะ มันทิ้งไว้ในลานซึ่งมี กำแพงรายล้อม จากนั้นก็ยกหินมหึมาก้อนหนึ่งมาปิดทางเข้าไว้มันเป็นหินที่มหึมาจริง ๆ ขนาดที่ว่าไม่อาจเขยื้อนจากพื้นได้เลย แม้จะใช้เกวียนขนาดใหญ่หลาย ๆ เล่มช่วยก็ตาม ท่านคงนึกภาพออกแล้วสินะว่าหินที่ปิดปากถ้ำก้อนนั้นขนาดสักเท่าไร...เมื่อเจ้าอสูร ไซคลอปส์บรรจุงูงอันมหึมาของมันด้วยเลือดเนื้อมนุษย์สด ๆ จนอึดหนำสำราญดีแล้ว มันก็ถลึงคอด้วยนมที่รีดไว้ แล้วขยับขยายไปหาที่นอนร่วมกับฝูงปศุสัตว์ของมันข้างในถ้ำ

บัดนั้น ความเป็นมนุษย์ของข้า ก็กระตุ้นให้ลงมือกระทำการขึ้นมาโดยพลัน ข้าคิดว่า จะ ชักดาบอันแหลมคมที่สะพายมาด้วยแล้วคลานไปหามัน คลำหาจุดตายบนหน้าอก อันได้แก่ บริเวณที่ตับบรรจบกับแกนกระดูกซี่โครงแล้วจ้วงแทงมันเสียให้ดำดินแต่เมื่อนึกอีกทีข้าก็ต้องยั้งไว้ เพราะตระหนักขึ้นมาว่าพวกเราจะต้องรอดวาเช่นเดียวกันหากเจ้าอสูรไซคลอปส์ตายเสีย ด้วยไม่มีปัญญาที่จะผลักหินมหึมาที่ปิดปากถ้ำอยู่ออกได้ ดังนั้นเราจึงได้แต่นั่งปริวิตกอกสั่นเผื่อรอรังสีอันเป็นมงคลแห่งรวิวารอยู่เช่นนั้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 174-179)

ในขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบทดลองนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือโอดิสซุสเดินทางมาถึงเกาะเอโอเลียและเทพเจ้าเอโอลุสมอบถุงลมวิเศษให้เป็นของกำนัล ซึ่งถุงลมนี้มีอำนาจวิเศษช่วยเก็บพายุลมร้ายไม่ให้รบกวนการล่องเรือกลับอียิปต์ ปรากฏใน บทที่ 10 เซอร์ซิมายาวีเรื่องมนตร์ ดังนี้

...แผ่นดินต่อไปที่เราเหยียบคือเกาะเอโอเลีย นิवासแห่งเอโอลุสโอรสของอิปโปทัส ผู้เป็นที่ชื่นชมของเหล่าอมรรตย์ ... เขาต้อนรับเราด้วยความเอื้ออารีตลอดเวลาหนึ่งเดือนเต็มโดยพึงพอใจกับข่าวที่เขากระหายจะได้ทราบ เกี่ยวกับการเดินทางข้ามมหาสมุทรของพวกอาร์โคฟีเพื่อทำศึก ณ อีเลียม และการเดินทางกลับของฝ่ายอะเคียนซึ่งข้า [โอดิสซุส] ได้พรรณนาให้ฟัง และเขาก็ไม่ชักช้าเช่นกันเมื่อข้าเอ่ยปากว่าสมควรแก่เวลาจะเดินทางต่อเสียทีและขอความช่วยเหลือจากเขาด้วย เขาช่วยด้วยความเต็มใจยิ่งแล้วมอบถุงหนังแกะเข้าใบหนึ่ง ทำจากหนังโคที่โตเต็มที่แล้ว ภายในนั้นเขาเก็บกักพลังร้ายของวายุทั้งปวงเอาไว้

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 189-191)

5. กองเรือของโอดิสซุสแล่นกลับไปยังโฮเอเจียเพราะลูกเรือของเขาแอบเปิดถุงลม เทพเจ้าเอโอลุสได้มอบถุงหนังบรรจุพายุลมร้ายให้แก่โอดิสซุส ซึ่งการได้รับถุงหนังครั้งนี้ เป็นเหตุการณ์ที่เกือบจะทำให้โอดิสซุสและลูกเรือแล่นเรือกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ เพราะเรือของพวกเขาแล่นมาจนสามารถมองเห็นฝั่งอียิปต์ตรงหน้า แต่ลูกเรือได้แอบเปิดถุงลมขณะที่เรือกำลังแล่นเข้าใกล้บ้านเมือง และพายุลมร้ายที่ทะลักออกจากถุงลมได้พัดพาเรือของโอดิสซุสกลับคืนท้องทะเลอีกครั้ง ปรากฏในบทที่ 10 เซอร์ซิมายาวีเรื่องมนตร์ ดังนี้

...เราเล่นไปโดยราบรื่นตลอดเวลาเก้าวันเก้าคืน และในวันที่สิบขณะที่แผ่นดินไหว มาตุภูมิกำลังปรากฏขึ้นแก่สายตา ใกล้ขนาดมองเห็นผู้คนนั่งก่อไฟกันอยู่ ข้า [โอดิสซุส] ก็หลับไป... เหล่านาวิกฉวยโอกาสนี้วิพากษ์วิจารณ์กัน ชาวแพร์ออกไปว่า เอโอลุสบุตรแห่งฮิปโปทัสได้มอบเงินทองให้ข้าเป็นบรรณาการด้วย... “ไปดูกันซิว่าแก้วแหวนเงินทองอะไรซ่อนอยู่ในถุงหนังใบนั้น” มีการพูดกันทำนองนี้สองสามหน แล้วพวกเขา [ลูกเรือ] ก็แก้ถุงหนังใบนั้นออก วายูทั้งมวลทะลักทะลายนอกมาสิ้น บังเกิดเป็นมหาวาทะกล้ำกรักรวู่วิว แผ่นดินอีกจะหายลับไปโดยพลัน นั่นแลเป็นเหตุอันควรแก่การหลั่งน้ำตา ส่วนตัวข้าเอง เมื่อสะดุ้งตื่นขึ้นมาประสบเหตุการณ์ดังนี้ ความอึกหาญทั้งมวลก็ปลาสนาการไปสิ้น อยากจะโดดลงทะเลจบชีวิตไปเลยดีกว่าจะยอมรับความวิบัตินี้ อย่างไรก็ตาม ข้าบังคับใจตนเองให้ทนรับมันจนได้ ตลบเลื้อยคลุมขึ้นปิดหัว แล้วนอนนิ่งอยู่เช่นนั้นเอง

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 191-192)

เทพเจ้าเอโอลุสปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือโอดิสซุสเป็นหนที่สอง เพราะเทพเจ้าเชื่อว่าโอดิสซุสเป็นคนบาปและเป็นอริต่อเทพเจ้า ปรากฏในบทที่ 10 เซอร์ซี มายาวิเรื่องมนตร์ดังนี้ “ข้า [โอดิสซุส] นั่งคอดกัทั้งหมดที่ทำได้ คือ อธิบายถึงสาเหตุสองประการที่นำข้ากลับมาที่นั่น อีก นั่นคือลูกเรือที่ร้ายกาจและความง่วงงุนที่ทำให้ข้าหลับไป แต่ สหายข้า ข้ากล่าวต่อไป ท่านจะช่วยข้าอีกครั้งไม่ได้หรือ มันเป็นเรื่องง่ายมากสำหรับท่านนี่นา” (โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 192)

...คำอุทธรณ์ของข้า [โอดิสซุส] ปราศจากผล บุตรทั้งหลายหุบปากเงียบ ขณะที่ผู้เป็นบิดา [เอโอลุส] กล่าวประณามข้า “จงไปจากเกาะนี้โดยพลัน” เขาร้องขึ้น “โลกนี้ไม่มีคนบาปหนาไปกว่า เอ็งอีกแล้ว และข้าไม่ใช่ผู้ที่สร้างความเป็นพันธมิตรทั้งให้ความช่วยเหลือกับคนที่ทวยเทพจงชัง การกลับมาปรากฏตัวที่นี้อีกก็เป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความไม่เป็นอริของทวยเทพที่มีต่อเอ็งแล้ว จงไล่หัวไป” เขาขับข้าจากเคหาสน์ด้วยประการฉะนี้ มิใช่ข้าจะขอร้องวิงวอนเช่นไรก็ตาม เราจากเกาะนั้นมาแล้วออกเดินทางต่อไปด้วยความทุกข์ระทม น้ำจิตน้ำใจแห่งเหล่านาวิกของข้าเหือดระเหิดไปด้วยการพายที่แสนเหน็ดเหนื่อย ถึงแม้ว่าจะเป็นเพราะความโหดเหี้ยมของเราเองแท้ ๆ ที่ทำให้สายลมอันเคยเป็นมิตรและทำให้เราปรีดาต้องมาละทิ้งเราไป

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 192-193)

6. โอติสซุสเกือบถูกชนเผ่าลาเอสตริโกเนียนสังหาร

ชนเผ่าลาเอสตริโกเนียนสังหารหมู่เรือลูก ทำให้โอติสซุสสูญเสียลูกเรือส่วนใหญ่ไปพร้อมกับกองเรือทั้งหมด และเหลือเพียงลูกเรือที่ร่วมเรือลำเดียวกับโอติสซุสเท่านั้น ปรากฏในบทที่ 10 เซอร์ซีมายาวิเรื่องมนตร์ ดังนี้

...ดังนั้น ข้าจึงส่งคณะสำรวจเข้าไปเพื่อสืบเสาะดูว่าเผ่าพันธุ์ใดพำนักอยู่ ณ ท้องถิ่นนี้ คณะสำรวจนั้นมีอยู่สามคนด้วยกัน...จากนั้นพวกเขาก็พบหญิงสาวคนหนึ่ง ที่ลงมามากน้ำยังน้ำพุที่ชื่ออาร์ตาซีเพื่อนำกลับไปยังหมู่บ้าน หญิงสาวนางนี้ปรากฏว่าเป็น ธิดาของอันติฟาเทส ประมุขเผ่าพันธุ์ลาเอสตริโกเนียน เมื่อพวกเขาเข้าไปได้ถามความว่า ใครเป็นผู้ปกครองดินแดนนี้ นางก็ชี้ไปยังหลังคาเคหาสน์สูงแห่งบิดาโดยพลัน ดังนั้นพวกเขาจึงมุ่งตรงไป และได้พบกับชายาแห่งอันติฟาเทส ซึ่งเป็นหญิงร่างมืมาที่เพียงแต่ ขำเลียงแฉกเดียวก็ทำให้พวกเขาหวาดหวั่นเสียแล้ว นางออกไปเรียกผู้เป็นภัสดาอย่าง รีบเร่ง เมื่ออันติฟาเทสมาถึงเขาไม่พูดพลาฆ่าทำเพลง ทูบคนของข้าดำดิ่งไปทันที่คนหนึ่ง พร้อมกับบอกว่าให้เก็บไว้เป็นอาหารเย็น อีกสองคนจึงรีบหนีกลับเรืออย่างไม่วิตชีวิต ขณะเดียวกันอันติฟาเทสก็ป่าวร้องก้องเรียกชุมนุมชาวลาเอสตริโกเนียนนับพันมา ชุมนุมกัน ล้วนแล้วแต่มีรูปกายมืมาประหนึ่งยักษ์มากกว่ามนุษย์ พวกมันมาชุมนุมกันบนยอด ผาแล้วทุ่มหินมืมาที่มนุษย์ธรรมดาจะยกขึ้นลงมายังกองเรือที่จอดชุมนุมกันอยู่ใน เวียงอ่าว ทิวบริเวณจึงระงมไปด้วยเสียงร้องและไม้ประกอบนาวาที่ฉีกหัก พวกมันเล่นงาน สหายศึกของข้าทีละคนเหมือนแทงปลา จากนั้นก็แบกกลับบ้านเพื่อเอาไปเป็นอาหาร แต่ในขณะที่การสังหารหมู่นี้ดำเนินไปภายในเวียงอ่าวลึกนั้น ข้าได้ชักดาบมาฟันเชือกโยง เรือด้วยตะโกนสั่งให้นาวิกทั้งหลายจำพายโดยเร็วที่สุดถ้าไม่ยากตายความหวาดใน มรณะทำให้พวกเขาพร้อมใจกันเป็นหนึ่งเดียว เราคืนสู่ท้องทะเลด้วยความโล่งใจนาวา ของข้าปลอดภัย แต่นั่นคือจุดจบของกองเรือ...เราถอนแรมกันไปด้วยความเศร้าสลด รู้สึก ยินดีที่รอดชีวิตมาได้ แต่ก็อาลัยในมวลสหายศึกที่ต้องดับสูญไป

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 193-196)

1.7 การพบกับองค์เทวี

ขั้นตอนการพบกับองค์เทวีที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุสคือ โอดิสซุสพบกับเทวีเซอรียี และเทวียอมให้ความช่วยเหลือโอดิสซุส โดยแนะวิธีการเดินทางกลับนครอิทกะ การยอมให้ความช่วยเหลือของเทวีในครั้งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า โอดิสซุสได้เรียนรู้บทเรียนความเข้าใจเกี่ยวกับสตรี จนเกิดการยอมรับธรรมชาติของอีกฝ่าย และนำมาสู่การตอบสนองความประสงค์ของเทวีเซอรียี เนื่องจากถึงแม้ว่า ครั้งแรกของการพบกันระหว่างโอดิสซุสกับเทวีเซอรียีเกิดจากการที่นางสาปลูกเรือของโอดิสซุสให้กลายเป็นสุกร โอดิสซุสจึงต้องติดตามมาช่วยเหลือคนของตน เมื่อเผชิญหน้ากับเทวีเซอรียี โอดิสซุสได้นำคำแนะนำจากเทพเจ้าเฮอรัมมาใช้ เทพเจ้าเฮอรัมบอกเขาว่า เขาจะต้องชักดาบออกมาข่มขู่นางเพื่อให้เทวีเซอรียียอมสยบต่ออำนาจความกล้าหาญของบุรุษ และต่อจากนั้น เมื่อเทวีให้คำสัตย์ที่จะไม่ใช้เล่ห์กลใด ๆ อีกต่อไป โอดิสซุสจึงได้โอนอ่อนต่อความประสงค์ของเทวีเซอรียี ในการร่วมคู่กับเทวี ซึ่งเหตุการณ์การเรียนรู้ในเรื่องความเข้าใจต่อสตรีของโอดิสซุสในตอนนี้นั้น ปรากฏอยู่ในบทสนทนาระหว่างเทวีเซอรียีและโอดิสซุส ในบทที่ 10 เซอรียี มายาวีเรื่องมนตร์ ดังนี้

...“แต่บัดนี้ข้า [เซอรียี] วิ่งวนโปรดเก็บดาบเสียเถิด แล้วตามข้าไปยังแท่นบรรจกรรมเพื่อว่าในท่ามกลางความพิศวาสและห้วงนิทรา เราจักได้เรียนรู้ที่จะเชื่อใจซึ่งกันและกัน” “เซอรียี” ข้าตอบไป “จักหวังให้ข้าปฏิบัติต่อนางอย่างนุ่มนวลได้อย่างไรกัน ในเมื่อนางเป็นผู้สาปสลายข้าให้กลายเป็นสุกร และบัดนี้จะลวงล่อข้าไปสู่แท่นบรรจกรรม...เว้นแต่นางจะให้สัตย์สาบานกับข้าว่าจะไม่ใช้เล่ห์กลใดได้อีก” เซอรียียอมสาบานว่านางปราศจากเจตนาร้ายใดใดโดยสิ้นเชิง เมื่อข้าได้สดับดังนั้นแล้ว จึงตามมายาวีผู้เรื่องมนตร์ไปยังแท่นบรรจกรรมวิจิตรแห่งนาง

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 201-203)

ท้ายที่สุด จากความเข้าใจในธรรมชาติของสตรี โอดิสซุสจึงได้รับรางวัลตอบแทนจากเทวีเซอรียี ด้วยการบอกวิธีการเดินทางกลับบ้าน ขั้นตอนการพบกับองค์เทวีปรากฏในบทที่ 10 เซอรียี มายาวีเรื่องมนตร์ ดังนี้

...ข้า [เซอร์ซี] มิได้ปรารถนาจะรังแกท่านไว้ในเคหาสน์แห่งนี้โดยสิ้นใจหรอก แต่ก่อนที่ข้าสามารถจะส่งท่านกลับมาตุภูมิได้ ท่านจะต้องเดินทางผ่านดินแดนนานา เพื่อเสาะแสวงหาบรรดาเหล่าผู้ทอพระโรงแห่งเฮเดสเจ้านรกานต์ และนางพญาเพอร์ซีโฟเน ผู้นำเกรงขามเพื่อขอคำปรึกษาจากวิญญูณของไทร์ซิดัล นักพยากรณ์ธำมัญญ์ผู้พิการจักรเสียก่อน ความรอบรู้ของเขานั้นแม้มรณะก็ยังมีอาจทลายเสียได้ ถึงแม้ว่าเขาจะได้ถึงกาลกิริยาไปแล้ว นางพญาเพอร์ซีโฟเนก็ยังอนุญาตให้เขาเพียงผู้เดียวเท่านั้นยังดำรงสภาพจิตที่สามารถตรองเหตุผลได้ ส่วนคนอื่น ๆ เป็นแต่เพียงรูปเงาที่โอบรอนอยู่รอบวนเท่านั้น

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 209)

อย่างไรก็ดี ก่อนจะถึงขั้นตอนที่ 7 การพบกับองค์เทวี ได้ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามาคือ ก่อนที่โอดิสซุสจะพบกับองค์เทวีเซอริซีนั้น เทพเจ้าเฮอร์เมสในร่างจำแลงเป็นหนุ่มน้อยได้ให้คำแนะนำและมอบสมุนไพรวิเศษเพื่อรับมือกับ เทวีเซอริซีซึ่งกักขังและสาปคนของโอดิสซุสให้กลายเป็นสุกร ปรากฏในบทที่ 10 เซอริซีมาหาวีเรื่อง มนตร์ ดังนี้

...แต่ในระหว่างทางไปยังเคหาสน์ของนางอัปสรมายาวีนั้นเอง ข้า [โอดิสซัส] ก็ประสบเข้ากับเฮอร์เมสเทพเจ้าผู้ครองคทาทองคำในรูปจำแลงของมานพน้อยที่หนวดเคราเพิ่งจะงอก เขาคำว่ามือข้าแล้วเอ่ยทักด้วยไมตรีจิตว่า "ท่านกำลังจะไปแห่งไหน หรือ บารุขผู้นำเวทนาเอ่ย เทียบตระเวนไปแต่ผู้เดียวกลางพนาเปลี่ยวในขณะที่เหล่ามิตร ถูกกักขังอยู่ในเล้าสุกร ณ เคหาสน์แห่งเซอริซี ข้าคิดว่าท่านกำลังจะไปช่วยพวกเขาให้เป็นอิสระหรือไม่ แต่ดูแล้วท่านคงต้องติดอยู่กับพวกเขาและไม่มีโอกาสได้เห็นมาตุภูมิอีกเลยมากกว่า อย่างไรก็ตามข้ามาเพื่อช่วยท่านให้ดลอดรอดฝั่ง ดูลิ นี่คือนิสัสสรพคุณชะงัดที่ท่านต้องนำไปด้วยเมื่อเข้าสู่เคหาสน์แห่งเซอริซี เพื่อจักได้พ้นจากความวิบัติ แต่ข้าต้องขออธิบายเสียก่อนว่านางใช้มนตร์ขลังของนางอย่างไร นางจะเริ่มด้วยการผสมอาหารให้ท่าน และในอาหารนั้นเองที่นางเจือยาพิษร้ายลงไปด้วย แต่มันไม่มีผลกับท่านหรอก เพราะสมุนไพรมะขามจะให้ท่านไปนี้สามารถขจัดฤทธิ์ของมันได้ชะงัดนัก เมื่อเซอริซีใช้ไม้เท้าวิเศษ แตะร่างท่าน ท่านจงชักดาบออกแล้วโผนเข้าไปประหนึ่งว่าล้างชีพนางเสีย นางจะสยบยอมด้วยความกลัว แล้วชวนท่านร่วมแท่นบรรจถรณ์ ท่านต้องไม่ปฏิเสธ

เช่นกันหากประสงค์จะช่วยมิตรที่ต้องสาปทั้งหลาย แต่จงให้นางตั้งสัตย์สาบานโดยสาหัสว่าจะไม่เล่นเล่ห์กลกับท่านอีก หากไม่เมื่อท่านเปลื้องอาภรณ์ออกแล้ว นางอาจจัดความกล้าหาญและความเป็นชายชาติจากท่านไปเสีย” จากนั้นเทพบุตรผู้พิฆาตราक्षสก็ยืนต้นสมุนไพรมองขึ้นมาจากพื้นให้ข้า มันมีรากสีดำ ดอกขาวประหนึ่งน้ำมัน ทวยเทพเรียกมันว่าต้นโมลี มันเป็นพืชประหลาดสำหรับมนุษย์ แต่เทพเจ้าสามารถทำอะไรก็ได้

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 200-201)

นอกจากนี้ ในขั้นตอนที่ 7 การพบกับองค์เทวี ปรากฏขั้นตอนที่ 9 การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าของโอดิสซุสแทรกเข้ามา คือโอดิสซุสไม่ทอดทิ้งลูกเรือ เขาช่วยถอนคำสาปให้ลูกเรือที่ถูกเทวีเซอร์ซีสาปเป็นสุกร ทั้งที่เขามีโอกาสหลบหนีไปพร้อมกับบิรวารที่เหลื่ออยู่ การที่โอดิสซุสไม่ลังเลใจที่จะติดตามไปช่วยเหลื่อโดยลำพัง แสดงให้เห็นว่าโอดิสซุสไม่คำนึงถึงความปลอดภัยส่วนตน แต่ตัดสินใจในฐานะประมุขที่มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองบิรวาร ดังปรากฏในบทที่ 10 เซอร์ซี มายาวีเรื่องมนตร์ ดังนี้

...“ข้าแต่โอดิสซุส เรา [ยูริโลคัส] กระทำตามบัญชาของท่าน เดินทางผ่านป่าไคค นั้นเข้าไป ภายในเป็นลานโล่ง เป็นที่ตั้งของเคหาสน์ศิลาวิจิตรหลังหนึ่ง ในเคหาสน์นั้นมีผู้กำลังทอผ้าอยู่ด้วยหูกมहीมา และขับลำนำไปด้วยน้ำเสียงนั้นไพเราะประหนึ่งเทพธิดา พวกเราร้องเรียกนาง ครู่หนึ่งนางก็เปิดประตูออกมาเชื้อเชิญเราเข้าไปข้างใน ทุกคนต่างตามนางเข้าไปในเคหาสน์นั้น แต่ข้าเปล่าเพราะระแวงอยู่ว่าเป็นกับดัก จากนั้นทุกคนก็หายสาบสูญไปหมด แม้ข้าจะนั่งเฝ้ารออยู่เป็นเวลานานก็ไม่มีใครกลับออกมาเลยสักคนเดียว” เมื่อข้า [โอดิสซุส] ได้ยินดังนั้น ก็คว้าคันศรขึ้นสะพายไหล่แล้วคาดดาบทองสัมฤทธิ์เล่มใหญ่ในฝักเงินไว้ที่เอว จากนั้นก็บอกให้ยูริโลคัสนำทางกลับไป แต่เขาทรุดลงกอดข้าไว้พลางร้องอุทธรณ์อย่างน่าเวทนา “ข้าแต่ราชันย์ได้โปรดอย่าบีบบังคับให้ข้าไปกับท่านเลย ทั้งข้าไว้ที่นี้เถิด ท่านไม่มีทางได้กลับมาแน่ และไม่อาจช่วยนาวิกเหล่านั้นได้ด้วย ข้าแนใจดังนั้น พวกเราที่เหลือรีบหนีกันให้เร็วที่สุดเถิด เยี่ยงนี้อาจรอดชีวิตไปได้” “ดีมากยูริโลคัส” ข้าตอบ “จงอยู่ที่นี้แหละ นั่งกินและดื่มอยู่ข้างเรือของเราตามสบาย แต่ข้าจะไป มันเป็นหน้าที่” เมื่อกล่าวดังนั้นแล้ว ข้าก็หันหลังเดินดุ่มไปทันที

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 199-200)

นอกจากนี้ ในขั้นตอนที่ 7 การพบกับองค์เทวีนี้ ยังปรากฏขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบทดลองแทรกเข้ามา ประกอบด้วย

1. โอดิสซัสต้องลงไปในยมโลกเพื่อพบไทรซีอัล
2. โอดิสซัสพบกับวิญญาณมารดาในยมโลก
3. โอดิสซัสเผชิญมนุษย์ไซเรนภูติสมุทรซิลลากับห้วงมฤตยูซาริปดิส
4. ลูกเรือของโอดิสซัสถูกลงทัณฑ์เพราะกินโคของอาทิตยเทพ

การทดสอบทดลองของโอดิสซัส ที่แทรกเข้ามา ก่อนที่โอดิสซัสจะเผชิญกับการผจญภัยในขั้นตอนต่อไป มีรายละเอียด ดังนี้

1. โอดิสซัสต้องลงไปในยมโลกเพื่อพบไทรซีอัล

โอดิสซัสแล่นเรือไปสู่ยมโลกดินแดนแห่งความตาย เพื่อขอคำพยากรณ์หนทางกลับบ้านจากไทรซีอัลนักพยากรณ์ตาบอด ปรากฏในบทที่ 11 ในยมโลก ดังนี้

...ในที่ลึกลับรลยังสายน้ำโอเชียนอันไหลลึกล้ำและเป็นพรมแดนแห่งโลกอันเป็นแหล่งพำนักแห่งชาวซิมเมอร์เรียน ซึ่งดำรงชีพอยู่ในนครอวลหมอกนิรันดร์ ... “ข้าแต่ราชันย์โอดิสซัส” เขา [ไทรซีอัล] กล่าว “ท่านกำลังเสาะแสวงหาหนทางที่ไม่ลำเค็ญนักเพื่อจะคืนสู่มาตุภูมิ แต่พลังอำนาจเบื่องบนจะทำให้การเดินทางของท่านทุกข์ยากยิ่งนัก เพราะข้าไม่คิดว่าท่านจะรอดพ้นเงื้อมหัตถ์ของจำวผู้เขย่าปฐพี ผู้ผูกพยาบาทท่านเพราะไปทำให้ดวงเนตรบุตรของเขาบอดสนิท แต่กระนั้น ท่านและสหายก็อาจกลับไปถึงอิถกะได้ ถึงแม้ว่าจะต้องประสบภัยบ้างก็ตาม หากท่านสามารถบังคับจิตใจตนเองและเหล่านาวิกทั้งปวงได้อย่างเด็ดเดี่ยว”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยัศตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 215-219)

2. โอดิสซัสพบกับวิญญาณมารดาในยมโลก

โอดิสซัสพบกับวิญญาณมารดานางอันติเคลียในยมโลก แต่ไม่สามารถสัมผัสและแสดงความรักต่อกันได้ ปรากฏในบทที่ 11 ในยมโลก ดังนี้

... “ข้า [อันติเคลีย] ก็ประสบกาลกิรียดด้วยเหตุนี้เช่นกัน ด้วยเอาแต่โหยให้ถึงเจ้ามิใช่ว่าเทพิดาเนตรคม ผู้เป็นนายิกาแห่งนักรรณ มาหาข้าแล้วล้างชีพข้าเสียด้วยครุระมุนแห่งนาง ทั้งมิใช่โรคร้ายเบียดเบียนด้วย ไม่หรอก แต่เป็นเพราะความโหม่นสละห้อยหาถึง

เจ้านั้นแหละ โอติสซูลูกข้า ความอาลัยถึงปรีชาญาณและจรรยาอันละมุนละไมของเจ้านั้นเองที่ทำให้ชีวิตของแม่และความหอมหวานทั้งมวลของมันประสพวสาน” ขณะวิญญานมารดาข้ากล่าววจา ข้าก็เกิดความรู้สึกอยากจะโอบกอดนางขึ้นมา แต่สามครั้งสามคราที่ข้าเหยียดแขนออกไป ร่างของแม่ก็ลอยเลื่อนออกไปประหนึ่งเงาหรือความฝัน ทั้งให้ข้ารู้สึกเสียดเสียดใจว่าเดิม “แม่” ข้าร้องขึ้นด้วยความลึนหวัง “ทำไม จึงหลบเลี่ยงเมื่อข้าพยายามจะกอดแม่เล่า เพื่อว่าแม่แต่ในห้วงนรกานต์ อ้อมแขนแห่งความรักของเราจะได้ดึงเอาความเย็นเยือกออกจากหยาตอัสน์สูลเสียบ้าง หรือนี้เป็นเพียงปิศาจที่นางพญาเพอร์ซีไฟโนส่งมาตอกย้ำความอาดูรของข้าให้สาหัสขึ้นไปอีก” “ลูก ลูกข้า” วิญญานของแม่ตอบมา “จักมีบุรุษใดในโลกที่ต้องทนทุกข์ยิ่งกว่าเจ้าอีกนะ นี่มิใช่เล่ห์กลใดของนางพญาเพอร์ซีไฟโน ราชธิดาแห่งซุสหรือก ที่เจ้าประสบนี้นี้คือกฎหนึ่งแห่งนรกนซึ่งถึงกาลกิริยาไปแล้ว เราปราศจากเส้นเอ็นที่จะยึดกระดูกและเนื้อหนังเข้าด้วยกันอีกต่อไป เมื่อพลังแห่งชีวิตมลายไปจากกระดูกขาวโพลนและทุกสิ่งทุกอย่างมอดไหม้ไปในกองภูณต์แล้ว วิญญานของเราก็จะลอยล่องขึ้นสู่อากาศประหนึ่งความฝัน”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 221-222)

เมื่อโอติสซูลกลับจากยมโลกแล้ว ได้ปรากฏขึ้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือเทวีเซอริสแนะนำให้โอติสซูลอดพ้นอันตรายจากอมนุษย์ไซเรน ภูติสมุทรซิลลาซึ่งมีชีวิตเป็นอมตะ และห้วงมฤตยูซาริบดิสที่ดุร้ายของเรือ ปรากฏในบทที่ 12 ซิลลาภูติสมุทรและซาริบดิสห้วงมฤตยู ดังนี้

...ภยันตรายที่ท่าน [โอติสซูล] ต้องเผชิญลำดับต่อไปคือนางอมนุษย์ไซเรนซึ่งจะล่อลวงทุกคนที่เจียดกรายเข้าใกล้ถิ่นอาศัยของพวกนาง นรชนทุกผู้นามที่ผ่านเข้าไปโดยมิตระหนัก และได้สดับสำเนียงวิเวกแห่งพวกนาง จักมีมิวันได้คืนสู่มาตุภูมิอีกเลย ...ด้วยเหตุว่าเสียงขับขานแห่งไซเรนนั้นจักสะกดทุกผู้นามให้ลุ่มหลง ในขณะที่พวกนางสถิตกายอาอยู่บนกองซากกระดูกมนุษย์ที่ตกเป็นเหยื่อ ซากกระดูกที่ยังคงหลงเหลือเศษมังสาเปื่อยเน่าเกาะติดอยู่จนนานาวาผ่านตำแหน่งนั้นไปและให้คนเรือทั้งปวงเอาชีผั่งอุดหนุนไว้เสีย แต่หากท่านปรารถนาจะลองฤทธิ์แห่งเสียงอาถรรพณ์ของไซเรน ก็จงบัญชาให้บริวารพันนการท่านไว้กับเสากระโดงอย่างแน่นหนา นี่จะทำให้ท่านได้สดับสำเนียงของอมนุษย์ไซเรนได้ แต่จงอย่าลืมสั่งบริวารว่าแม้ท่านจะอ่อนวอนให้คลายพันนการ

อย่างไรก็จงอย่าปฏิบัติตามเป็นอันขาด เมื่อเหล่านาวิกพาท่นพันภยันตรายประการนี้ไปแล้ว ท่านจะไปถึงตำแหน่งอันข้า [เซอร์ซี] มีอำนาจทางให้ได้เต็มที่ จะมีทางสองสายทอดอยู่เบื้องหน้า ท่านจงเลือกทางที่คิดว่าเหมาะสม แต่ข้าจะพรรณนาให้ฟังทั้งสองทาง ทางหนึ่งนำไปสู่ชะเง้อผาชันลิบลิวซึ่งเหล่าทเวะเรียกกันว่าคิลาตระเวน ณ แห่งนี้เองที่แอมพิไทรท์ผู้มีดวงเนตรสีน้ำเงินบันดาลให้ภูผาบดขี้นเข้าหากันสะท้านสะเทือนปานอลนิบาต แม้แต่ฝูงวิหคก็มีอาจผ่านไปได้ แม้ฝูงพิราบที่เหินพาเอาเกล็ดขี้พิษขึ้นไปถวายชุดพระเทพบดีก็ยังถูกบดขี้นเสียคราวละหนึ่งตัว จนพระเทพบิดรต้องส่งมาเพิ่ม ดังนี้ นาวิกทั้งปวงที่นำเรือผ่านมายังจุดนี้ย่อมประสบความพินาศสถานเดียว...อีกเส้นทางหนึ่งมีคิลาทะมีนสองก้อนประดิษฐานตระหง่านอยู่ ก้อนที่สูงกว่านั้นเหยียดหยดขึ้นสู่กลุ่มเมฆที่บนธการที่มีเคยล่องลอยไปที่ใด หรือเปิดให้ได้เห็นยอดภูคิลาณั้นเลย แม้ในฤดูคิมหันต์หรือเก็บเกี่ยว ไม่มีมนุษย์ใดสามารถปีนป่ายขึ้นไปได้ แม้จะมียี่สิบมือยี่สิบเท้าเพราะผิวคิลาณั้นเรียบลื่นประดุจขัดไว้ ณ ที่กลางภูคิลาณั้นเองมีถ้ำกรุ่นไปด้วยไอหมอกแห่งหนึ่ง หันสู่ประจิมทิศ ทอดลงสู่แดนอิริบัสอันมืดมิด จงบังคับนาวาหากท่านเลือกผ่านไป โอติสชุดของข้า แม้นักธนูผู้ทรงพลังที่สุดก็อาจยิงศรขึ้นไปถึงถ้ำแห่งนั้นได้จากนาวาที่อยู่เบื้องล่าง มันเป็นแหล่งสถิตแห่งภูติสมุทธรซิลลา อมนุษย์ผู้มีเสียงเห่าน่าสะพรึง เสียงนั้นมิได้ดังไปกว่าของลูกสุนัขก็จริง แต่นางเป็นภูติพิสดารที่น่าหว่นสยองยิ่งนัก เรือนร่างนั้นน่าเกลียดน่ากลัวจนแม้เทพเจ้าที่ผ่านแหล่งสถิตของนางไปก็ยังมีปรารถนาจะเพ่งพิศ นางภูติสมุทธรนี้มีตีนสิบสองข้างเลื้อยกวัดแกว่งอยู่เหนือพื้น และคอยาวหกข้าง แต่ละข้างทอดขึ้นสู่เศียรอันน่าหวาดสยองยิ่ง มีพันอันคมกริบถึงสามแถวแผ่กว้างบ่งถึงมรณะนางจะซ่อนอยู่ในคูหาลึกแค่อว เศียรทั้งหกประหนึ่งเหยียดยื่นออกมาจากหัวอเวจีซิลลาหากินเหยื่อจากแหล่งสถิตของนางนั่นเอง โดยการยืดกายควานไปรอบ ๆ ภูติลาหาลิ่งมีชีวิตที่หลงเข้ามาอาจเป็นปลาโลมา ปลาฉลามหรือสัตว์น้ำใดที่ใหญ่กว่านั้น ซึ่งมีอยู่นับพัน ๆ ได้ผินชลาลัยคาร์ณนี้ ไม่มีนาวิกคนใดเคยได้ว่า สามารถนำเรือผ่านแหล่งอาศัยของซิลลาได้โดยไม่เสียลูกเรือไปเป็นเหยื่อของภูติสมุทธรตนนี้เลย เพราะนางจะฉกด้วยเศียรทั้งหกเอามนุษย์ไปเป็นภักษาหารเสียหัวละคน ภูติลาอีกก้อนหนึ่งนั้นต่ำกว่าระยะห่างไปประมาณหนึ่งชั่วธนูแล่น มะกอกมเหิมาดันหนึ่งใบสะพร้งดกหนา ออกตระหง่านอยู่บนภูคิลาณั้น และก็ต่ำลงไปได้มะกอกต้นนั้นคือหัว มฤตยูขาริบดิส มันจะพ่นน้ำออกมาวันละสามครั้ง และดูดลงไปอย่างน่าสะพรึงน่าสะพรันเป็นที่สุดวันละสามครั้งเช่นกัน สวรรค์ทรงโปรดปกป้องท่านให้ห่างจากหัวมฤตยูนี้ด้วยเถิดเพราะ ไม่มีใคร

แม้แต่เจ้าผู้เขย่าปฐพีเอง สามารถช่วยท่านจากความพินาศได้หากหลงพลัดเข้าสู่ชา
 ริบดิส แต่ท่านต้องบังคับเรือให้ประชิดภูคิลานเป็นแหล่งสถิตของซิลลาไว้ เพราะ
 ถึงแม้ว่าจะต้องเสียลูกเรือไปหกคนก็ยังดีกว่าประสบความพินาศทั้งลำ...ท่านจะได้ขึ้นบก
 ครั้งต่อไป ณ เกาะธรินาซีอันเป็น สถานที่อาทิตยเทพเลี้ยงฝูงโค และแกะอ้วนพีของ
 พระองค์...แต่หากพวกท่านทำอันตราย ปศุสัตว์เหล่านั้น ข้าสาบานได้เลยว่านาวาและ
 บริวารทั้งหลายของท่านจะต้องถูกทำลายพินาศสิ้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 242-245)

3. โอติสซุสเผชิญมนุษย์ไซเรน ภูติสมุทรซิลลากับห้วงมฤตยูชาริบดิส

เมื่อเดินทางออกจากเกาะเอเธียของเทวีเซอรီးส์พร้อมกับการที่โอติสซุสได้ล่วงรู้
 คำเตือนจากเทวีเซอรီးส์เกี่ยวกับภัยอันตรายต่าง ๆ ที่เขาต้องเผชิญระหว่างทางกลับอิธกะแล้ว ต่อมา
 โอติสซุสได้พบกับอุปสรรคต่าง ๆ ตามคำเตือนของเทวีเซอรီးส์ คือ การเผชิญกับมนุษย์ไซเรน
 ที่ขับขานบทเพลงที่ทำให้เคลิบเคลิ้มจนอยากจะหยุดเรือที่เกาะของพวกนาง เผชิญห้วงมฤตยู
 ชาริบดิส รวมถึงโอติสซุสได้สูญเสียลูกเรือ 6 คนจากการที่ถูกภูติสมุทรซิลลาจับไปกินอย่าง
 สดสดของ ปรากฏในบทที่ 12 ซิลลาภูติสมุทรและชาริบดิสห้วงมฤตยู ดังนี้

...ขณะเดียวกันนาวาของเราซึ่งลอยล่องอย่างราบรื่นด้วยแรงส่งของสายลม ก็เข้า
 ไกล เกาะอันเป็นแหล่งสถิตแห่งมนุษย์ไซเรน ลมส่งดังโดยพลัน อำนาจประหลาด
 บางอย่างกล่อมคลืนให้ชาลง ความเจียบงันสนิทนึ่งเข้าครอบงำปริณทล้นนั้น เหล่านาวิก
 ช่วยกันลดใบลงแล้วใช้พายไม้สนขัดเงาของพวกตนจ้วงผืนชลธีขาวกระจ่างแทน
 ขณะเดียวกันข้า [โอติสซุส] ก็หยิบเอาซี่ผึ้งก้อนใหญ่ออกมาชกดาบหั่นมันเป็นก้อนเล็ก ๆ
 แล้วเรียกสหยาตึกเข้ามาเอาซี่ผึ้งนั้นอุดหูให้ทีละคน จากนั้นข้าก็กลายเป็นนักโทษบนเรือ
 ของตนเอง พวกเขาร่วมกันเอาเชือกพันธนาการข้าล่ามไว้กับเสากระโดง เมื่อทุกอย่าง
 เรียบร้อยแล้ว ต่างก็หันไปจ้วงผืนชลธีสีเทาด้วยพายของตนต่อไป เราเข้าไปใกล้ชายฝั่ง
 ขนาดร่องตะโกนถึง เมื่อนางมนุษย์ไซเรนตระหนักว่ามีเรือพลัดเข้ามาแล้วเริ่มขับลำนำนา
 สะพรั่ง “เข้ามาเถิด โอติสซุสผู้กล้าหาญ บุปผางามแห่งนักรบอะเคียน หยุดพักเรือของ
 ท่าน เพื่อจักได้สดับสำเนียงขับกล่อมของเราไม่มีชาวทะเลคนใดนำนิลนาวาของเขา ผ่าน
 แดนนี้ไป โดยมีได้สดับเสียงวิเวกวานที่เจื้อยแจ้วจากริมฝีปากแห่งเรา และไม่มีใครเลยที่
 ได้สดับแล้วจะไม่เกิด ความพิติยินดี และจากไปโดยทรงปริชาเพิ่มพูนขึ้น ด้วยว่าพวกเรา

นั่นล่วงรู้เป็นอย่างดีถึงความทุกข์ทรมานของเหล่าอาร์เคพีและทรอย บนสมรภูมิแห่งทรอย อันเป็นความทุกข์ที่อุบัติขึ้นโดยเทพประสงค์ และเรายังล่วงรู้ทุกสรรพสิ่งที่จักอุบัติขึ้นในแผ่นดินอีกด้วย" ลำเนียงอันวิเวกวานนั้นเจื้อยแจ้วข้ามแผ่นผืนชลธิมายังโผล่เข้าบาดลห้วงดวงจิตของข้าก็เปี่ยมไปด้วยความโหยหา ปราศรณอย่างแรงกล้าที่จะได้สดับลำเนียงอันมีมนต์ขลังนั้นตลอดไป ข้าทั้งพยักพยิดและขมวดคิ้วคลั่งคลุ้มให้เหล่าสหายศึกคลายพันธนาการแต่พวกเขาตั้งหน้าพายต่อไปมิหยุดยั้ง ในขณะที่เพอร์มีเดสและยูริโลคัสกระโดดเข้ามาพันธนาการข้าให้แน่นหนายิ่งขึ้น เมื่อทั้งหมดนำนาวาผ่านแหล่งสถิตแห่งอมฤตย์ไซเรนมาใกล้จนพ้นรัศมีแก้วเสียงแล้ว ต่างก็แกะซี่ผึ้งที่อุดโสทรประสาทออกแล้วปลดปล่อยข้าเป็นอิสระ... คนของข้าใบหน้าซีดขาวด้วยความหวาดหวั่น ในขณะที่สายตาทุกคู่ตั้งจ้องขาริบดิสห้วงมฤตยูอยู่นั้น ภูติสมุทรซิลลาภิปรากฏกายวูบขึ้นแล้วฉกเอาฝีพายที่มีอดีที่สดหกคนไปจากเรือของเราด้วยความว่องไวประหนึ่งสายฟ้า ข้าหันกลับไปทันเห็น ผู้ตกเป็นเหยื่อคันกระแฉ่วอยู่เบื้องบน โอติสซุส พวกเขาแผดเสียงร้องเรียกข้าอย่างทรมาน แต่นั่นเป็นครั้งสุดท้ายที่พวกเขาได้เอ่ยนามข้า เพราะซิลลากระตุกคนทั้งหกของข้าขึ้นไปประดุจพรวนเบ็ด เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายขึ้นไปคันกระแฉ่วอยู่บนโซดหิน ส่งเสียงกรีดร้องและเหยียดแขนมาทางข้าอย่างสิ้นหวังและเจ็บปวด ในขณะที่ภูติร้ายเขมือบเหยื่อของมันทีละคนอย่างล่ำราญ ในบรรดาสิ่งทีข้าได้เคยประสบพบพานนับแต่ออกสู่ท้องทะเล นี่เป็นภาพที่น่าสมเพชเวทนามากที่สุด

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 247-251)

4. ลูกเรือของโอติสถูกลงทัณฑ์เพราะกินโคของอาทิตย์เทพ

โอติสซุสและลูกเรือมาถึงเกาะแห่งอาทิตย์เทพ ลูกเรือกินโคของอาทิตย์เทพ โอติสซุสและลูกเรือจึงถูกเทพเจ้าซูลงทัณฑ์ ด้วยการฟาดอลนีบาตใส่เรือของโอติสซุส ทำให้ลูกเรือที่เหลืออยู่เสียชีวิตทุกคน และเรืออัปปางลง ปรากฏในบทที่ 12 ซิลลาภูติสมุทรและขาริบดิสห้วงมฤตยู ดังนี้

...ซูลพระมหาเทพก็บันดาลให้มหาเมฆที่บดบังทมิฬก่อดำขึ้นเหนือนาวาของเราจนผืนทะเลบริเวณนั้นมีดครึ้มไปสิ้น ก่อนที่เมฆมหึมาจะเคลื่อนคล้อยไป มหาวาตะหวีดหวิวก็จุใจมาจากประจิมทิศด้วยพลังบ้าคลั่ง กระหน่ำสายโยงเสาเรือขาดกระจุย ขณะที่เสากะโถงเรือโค่นไปทางท้าย สายระโยงระยางต่าง ๆ ก็ขาดลงไปกองจมอยู่กับท้องเรือ

สิ้นเสาะกระโดงหวดเอาหัวคนถือท้ายกระจายเป็นเลี้ยว ๆ เขาร่วงลงจากท้ายเรือประหนึ่ง
นักโดดน้ำ และวิญญาณห้าวหาญก็โบยบินจากร่าง กระนั้นเอง ชูลก็ฟาดอสไม้บดไผ่
นาวาของเรา เรือทั้งลำบุดเบี้ยวด้วยอำนาจของสายฟ้า และฉุนไปด้วยกลิ่นเหม็นไหม้ของ
กำมะถัน นาวิกทั้งปวงถูกเหวี่ยงกระจัดกระจายประหนึ่งนกนางนวลเหนือเกลียวคลื่น
เทวะเล็งเห็นแล้วว่าไม่มีการคืนสู่มาตุภูมิสำหรับพวกเขาต่อไป

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 255-257)

1.8 หญิงในฐานะผู้ช่วยวน

ขั้นตอนหญิงในฐานะผู้ช่วยวนที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุส คือ
โอดิสซุสถูกเทวีคาลิปโซแห่งเกาะโอจีเจียหน่วงเหนี่ยวให้อยู่ร่วมกันเป็นเวลา 7 ปี ก่อนที่จะยอม
ปลดปล่อยโอดิสซุสให้เดินทางกลับบ้าน ซึ่งเทวีโอเธเนได้บรรยายเคราะห์กรรมของโอดิสซุสต่อ
เทพเจ้าซุส ปรากฏในบทที่ 5 คาลิปโซ นางอัปสรทะเล ดังนี้

...ดูโอดิสซุส ราชนย์ผู้ควรแช่ช้อนผู้นั้นสิ ทุกวันนี้ไม่มีพลเรือนที่เขาเคยปกครอง
ด้วย ความเมตตาเยี่ยงบิดากับบุตรคนใดคิดถึงเขาเลย เขาถูกทิ้งให้ตรอมตรมทุกข์ทเวชะ
อยู่บนเกาะร้างกลางสมุทร ตกอยู่ในกำมือของคาลิปโซนางอัปสรทะเลเขาไม่อาจกลับ
สู่อิระอันเป็นมาตุภูมิได้ เพราะปราศจากเรือและผู้ช่วย

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 91-92)

1.9 การเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดา

ขั้นตอนการเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดาที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุส คือ
เทพเจ้าซุส มีบัญชาให้เทวีคาลิปโซปล่อยโอดิสซุสให้เป็นอิสระ เพื่อที่จะได้กลับบ้านและคืนสู่
สถานะประมุขแห่งอิระดังเดิม ซึ่งพิจารณาได้ว่าบัญชาดังกล่าวของเทพเจ้าซุสคือ การที่วีรบุรุษ
บรรลุขั้นตอนการเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดา หรืออาจกล่าวได้ว่า เส้นทางผจญภัยของวีรบุรุษได้
ดำเนินมาถึงการเผชิญกับการทดสอบอันสาหัสสากรรจ์ ในกรณีของโอดิสซุสนั้น สาเหตุเริ่มแรกที่ทำให้
เขาต้องระหกระเหินอยู่กลางทะเลเป็นเวลากว่า 10 ปี สืบเนื่องมาจาก เมื่อครั้งที่เหล่าพันธมิตร
นักรบกรีกมีชัยชนะเหนือกรุงทรอยแล้ว นอกจากนักรบเหล่านั้นจะทำการล่วงเกินเจ้าหญิง
คัลลันดราธิดาทำวเพรียม ประมุขนครทรอยแล้ว พวกเขายังได้ทำลายสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า
โพไซดอนและเทวีโอเธเน จนเป็นเหตุให้เทพเจ้าทั้งสองพิโรธและลงโทษกองเรือของนักรบกรีก
ซึ่งโอดิสซุสหนึ่งในพันธมิตรกรีกได้รับผลจากการลงโทษด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เทวีโอเธเนทรง

โปรดปรานโอดิสซุสมากกว่านักรบคนใด พระองค์จึงขอร้องให้เทพเจ้าซุสยกโทษให้กับเขา เทพเจ้าซุสนั้นทรงเป็นพระมหาเทพซึ่งมีสถานะสูงกว่าเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ทุกองค์ การที่เทพเจ้าซุสทรงยกโทษให้กับโอดิสซุส และเห็นสมควรแก่เวลาว่าเขาควรจะได้กลับคืนสู่อริกะ เป็นการแสดงให้เห็นว่าโอดิสซุสกำลังเผชิญกับการผจญภัยที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดของเส้นทางการผจญภัย คำตัดสินของมหาเทพซุสผู้ทรงพละนาถาพสูงสุดคือสิ่งซึ่งเป็นชี้ตายถึงการบรรลุเป้าหมายการผจญภัยของโอดิสซุสเพื่อที่จะเดินทางกลับนครอิทะ ปราภฏการเป็นหนึ่งในเดียวกับพระบิดาในบทที่ 5 คาลิปโซ อปสรทะเล ดังนี้

...ซุสผินพัศตร์มาทางเฮอร์เมส โอรัสแห่งพระองค์ซึ่งเป็นเทพทูต “เฮอร์เมสเจ้าผู้เป็นทูตของพวกเรา จงนำเอาการตัดสินใจนี้ไปแจ้งแก่นางอปสรสะคราญโฉมผู้นั้น โอดิสซุสทนทมมานานแล้ว และสมควรจะได้คืนสู่มาตุภูมิเสียที ระหว่างการเดินทางกลับจะไม่มีทั้งเทพเจ้าและมนุษย์ช่วยเหลือเขา เขาจักต้องฝ่าฟันไปเอง โดยเรือที่สร้างขึ้นมาด้วยมือตนเอง ในวันที่ยี่สิบเขาจะเดินทางไปถึงเซรี ดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ของเหล่าเฟเซียน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัพวกเรา คนเหล่านั้นจะปฏิบัติต่อเขาประหนึ่งเทพเจ้าและจะมอบบรรณาการอันได้แก่ ทองแดง ทองคำ และผ้าทอคุณภาพเลิศชนิดที่เขาไม่เคยได้จากทROYมาเลย แม้ว่าในการณรงคันั้นเขาจักไม่ได้รับบาดเจ็บใดใด การณัจักเป็นไปตามนี้ โอดิสซุสจักกลับคืนสู่มาตุภูมิโดยสวัสดิภาพ ได้เดินเหินอยู่ในเวียงวังของตน และพบปะกับมิตรสหายอีกครั้ง”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 92)

ในขั้นตอนที่ 9 การเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดานี้ ปราภฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือ เทพเจ้าซุสได้ส่งเทพเฮอร์เมสไปแจ้งข่าวให้เทวีคาลิปโซปลดปล่อยโอดิสซุสให้เป็นอิสระ ปราภฏในบทที่ 5 คาลิปโซ นางอปสรทะเล ดังนี้

...ซุสพระเทพบดีเป็นผู้บัญชาให้ข้า [เฮอร์เมส] มา ...พระองค์ตรัสว่า มีบุรุษหนึ่งพำนักอยู่กับท่าน ณ เกาะแห่งนี้ เป็นบุรุษที่เคราะห์ร้ายได้เส่งงานเขามาเป็นเวลานานนัก โชคร้ายยิ่งกว่าผู้ใดที่ได้ร่วมล้อมโจมตีกรุงทROYมาถึงเก้าปีและเข้ายึดมั่นได้ในปีที่สิบมากมายนัก ในการเดินทางกลับสู่มาตุภูมิหลังสงคราม พวกเขาได้กระทำการจาบจ้วงต่อมหาเทวีอเธเน พระนางจึงบันดาลให้เกิดมหาวายุกล้าและท้งสมุทรคลุ้มคลั่ง ผู้ติดตาม

เขาย่อยยับขึ้น แต่ตัวเขาถูกคลื่นลมพัดพามายังเกาะแห่งนี้ บัดนี้ ชูลพระมหาเทพทรง
บัญชาให้ท่าน [คาลิฟไซ] ปลดปล่อยเขากลับไปในทันที

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 95-96)

1.10 การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า

ขั้นตอนการเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าในการผจญภัยของโอดิสซุส ได้ปรากฏ
อยู่ก่อนหน้านี้ คือ ปรากฏแทรกอยู่ในขั้นตอนที่ 7 การพบกับองค์เทวี

1.11 ความดั่งามสูงสุด

ขั้นตอนความดั่งามสูงสุดในการผจญภัยของโอดิสซุสยังไม่ปรากฏเมื่อเรื่องราว
ดำเนินมาถึงขั้นตอนนี้ เนื่องจากโอดิสซุสยังไม่บรรลุความปรารถนาสูงสุดของเขา นั่นคือการ
เดินทางกลับสู่อิธกะ และได้อยู่กับเพเนโลพีกับเทเลมาคัส ภรรยาและบุตรชายของเขาอย่างมี
ความสุขอีกครั้ง ขั้นตอนนี้ปรากฏในตอนจบของการเดินทางของโอดิสซุส

1.12 การปฏิเสธการเดินทางกลับ

ขั้นตอนการปฏิเสธการเดินทางกลับที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุสไม่ได้
ปรากฏในลักษณะเป็นการปฏิเสธจากโอดิสซุสเอง แต่ปรากฏจากการกระทำของตัวละครอื่นที่
เกี่ยวข้องกับโอดิสซุส กล่าวคือเมื่อเทวีคาลิฟไซได้รับคำบัญชาจากเทพเจ้าซุสให้ปล่อยโอดิสซุสเป็น
อิสระ เทวีคาลิฟไซยังไม่ละความพยายามที่จะเสนอความเป็นอมตะให้แก่โอดิสซุสเพื่อให้นมน้ำวให้
เขาลืมเลิกความตั้งใจที่จะเดินทางกลับนครอิธกะ ดังปรากฏในบทที่ 5 คาลิฟไซ นางอัปสรทะเล
ดังนี้

...“แต่ท่าน [โอดิสซุส] เฉลียวใจบ้างหรือไม่ ถึงความทุกข์ยากที่ต้องเผชิญก่อนที่
จะกลับถึงมาตุภูมิหากท่านได้ตระหนักแล้วจะเห็นว่า ไม่ควรจากที่นี่ไปเลย น่าจะอยู่ร่วม
เรียงกับข้า [คาลิฟไซ] และยอมรับอมตภาพที่ข้าประทานให้ แต่ก็เถอะ ข้ารู้ว่าท่านรำลึก
ถึงชยามากเพียงไหน นางคงไม่ได้เลือนไปจากความคิดของท่านแม้ชั่วครู่ยาม อย่างไรก็
ดี ข้าแน่ใจว่ารูปโฉมของข้าต้องไม่ด้อยไปกว่านางแน่นอน เพราะอิสตรีสามัญนั้นย่อม
ยากยิ่งที่จะประชันกับเทพธิดาได้ในรูปลักษณะ” สดับดังนี้ โอดิสซุสผู้เรืองปัญญาตอบว่า
“นางฟ้าผู้โสภิตของข้า วานอย่าได้ชุนเคืองต่อความรู้สึกของข้าเลย ข้าเองก็ทราบดีเช่นกัน
ว่าเพเนโลพีผู้ปรีชา ชายาแห่งข้านี้มีรูปลักษณะ หาเทียบท่านได้ไม่ เพราะท่านาง คือ
มนุษย์สามัญในขณะที่ท่านครองอมตภาพและทรงเยาวลักษณะอยู่ตลอดกาล แม้กระนั้นก็

ตามข้าโหยหาถึงนักที่จะได้คืนสู่เหย้า และได้ผ่านวาระวันอันเกษมสันต์อีกครั้ง มัน คือ แรงปรารถนาที่ไม่มีวันร้างรา ดังนี้แล้ว หากพลังอำนาจใดเบี่ยงบนลิขิตให้ข้าต้องผจญกรรมอีกครั้งใน ห้วงมหรณพก็จะเป็นไรไปเล่า ข้ามีหัวใจที่คุ้นชินเสียแล้วกับความทุกข์ยากนานัปการ ชีวิตของข้าประสบความขมขื่นและประสบการณ์ร้ายกาจในสงครามและท้องทะเลพิโรธมาโดยตลอด ให้ความวิบัตินั้นเล่นงานข้าเถอะ มันก็แค่เพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งเท่านั้นเอง"

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 99)

ในขั้นตอนการปฏิเสธการเดินทางกลับนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา กล่าวคือโอดิสซัสได้รับความช่วยเหลือจากเทวีธรีเน ซึ่งขอร้องให้เทพเจ้าซุสบัญชาให้คาลิปโซปล่อยตัวโอดิสซัส ปรากฏในบทที่ 1 เทวีธรีเนไปเยือนเทเลมาคัสดังนี้

...พระเทพบิดร ไอรอสแห่งโครโนส ราชนย์แห่งราชนย์ หากเป็นความพึงใจอันแท้จริงของเหล่าเทวะทั้งหลายในที่นี้ ว่าโอดิสซัสสมควรจะได้คืนสู่อิถกะแล้วไซ้ร้ ขอจงส่งเทวทูต เฮอร์เมส ผู้พิฆาตราษส ไปยังเกาะโอจีเจีย เพื่อแจ้งข่าวแก่คาลิปโซโดยทันที ว่าพวก เราทั้งหลายได้ตัดสินใจกันแล้วว่าอาคันตุกะผู้ทุกข์ทเวชะของนางควรจะได้คืนสู่มาตุภูมิ

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 5-6)

1.13 การหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์

ขั้นตอนการหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์ที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซัส คือ ภายหลังจากที่โอดิสซัสได้เดินทางออกจากเกาะโอจีเจียของเทวีคาลิปโซ และแล่นเรือเพื่อกลับสู่นครอิถกะ เทพเจ้าไฟไซดอนซึ่งยังคงโกรธแค้นที่โอดิสซัสทำร้ายอสูรไซคลอปส์บุตรของพระองค์จนตาบอด ได้บันดาลให้เกิดพายุร้ายเข้าพัดกระหน่ำจนเรือปลิวหายไปทะเล แต่พรายไอนได้มอบอาภรณ์วิเศษ ช่วยพาโอดิสซัสว่ายน้ำเข้าฝั่งได้ปลอดภัย ปรากฏในบทที่ 5 คาลิปโซ นางอัปสรทะเลดังนี้

...แต่ก็ยังมิได้รับรู้ในชะตากรรมของโอดิสซัสอยู่ นางคือไโอน ผู้มีข้อบาปอรรชร ริดาแห่ง แคมมัส ผู้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีชีวิตอยู่เยี่ยงสตรีสามัญ แต่ปัจจุบันกลายเป็นนางพรายสิงอยู่ในห้วงชลธิลึกล้ำ และเป็นที่รับรองของทวยเทพเยี่ยงเดียวกันกับลิวโคโธ นางให้มิโจเวทนาโอดิสซัสผู้ถูกทอดทิ้งและอัปโชคเสียยิ่งนัก จึงผุดขึ้นจากใต้สมุทรประหนึ่งแมวน้ำแล้วขึ้นไปบนนาวาน้อย “บุรุษผู้นำเวทนาเอ๋ย” นางกล่าวขึ้น “เหตุใดไฟไซดอนพระสมุทรจึงจ้องล้างท่านโดยลิขิตความวิบัติเช่นนี้ไว้ในหนทางนะ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าพระองค์จะพยายามสักเพียงไรก็มีอาภัพมาตท่านลงได้หรอก บัดนี้จงทำตามที่เราบอก เปลี่ยนเสื้อผ้าออกเสีย แล้วทิ้งเรือลำนี้ให้เป็นเครื่องเล่นของวาตะ ท่านจงว่ายน้ำไปยังฝั่งแห่งเฟซิเยน ซึ่งจักได้รับความช่วยเหลือ จงเอาอารมณ์ผืนนี้พันไว้รอบเอว ด้วยอำนาจของมัน ท่านมิต้องกลัวว่าจักเกิดภัยอันตรายใดใดทั้งสิ้น แต่เมื่อลัมผัสผืนดินอันแห้งผากแล้วจงเปลี่ยนมันออกขว้างกลับคืนไปในท้องทะเล และขณะที่กระทำเช่นนั้นจงอย่าได้หันไปมอง”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 102-103)

ในขั้นตอนการหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์นี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือ โอดิสซัสได้รับความช่วยเหลือจากเทวियोเนถึง 2 ครั้ง ประกอบด้วย

1. เทวियोเนบันดาลให้พายุล้างจากเทพไฟไซดอนสงบลง
 2. เทวियोเนได้เข้าฝันเนลิกาให้นำโอดิสซัสเข้าสู่ราชวังเฟซิเยน
- รายละเอียดการปรากฏขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติที่แทรกเข้ามา ดังนี้

1. เทวियोเนบันดาลให้พายุล้างจากเทพไฟไซดอนสงบลง

เทวियोเนได้ช่วยเหลือโอดิสซัสอีกครั้งด้วยการเข้าแทรกแซงชะตากรรมพระองค์บันดาลให้พายุล้างจากเทพเจ้าไฟไซดอนสงบลง เพื่อช่วยให้โอดิสซัสที่ได้รับอาภัพวิเศษจากพรายทะเลไโอน สามารถว่ายน้ำเข้าฝั่งดินแดนเฟซิเยนได้ปลอดภัย ปรากฏในบทที่ 5 คาลิปโซนางอัปสรทะเล ดังนี้

...แต่ไฟไซดอนพระสมุทรเห็นเหตุการณ์นั้น และส่ายเศียรพลาทิมพำกับตนเอง อีกครั้งว่า “แค่นี้ก็ถมไปแล้วสำหรับเอ็ง จงกระเสือกกระสนข้ามทะเลไปเถอะ จนกว่าจะถึงดินแดนของเหล่าชนที่ทวยเทพยกย่อง และถึงแม้ว่าเอ็งจะไปถึง ข้าก็ไม่คิดว่าเอ็งจะยังมี

อารมณ์สนุกสนานกับงานเลี้ยงที่พวกนั้นจัดขึ้นต้อนรับได้” เมื่อดำรัสดังนั้นแล้วไฟไซดอน ก็กระตุ้นอัศวรเทียมราชรถของพระองค์มุ่งสู่ราชวังอันเป็นแหล่งสถิต ลำดับนั้นเองที่อเรน ราชธิดาแห่งซูล ตัดสินใจเข้าแทรกแซง มหาเทวีบันดาลให้วาทะร้ายทั้งปวงสงบ

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 103-105)

2. เทวี่อเรนได้เข้าผืนเนาลิกาให้นำไอดิสซูลเข้าสู่ราชวังเฟเซียน

เทวี่อเรนได้เข้าผืนเนาลิการาชธิดาแห่งประมุขเฟเซียน เพื่อ دلใจให้นาง ออกไปชักผัวริมแม่น้ำ และช่วยเหลือนำไอดิสซูล เดินทางเข้าสู่ราชวังเฟเซียน ปรากฏในบทที่ 6 เนาลิการาชนารีเลอลักษณะ ดังนี้

...รุจิเนตรอเรนดำเนินเข้าสู่ราชวังแห่งนี้ด้วยเจตนาที่จะวางแผนฟื้นฟูสภาพอัน ระกำ ลำบากของไอดิสซูล...เทวี่อเรนแทรกผ่านเข้าไปประหนึ่งสายลม ตรงไปยังแท่น บรรจถรณ์ โดยจำแลงองค์เป็นธิดาแห่งนายเรือผู้หนึ่งนามว่าโดมัส เป็นดรุณีในวัย เดียวกันกับเนาลิกา ทั้งยังเป็นสหายสนิทกันด้วย “เนาลิกา” รุจิเนตรอเรนในร่างจำแลง เอ่ยขึ้นด้วยเสียงของโดมัส “เหตุใดมารดาท่านจึงมีลูกสาวที่เกียจคร้านเช่นนั้นะ ดูลิ ทิ้งอาการงามวิจิตรเอาไว้โดยไม่ไยดี ถึงแม้ว่าในเวลาอีกไม่นานนัก ท่านจะต้องวิวาห์ และต้องการใช้พัสดราภรณ์อันงดงาม มิใช่เพียงเพื่อตัวเอง แต่สำหรับงานเฉลิมฉลองของ ผู้เป็นเจ้าบ่าวด้วย สิ่งนี้แหละที่ทำให้ลูกผู้หญิงมีชื่อขจรขยายไปว่าเป็นกุลนารี และยัง สร้างความโสมนัสยินดีแก่บิดามารดรด้วย พงศ์นี้เข้าเราช่วยกันขนเอาพัสดราภรณ์เหล่านี้ ไปชักล้างกันเถิด ข้าจะช่วยท่านเอง เพราะอีกไม่นานท่านจะต้องมีครอบครัวอย่าง แน่นนอน ราชตระกูลทั้งหลายต่างหมายปองท่านกันทั้งนั้น เจ้าหญิงแห่งเฟเซียน พงศ์นี้ จงขอให้บิดาเตรียมเกวียนเทียมพอสองตัวบรรทุกเอาพัสดราภรณ์เหล่านี้ไปที่แม่น้ำเถิด”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 109-111)

1.14 การช่วยเหลือจากด้านนอก

การช่วยเหลือจากด้านนอกในการผจญภัยคือ เมื่อไอดิสซูลสามารถว่ายน้ำเข้า ฝั่งมาถึงดินแดนเชรีของชาวเฟเซียน ประมุขอัลลิโนอุสให้การต้อนรับไอดิสซูลอย่างดี และด้วย ประเพณีการส่งอาคันตุกะให้กลับบ้านโดยสวัสดิภาพของชาวเฟเซียน ไอดิสซูลได้รับการช่วยเหลือ

ส่งกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ ด้วยเรือเฟเซียนซึ่งมีสมรรถนะเป็นเลิศ ปรากฏขั้นตอนการช่วยเหลือจากภายนอก ปรากฏในบทที่ 13 โอติสซุสเหยียบอิกกะ ดังนี้

...ขณะนั้น อุปมาดังราชรถเทียมอาซาฟีเท้าลมกรดสี่ตัว ที่แผ่นทะยานไปในทุ่งราบ ด้วยการวิ่งประสานกันประหนึ่งเป็นตัวเดียวเพียงกระตุ้นด้วยแล้คราเดียวเท่านั้น นาวาเฟเซียนก็ลุดไปในลักษณะการเช่นนั้น ไล่ล่าไปเหนือเกลียวคลื่นคำรณมิหยุดยั้ง ด้วยความเร็วที่แม้พญาเหยี่ยวอันเป็นปักษาที่เหินบินไปรวดเร็วที่สุดก็ยังมิอาจไล่ตามได้ทันบรรพบุรุษของเอกบุรุษผู้ทรงปรีชาเสมอเทพเจ้า ผู้ซึ่งในการรณรงค์บนแผ่นดินนานหลายปีและการตระเวนเร่ร่อนกลางห้วงมหรรณพอันทารุณ ทำให้ต้องผ่านพบทุกข์ยากแสนสาหัสหนัก และบัดนี้ถูกกล่อม ให้นิ่งสนิทยอยู่ในห้วงนิทราอันศานติสุข ลืมเลือนความลำเค็ญทุกประการที่เคยประสบมาเสียสิ้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 263)

ในขั้นตอนการช่วยเหลือจากด้านนอกนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือโอติสซุสเดินทางกลับอิกกะพร้อมได้รับเครื่องบรรณาการล้ำค่าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเทวีอะธีนาสนใจให้คนดีชาวเฟเซียนเกิดความรู้สึกรักและนับถือความกล้าหาญของโอติสซุส จนพร้อมใจกันมอบเครื่องบรรณาการแก่เขา ปรากฏในบทที่ 13 โอติสซุสเหยียบอิกกะ ดังนี้

...เหล่านาวิกเฟเซียนนำนาวาเข้าจอด ณ อ่าวแห่งนี้เอง มันทุงขึ้นไปเกยบนชายหาดถึงครึ่งลำตัวด้วยพลังฤทธิ์แห่งผีพาย พวกเขาลุกขึ้นจากที่และลงมือกระทำกิจแรก คือ ช่วยกันห้ามเอาอาสนะที่โอติสซุสหลับใหลอยู่ลงจากเรือไปวางไว้แทบพื้นทราย จากนั้นก็ลำเลียงทรัพย์สินสมบัติทั้งมวลที่องค์เทวีอะธีนาทรงบันดาลใจเหล่าผู้สูงศักดิ์เฟเซียนทั้งหลายมอบให้โอติสซุสเป็นบรรณาการก่อนที่เขาจะออกเดินทางคืนสู่มาตุภูมิมากองไว้ข้าง ๆ ต้นมะกอกใหญ่อันเป็นจุดที่ห่างไกลสายตาหากจะมีใครบังเอิญผ่านมาทางนั้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 265)

1.15 การข้ามธรณีประตูของการกลับคืน

ขั้นตอนการข้ามธรณีประตูของการกลับคืนที่ปรากฏในการผจญภัยของ โอติสซุส คือ การที่โอติสซุสกลับถึงชายฝั่งนครอิทกะ โอติสซุสมีความสุขรอบคอบไม่รีบร้อนตรงสู่ราชวังโดยทันที เขาปลอมแปลงตัวเป็นขอทานคนพเนจรแฝงเข้าเมืองและพำนักอยู่กับยูมาอุสชายชราเลี้ยงสุกร ซึ่งความรอบคอบและการเตรียมตัวของโอติสซุสนับเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับศัตรู เพื่อรักษาคุณค่าของความหุ่มเหอตทน บากบั่นในการผจญภัยที่ผ่านมาทั้งหมดไม่ให้สูญเปล่า และบรรลุความประสงค์จะคืนสู่บ้านเมืองและครอบครัว ปรากฏในบทที่ 14 ในเคหาสน์แห่งยูมาอุส ดังนี้

...“สหายเฒ่า” [โอติสซุส] ยูมาอุสคนเลี้ยงสุกรกล่าวกับโอติสซุส “เรื่องที่ท่านเล่ามานั้นเยี่ยมยอด ท่านควรได้รางวัลตอบแทน แต่คืนนี้ท่านจักไม่ได้รับเสื้อผ้าอาภรณ์หรืออื่นใดมากไปกว่าที่คนจรผู้อัปโชคจะพึงได้รับจากผู้ที่เขากรายเข้าใกล้ แม้วันพรุ่งนี้ท่านก็ยังต้องตระเวนไปในชุดเดิมนี่แหละ เพราะเราไม่มีเสื้อผ้าคลุมสักรองกันเลยที่นี่ แต่เมื่อโอรสแห่งโอติสซุสกลับมา ท่านย่อมพึงจะพึงพาเขาได้ทั้งในเรื่องอาภรณ์และการส่งท่านไปสู่แห่งหนใดก็ตามที่ใจท่านปรารถนา” คนคุมฝูงสุกรลุกขึ้น ยกเตียงมาตั้งให้ผู้เป็นอาคันตุกะที่ข้างเตาผิงแล้วปูลาดด้วยหนังแพะแกะ โอติสซุสเอนกายลงนอน ยูมาอุสนำผ้าห่มผืนใหญ่หนาหนักมาให้ห่ม เป็นผ้าที่เขาเก็บไว้ใช้ยามเหน็บหนาวจริง ๆ เท่านั้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยจักร ชัยมงคล, 2552, หน้า 295-296)

ในขั้นตอนการข้ามธรณีประตูของการกลับคืนนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือ เทวีโอเธเนให้ความช่วยเหลือ ปลอมแปลงโอติสซุสให้กลายเป็นขอทาน เพื่อให้ไม่มีใครจำเขาได้ และแฝงตัวรอโอกาสสังหารบรรดาเจ้าชายผู้รุกรานที่มาตีเมืองในราชวัง และหวังจะสมรสกับเพเนโลพีซายาของเขา ปรากฏในบทที่ 13 โอติสซุสเหยียบอิทกะ ดังนี้

...ข้า [เทวีโอเธเน] จะแปลงร่างเจ้าเลียมให้มิให้ผู้ใดจำได้ ทำให้ผิวน้ำเรียบของเจ้าเหี่ยวยุ่นลง และลบสิ้นน้ำตาลไหม้ไปเสียจากเกศาสรวายของเจ้า บันดาลให้เสื้อผ้าอาภรณ์ของเจ้าสกปรกกระรุ่งกระริ่งเสียจนผู้คนขยะเขย่งที่จะเฉียดกรายเข้าใกล้ ข้าจะเลื่อน

ประกายตาแวววามของเจ้าให้สลัวมัวลงด้วย เพื่อให้คณะเจ้าสมันตรัฐแม้แต่บุตรภรรยา
จำเจ้าไม่ได้นี่ถือว่าเป็นเพียงคนจรมอนหมั่นเท่านั้น

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 276)

1.16 เจ้าแห่งสองโลก

ขั้นตอนเจ้าแห่งสองโลกที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุสคือ โอดิสซุส
พบกับเทเลมาคุส และสองพ่อลูกร่วมกันวางแผนสังหารผู้รุกรานราชวัง และโอดิสซุสสังหารบรรดา
เจ้าชายที่มาถูกรานตีมกินในวังของเขาและหวังจะสมรสกับเพเนโลพี ซึ่งเป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็น
ว่า โอดิสซุส คือ วีรบุรุษที่เรียนรู้ที่จะนำสารสวาระที่ได้จากโลกแห่งการผจญภัยมาใช้ในการเผชิญ
และรับมือกับอุปสรรคที่กำลังเผชิญ ณ ช่วงเวลาปัจจุบัน สำหรับโอดิสซุสนั้นการที่เขาพบเทเลมาคุส
และร่วมวางแผนกำจัดศัตรู โดยสอนให้บุตรชายรู้จักที่จะมีความสุ่มรอบคอบและความอดทนอด
กลั้นเพื่อไปให้ถึงจุดหมายที่วางไว้คือ การแสดงให้เห็นถึงการนำสารสวาระหรือคุณค่าแห่ง
ประสบการณ์ของการผจญภัยที่ตนได้ประสบมาก่อนหน้า นำบทเรียนเหล่านี้มาแบ่งปันให้กับเทเล
มาคุส นอกจากนี้ การที่โอดิสซุสเรียนรู้ที่จะปล่อยวางการยึดมั่นถือมั่นในความเป็นประมุขแห่งอิ
กะและนครที่ยิ่งใหญ่ ปล่อยตนเองในสภาพขอทานคนพเนจร อดทนและข่มใจต่อการถูก
เหยียดหยามและการถูกข่มเหงรังแกอย่างนับครั้งไม่ถ้วน เป็นการแสดงให้เห็นว่า โอดิสซุส คือ
วีรบุรุษผู้มีคุณสมบัติการเป็นเจ้าแห่งสองโลก ที่ได้ประยุกต์และนำบทเรียนจากประสบการณ์ในการ
เผชิญกับความยากลำบากของการผจญภัยที่ผ่านมา นำมารับมือกับสถานการณ์ ณ ปัจจุบันได้เป็น
อย่างดี ปรากฏขั้นตอนเจ้าแห่งสองโลกของโอดิสซุส ดังนี้

1. โอดิสซุสพบกับเทเลมาคุส

โอดิสซุสได้พบกับเทเลมาคุส บุตรชายของเขาในที่สุด ทั้งสองร่วมกัน
วางแผนสังหารผู้รุกรานราชวัง โดยโอดิสซุสได้สอนให้เทเลมาคุสเรียนรู้ที่จะอดทนอดกลั้น และข่ม
ใจยอมรับความหยาบหยามของผู้รุกรานวัง เพื่อบรรลุเป้าหมายในการกำจัดศัตรู ปรากฏในบทที่ 16
ตอนโอดิสซุสพบโอรส ดังนี้

...เช้าตรู่วันพรุ่งนี้ ข้า [โอดิสซุส] ขอให้เจ้า [เทเลมาคุส] กลับไปปรากฏตัวต่อ
คณะคน ทูจริตกลุ่มนั้น เพลดต่อมาข้าจะให้คนเลี้ยงสุกรของเรานำข้าเข้าเมือง โดยจักปลอม
แปลงเป็นยาจกเสียใจ หากข้าประสบการต้อนรับอันหยาบคายในวัง เจ้าต้องข่มใจ
ให้เข้มแข็งเข้าไว้ แม้ว่าพวกมันจะเลือกไล่ข้าออกจากวังโดยกิริยาอันทราม หรือขว้าง
อาวุธใส่ข้า เจ้าจงนิ่งทนอยู่อย่าได้รู้วาม แน่นนอนว่าเจ้าสามารถใช้คารมเกลี้ยกล่อมพวก

มันโดยสุภาพให้ประพุดอย่างชอบควร แต่พวกมันจะไม่ยอมฟังเจ้าหรือก วันเวลาตัดลินโทษแห่งทุกรรมของพวกมันใกล้เข้ามาแล้ว เมื่อเทวโธเนน จ้าวแห่งนักยุทธวิธีบอกข้าว่าถึงเวลาแล้ว ข้าจักพยักหน้าส่งสัญญาณแก่เจ้า เมื่อเจ้าเห็นดังนั้น จงเก็บรวบรวมอาวุธทั้งหลายในท้องพระโรงไปซ่อนไว้ในที่มืดชิด ดูให้แน่ว่าเก็บไปทุกชิ้น เมื่อคนเหล่านั้นสังเกตเห็นและถามถึงอาวุธ เจ้าจงใช้โวหารเกลี้ยกล่อมให้คลายความสงสัย อาจบอกไปว่า ข้าไม่อยากให้โลหะโดนควั่นรม เพราะเห็นตัวอย่างอาวุธของโอดิสซุสพ้อข้าที่ทิ้งไว้เมื่อครั้งจากไปทำสงครามทรอย ว่ามันผูกเรือนี้อย่างไร ควั่นไฟทำลายความคมของมัน ส่วนอีกประการหนึ่งก็คือ ข้ารู้สึกว่าคุณเราเมื่ออยู่ใกล้อาวุธเพียงไร ก็ยอมไวต่อการใช้มันมากเพียงนั้น พวกท่านอาจก่อการวิวาทกันเมื่อเมาเมรัย และก่อให้เกิดการบาดเจ็บ ซึ่งเป็นการทำลายความสนุกสนาน และความสง่างามของคนที่ไม่ใจปฏิบัติต่อเอกสตรีเยี่ยงมารดาข้า สำหรับเราสองคน เจ้าจงเตรียมดาบและหอกเอาไว้อย่างละสองเล่มรวมทั้งโล่หนึ่งด้วย จงซ่อนเอาไว้ใกล้มือ พัลลัสโธเนน และซุสพระเทพบดีย่อมป่ายเบนความสนใจของคนเหล่านั้นเองเมื่อถึงเวลา

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 372)

2. โอดิสซุสสังหารบรรดาเจ้าชายที่มารุกราน

โอดิสซุสสังหารบรรดาเจ้าชายที่มารุกรานดื่มกินในวังของเขาและหวังจะสมรสกับเพเนโลพี ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ประมุขและผู้นำครอบครัวที่ปกป้องและนำความสงบสุขกลับคืนสู่ดินแดน ปรากฏในบทที่ 22 ยุทธนาการในท้องพระโรง ดังนี้

...โอดิสซุสผู้มีอาภัพพิชิตได้ ถลึงจ้องด้วยอาการอันเหี้ยมเกรียม “ไอ้ชาติสุนัข” เขาตะโกนท้อง “พวกมันไม่เคยคิดว่าจะได้เห็นภูกลับมาจากทรอย พวกมันจึงผลาญสมบัติไปตามสบาย ช่มชืดบิรวารของกู เกี่ยวพาราสิเมียกูโดยปราศจากความเกรงกลัวในเทพเจ้าพอ ๆ กับที่ไม่กลัวการล้างแค้นที่อาจุอุบัติขึ้นวันใดวันหนึ่ง กูบอกพวกมันคำเดียวว่าความฉิบหายมาถึงแล้ว”...ผู้เฝ้าปองนางพญาอิธกะทั้งหลายนอนระเกระกะคดลุกเลือดและฝุ่น แลประหนึ่งฝูงมัจฉาที่ชาวประมงลากด้วยอวนขึ้นมาจากน่านชลาลัย แล้วเทสุ่มไว้บนหาดกลาดเกลื่อนให้กระเสือกกระสนดินรอนจนกว่าจะตายดับไปด้วยฤทธิ์แห่งแสงสุริย์ เจ้าสมันตรัฐทั้งปวงก็อยู่ในลักษณะการฉ่นเดียวกันนั้นแล

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 429-440)

ในชั้นตอนเจ้าแห่งสองโลกนี้ ปรากฏชั้นตอนที่ 6 การทดสอบทดลองแทรกเข้ามา คือ โอดิสซุสในสภาพขอทานซึ่งแฝงตัวเข้านครอิทกะ สามารถอดทนอดกลั้นและเผชิญต่อการทดสอบทดลองในลักษณะของการถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม การถูกข่มขู่ต่าง ๆ รวมถึงการข่มใจตนเองหลายครั้ง เพื่อที่จะหวนคืนสู่ประมุขแห่งอาณาจักรและสามีผู้นำครอบครัว ประกอบด้วย

1. โอดิสซุสถูกเมลันรุสเหยียดหยามและทำร้ายร่างกาย
2. โอดิสซุสถูกอันติโนอุสเหยียดหยามและทำร้ายร่างกาย
3. โอดิสซุสถูกอาร์นาอุสขับไล่ให้ออกจากวัง
4. โอดิสซุสถูกยูรีมาอุสดูถูกดูแคลน
5. โอดิสซุสถูกเมลันโรตุถูก
6. โอดิสซุสในสภาพขอทานอดกลั้นไม่เปิดเผยตัวตนต่อหน้าเพเนโลพี
7. โอดิสซุสถูกบรรดาหญิงรับใช้ในวังดูถูกดูแคลน
8. โอดิสซุสถูกเมลันริอุสขับไล่ให้ออกจากวัง
9. โอดิสซุสถูกเซทิปัสดูถูกและขว้างปาอาหารใส่

การปรากฏแทรกของชั้นตอนที่ 6 การทดสอบทดลองมีรายละเอียด ดังนี้

1. โอดิสซุสถูกเมลันรุสเหยียดหยามและทำร้ายร่างกาย

โอดิสซุสถูกเมลันรุสคนเลี้ยงแกะเหยียดหยามและทำร้ายร่างกายในขณะที่เขาปลอมแปลงตัวเป็นขอทานพเนจรแฝงตัวเข้าวังเพื่อสอดส่องสถานการณ์ที่เหล่าเจ้าชายจากเมืองต่าง ๆ ได้มารุกราน เพราะประสงค์ในทรัพย์สินและเพเนโลพีภรรยาของโอดิสซุสปรากฏในบทที่ 16 โอดิสซุสพบไอรอส ดังนี้

...ขณะกล่าววาทะ เขา [โอดิสซุส] ก็หยิบเสื้อคลุมเนื้อหยาบที่ขาดกระรุ่งกระริ่งขึ้นคลุมไหล่ ฝ่ายยูมาอุสก็เลือกไม่ทำให้ด้ามหนึ่ง จากนั้นทั้งคู่ก็ออกเดินทาง ทั้งผู้สูงชันและเหล่าบริวารให้เฝ้าคอกสุกร โดยลักษณะการดังนี้ ยูมาอุสจึงได้นำราชันย์ของตนมุ่งสู่นครในสภาพของยาจกชราเชียวใจที่น่าเวทนา...ทั้งคู่ก็พบกับเมลันรุสบุตรแห่งโดลิอุส กับคนเลี้ยงแกะผู้ช่วยอีกสองนายกำลังด้อนฝูงแกะ ซึ่งคัดเลือกแล้วเพื่อนำไปเป็นอาหารของเหล่าเจ้าสมันตรัฐ บุรุษผู้นี้เมื่อเห็นสารรูปของโอดิสซุสก็ล้ารอกว้างหายบาคาย อันก่อให้เกิดความดาลเดือดแก่ราชันย์อิทกะในร่างจำแลงออกมาว่า “อะหา สองทูลักษณ์เดินตามกันมา กาย่อมเข้าฝูงกาแท้เทียว บอกหน่อยซิ คนเลี้ยงสุกรผู้เชียวใจ ท่านจะนำยาจกสารรูปน่าคลั่งเหียนผู้นี้ไป ณ แห่งไหนใด มันเป็นพวกที่เอาไหล่พึงเสาะประตูลงเป็น

มันเพื่อรอรับการบริจาคทาน โดยมีอมทำมาหากินนี้มา มอบมันให้ข้าลิ ข้าจะเอาไปใช้
เฝ้าคอกแกะ กวาดคอก และให้อาหารลูกแกะ คงได้ทำงานสายตัวแทบขาด เพื่อแลกกับ
หางนมที่ข้าจะเจียดให้ประทังชีพเป็นแน่ แต่คนเช่นนี้สันดานเลวี่ ๆ แล้วการทำงานในไร่
นาเป็นสิ่งที่สุดท้ายที่มันปรารถนา ชอบที่จะเติมพุงอันละโมภด้วยการตระเวนขอทาน
มากกว่า จำคำข้าไว้เลย แล้วคอยดูสิว่าจะเกิดอะไรขึ้นหากมันไปขอทาน ณ วังของ
ราชันต์โอติสซุส คนที่นั่นต้องต้อนรับมันอย่างอบอุ่น โดยเอาแท่นรองเท้าระดมกันขว้างหัว
แตกซี่โครงหัก เป็นแน่แท้” กล่าววจาเย้ยหยันดังนั้นแล้ว ก็เดินเจียดผ่านไป แต่ขณะสวน
กันนั่นเอง บุษย์ผู้โหดเหี้ยมก็ยกเท้าถีบใส่สะโพกของโอติสซุสโดยหมายจะให้เขถลอก
ขอบไป แต่ก็มิได้ดังประสงค์ เพราะการทรงตัวของเขามันค่อนักโอติสซุสรู้สึกสองจิตสอง
ใจว่าจะทะยานเข้าขยี้คนผู้นี้เสียด้วยไม้เท้าในมือหรือว่าจะใช้สองแขนรวบเอวจับทุ่มเอา
หัวกระแทกพื้นศิลาเสียให้แหลกดี แต่ในที่สุดก็ควบคุมอารมณ์ไว้ได้อย่างลำบากยากเย็น
(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 342-343)

2. โอติสซุสถูกอันติโนอุสเหยียดหยามและทำร้ายร่างกาย

โอติสซุสขมใจต่อการถูกอันติโนอุส กล่าววจาเหยียดหยามและทำร้าย
ร่างกาย ปรากฏในบทที่ 17 โอติสซุสเข้าเมือง ดังนี้

...อันติโนอุสร้องขึ้นว่า “เทวะองค์ใดกัน ที่ปล่อยให้เชื้อโรคระบาดนี้แพร่เข้ามา
ทำลายงานเลี้ยงของเรา จงยื่นให้ห่างจากข้า มิฉะนั้นข้าจะให้เจ้าได้ลิ้มรสเยี่ยงเดียวกับที่
อียิปต์ และ ไชปรัสซึ่งเจ้าไม่เคยได้ลิ้มมาก่อนเลย เป็นความห่ามระห่ำเยี่ยงคนพาลโดย
แท้ ยาจกผู้นี้ขอทานจากแต่ละคน ซึ่งก็ได้รับบริจาคโดยไม่มีใครมีความคิดเอาเสียเลย
เพราะต่างคนต่างก็มีอาหารบริบูรณ์อยู่เบื้องหน้า แต่ช่างไม่มีใครรู้จักยับยั้งหรือพิจารณา
การทำเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยอาศัยโภคทรัพย์ของผู้อื่นเลย” ...วาทะนี้กระตุ้นโทสะของอันติโน
อุสยิ่งนัก เขาจึงโอติสซุสในร่างจำแลงถ่มทิ้งพลางกล่าวว่า “ข้าสาบานว่าเจ้าจะไม่ได้
เดินชุกค่อออกจากที่นี่โดยสะดวกหายหรอก เจ้าคนโอหัง” จากนั้นก็คว้าม้านั่งตัวหนึ่งขึ้น
เขวี้ยงใส่ปะทะเอาสะบักขวาของโอติสซุสอย่างจัง แต่โอติสซุสยังคงยืนหยัดมั่นคงงัดโชด
ศิลา มิได้เซื่องซึมแม้แต่ก้าวเดียว เขาเพียงแต่ส่ายหัวอยู่เยียบ ๆ พลางนึกอาฆาตอยู่ในใจ

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 353)

3. โอดิสซัสถูกอาร์นาอุสขับไล่ให้ออกจากวัง

โอดิสซัสถูกขอรานอาร์นาอุสหาเรื่อง และขับไล่ให้ออกจากวัง ปรากฏในบท
ที่ 18 ยาจกในราชสำนัก ดังนี้

...กล่าวถึงคนจรผู้หนึ่ง หาเลี้ยงชีพด้วยการเป็นยาจกตระเวนท่องถนนแห่งอิถกะ
เป็นที่เลื่องลือในความละโมบและจะกลายเป็นคนร่างใหญ่แต่ไร้น้ำอดน้ำทนหรือพละกำลัง
มีนามที่ มารดาตั้งให้แต่กำเนิดว่าอาร์นาอุส แต่คนทั้งปวงเรียกเขาว่าไอรุส เพราะใครก็
อาจเรียกใช้ได้ทั้งสิ้น บุรุษผู้นี้แหละ ที่ปรากฏกายขึ้น ณ บัดนี้ ด้วยเจตนาที่จะขับไล่โอดิส
ซัสไปเสียจากวังของเขาเอง และเอ่ยขึ้นโดยหยาบคายว่า “จงออกไปเสียให้พ้น ตาเฒ่า
หรือไม่งั้นเองจะถูกลากข้อเท้าออกไป ไม่เห็นหรือว่าเจ้านายทั้งหลายต่างส่งสัญญาณให้
ข้าเหวี่ยงเองจากที่นี่ ข้าไม่ควรทำตามหรือ จงลุกขึ้นเดี๋ยวนี้ หรือไม่งั้นเองกับข้าต้องขัด
กัน”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 359)

4. โอดิสซัสถูกยูริมาอุสดูถูกดูแคลน

โอดิสซัสถูกยูริมาอุสดูถูกดูแคลน ปรากฏในบทที่ 18 ยาจกในราชสำนัก
ดังนี้

...บัดนี้จึงเป็นคราวของยูริมาอุสที่จะยั่วเย้าล้อเลียนอาคันตุกะแปลกหน้าเพื่อให้
ผองเพื่อนสรวลเสเฮฮา กัน เขาร้องขึ้นว่า “โปรดสดับ มีสิ่งหนึ่งอุบัติขึ้นกับข้าและข้ารู้สึกว่
จักต้องแจ้งให้บรรดาคู่แข่งทั้งหลายของข้าทราบด้วย ต้องมีเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งชักนำ
คนผู้นี้ มายังราชวังแห่งโอดิสซัสโดยแท้เทียว ข้าดูประหนึ่งว่าแสงเพลิง เปล่งออกมาจาก
ร่างเขา อันที่จริง จากกระหม่อมอันมีเกศาเบาบางของเขานั้นเอง” จากนั้นเขาก็หันมายัง
โอดิสซัส ราชันต์ผู้พิชิตนคราสารพัน แล้วกล่าวขึ้นว่า “คนแปลกหน้า ข้านี้คงนึกว่าเจ้า
จะทำงานให้ข้าอย่างไรหากข้ารับเจ้าไว้เป็นบริวาร และส่งตัวไปทำงานก่อกำแพงบิน และ
ปลูกป่าในไร่ทางเหนือ โดยมีค่าจ้างจ่ายให้อย่างเหมาะสม รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า และ
รองเท้าด้วย แต่เจ้ามันเคยชินกับนิสัยแล้ว ๆ เสียแล้ว ข้าคิดว่าเจ้าคงระยอกกับงานในไร่
เป็นแน่ เพราะใจรักที่จะเร่ร่อนขอทานตามถนนหนทางเพื่อเลี้ยงท้องอันตะกละของ
ตน” ...“คนถ่อย ข้าจักให้เื่องตอบแทนต่อการเจรจาโอหังจากจ้วงในไม่ช้านี้ เมรียคงมอม

จนปัญญา ของเอ็งเสื่อมแล้วเป็นแน่ หรือบางทีการที่เอ็งกลัวว่าจากรั้วสระเียนั้นเป็น เพราะความเคยชินกระมัง กำปั้นที่เอ็งซัดใส่ยาจากไอริสย้อนกลับมากะแทกหัวเอ็งหรือไร” ขณะกล่าววจาเขาก็ฉวยม้านั่งตัวหนึ่งขึ้น แต่โอติสซุสหลบการจู่โจมนี้โดยทรุดลงนั่งข้างเข้าของอัมฟิโนมุสแห่งดัลลิสซิม ม้านั่งที่ยูริมาคุสขว้างมาจึงปะทะเข้ากับบริวารที่คอย รินเมรัยผู้หนึ่งตรงมือขวาพอดี

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 372-374)

5. โอติสซุสถูกเมลันโรดดูถูก

โอติสซุสถูกเมลันโรดหญิงรับใช้ในวังดูถูกดูแคลน ปรากฏในบทที่ 19 ตอน ยูริเคลียจำได้ ดังนี้

...เมลันโรได้โอกาสเหน็บแนมโอติสซุสในร่างจำแลงอีกคราหนึ่ง นางร้องขึ้นว่า “อะหา ยังอยู่อีกหรืนี้ อยู่คอยรบกวนเราตลอดราตรี โดยการเพ่นพ่านทำเจ้าชู้กับสาว ๆ ละ ซี ไสหัวไปได้แล้ว ยาจก และจงยินดีกับอาหารที่ได้กินเข้าไป, หรือมิฉะนั้นก็จะโดนเหวี่ยง ออกไปนอกประตูโดยมีคบไฟเสียบหูไปด้วย”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 378)

6. โอติสซุสในสภาพขอลานอดกลั่นไม่เปิดเผยตัวตนต่อหน้าเพเนโลปีโอติสซุส ในสภาพขอลาน สามารถข่มใจไม่เปิดเผยตัวกับเพเนโลปีภรรยาที่พลัดพรากจากกันเป็นเวลานาน เพื่อให้แผนการกำจัดศัตรูที่วางไว้ดำเนินการได้ต่อไป โดยที่โอติสซุสสามารถทำให้เพเนโลปีเชื่อใจ และร่วมวางแผนเพื่อหลอกเหล่าผู้รุกรานให้ติดกับ และยอมเข้าร่วมการประลองยิงธนูเพื่อชิงนาง เพเนโลปี ปรากฏในบทที่ 19 ยูริเคลียจำได้ ดังนี้

...หยาดชลนัยน์แห่งเพเนโลปีผู้ก่นกรรแสงให้ถึงภัสดาผู้สถิตอยู่เบื้องพักตร์นางใน ยามนี้ อุปมาดังหิมะในสายลมเหน็บหนาวแห่งตะวันตกพัดพามาก่อสุ่มอยู่ ณ ยอด บรรพต หลอมละลายลงเมื่อต้องสัมผัสแห่งวายุตะวันออกแลบันดาลให้สายชลรัททุกทิศา ถึงทันเชียวกราก ฝ่ายโอติสซุส ถึงดวงใจจะเจ็บปวดไปกับความทุกข์ทเวษของผู้เป็นชายา แต่ประกายตาก็ยังแว่นแฉ่งกล้าประหนึ่งเขาสัตว์หรือเหล็ก ปราศจากความอ่อนไหว วอกแวกเลยแม้แต่น้อย ด้วยว่าเขากลั่นอัสน์สุลเสียบโดยกโบายอันชำนาญ...

นางก็ผินพัศตร์มากล่าวขึ้นว่า “ท่าน [โอดิสซุส] เอย ก่อนหน้านี้ข้ามองท่านด้วยความ
สมเพชเวทนา แต่บัดนี้ท่านจักเป็นอาคันตุกะผู้สนิทและทรงเกียรติในเคหาแห่งข้า”...
โอดิสซุสตอบว่า “นางพญา ยิ่งจัดการประลองขึ้นราชวังแห่งนี้เร็วเท่าไรก็ยิ่งดีเท่านั้น
เพราะว่าโอดิสซุสผู้เชิงชาญญะ คงจักมาถึงที่นี้นานก่อนที่คนเหล่านั้นจะทัน
น้ำวสายศราสน์ปล่อยครุสู่เป้าประลองเสียอีก”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 384-397)

7. โอดิสซุสถูกบรรดาหญิงรับใช้ในวังดูถูกดูแคลน ปรากฏในบทที่ 20
อาร์มภรรยาแห่งมิดัลญูญี ดังนี้

...นางบริวารกลุ่มหนึ่งซึ่งสละความภักดีพลีกายเป็นนางบำเรอแก่เหล่าเจ้า
สมันตร์รัฐ ก็ เดินสรวลเสเฮฮาเล่าถึงความล้าราญของแต่ละคนสู่กันฟัง เพลงโห่ของ
โอดิสซุสฮือโหมขึ้น กระนั้นก็ยังรู้สึกสับสนว่าควรจะทำอย่างไรดี และนึกได้แย้งกันอยู่ใน
ใจเป็นเวลานานจะทะยานออกไปประหารพวกนางเสียบัดนี้เลย หรือว่าจะปล่อยให้ไปหา
ความสุขในอ้อมกอดของชู้รักที่เสเพลเป็นราตรีสุดท้าย ความคิดนี้ทำให้เขาคำรามออกมา
ด้วยแรงโทสะที่สะกดข่มไว้ ด้วยลักษณะการประหนึ่งนางสุนัขแม่ลูกอ่อนที่หยัดกาย
คำรามขู่เหนี่ยวลูกน้อยของมัน เมื่อคนแปลกหน้ากรายเข้าใกล้ แต่ในที่สุดเขาก็ลดทอนลง
ประทับทรวงและข่มมันไว้ได้ “อดทนไว้ หทัยข้า” เขารำพึง “เจ้าเคยสะกดกลั้นหนักหนา
กว่านี้นัก คราเมื่ออสุรไซโคลพล์กัดกินสหายศึกผู้กล้าหาญเป็นอาหาร ข่มกลั้นไว้
จนกระทั่งหากโลบายหนีพ้นออกมาจากคูหา ซึ่งนี่กว่าเป็นแหล่งอวสานแห่งชีวิตโดย
สวัสดิภาพ”

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 398-399)

8. โอดิสซุสถูกเมลันริอุสขับไล่ให้ออกจากวัง

โอดิสซุสถูกเมลันริอุสคนเลี้ยงแพะ ขับไล่ให้ออกจากวัง ปรากฏในบทที่ 20
อาร์มภรรยาแห่งมิดัลญูญี ดังนี้

...พวกเขาผูกแพะไว้ แล้วเมลันธิอุสก็เริ่มยั่วเหยียดอิสซุสอีกครั้งหนึ่ง “อะไรกัน นี่ เจ้ายังอยู่อีกหรื นี่ ยังคอยรบกวนขอทานอยู่ที่นี้อีกหรือ แทนที่จะเก็บของไปให้พ้น ๆ ข้าคิดว่า เจ้ากับข้าคงได้ล้มรสหมัดกันก่อนอาลาเป็นแน่ เพราะข้าซึ่งซึ่งวิธีที่เจ้าขอทานนัก ถึงอย่างไรที่นี้ก็มีไข่เคหาสน์แห่งเดียวที่ผู้คนบริโภคอาหาร” โอดิสซุสหลักแหลมพอที่จะไม่ได้ตอบกลับไปสักคำเดียว เขาเพียงแต่ส่ายศีรษะอย่างเงิบงัน ถึงแม้ในหัวใจจะเดือดพล่าน

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 404)

9. โอดิสซุสถูกเซทิพปลุกและขว้างปาอาหารใส่

โอดิสซุสถูกเซทิพปลุกแล้วแก้มองด้วยวาจาและขว้างปาอาหารใส่ ปรากฏใน บทที่ 20 อารัมภบรรพแห่งมิลลัญญี ดังนี้

...บุรุษหนึ่งในคณะเจ้าสมันตรัฐ มีนามว่าเซทิพปลุกมาจากเซเม เป็นผู้มึนน้ำใจ กำเริบลำพองในความมั่งคั่งของตน จรดลมาด้วยหมายปองชายาแห่งราชันย์ผู้สาบสูญ บัดนั้น เขาก็ร้อง ขึ้นด้วยเสียงอันดัง ด้วยเจตนาจะสร้างความเฮฮาว่า “ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย อาคันตุกะของเรามีอาหารการกินเหลือเฟือ ซึ่งก็ควรแล้ว เพราะย่อมผิดมารยาท นักหนาหากตระหนี่ต่อสหายคนใดก็ตามของทะเลมาคูลซึ่งมาเยือนถึงเคหาสน์ แต่ดูนี่นะ ข้าจักมอบบรรณาการส่วนของข้าให้เขา เพื่อจักได้มีอะไรไว้หยิบยื่นให้ข้าบริวารในราชวัง เป็นสินน้ำใจบ้าง” กล่าวดังนั้นแล้วก็เอื้อมหัตถ์อันใหญ่โตหยิบกบดินโคในงานเบื่องหน้า ขว้างใส่ แต่โอดิสซุสเบี่ยงกายหลบอย่างง่ายดาย และข่มก้นตนเองให้เพียงแต่แยมสรวลออกมาเสียบ ๆ ในขณะที่กบดินโคปะทะผนัง

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 407)

ในขั้นตอนเจ้าแห่งสองโลกนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือ เทวี่เอนเอนทรงช่วยให้โอดิสซุสสังหารเจ้าชายผู้รุกรานวังได้สำเร็จ ประกอบด้วย

1. เทวี่เอนทำให้ทะเลมาคูลเชื่อว่าโอดิสซุสในร่างขอทานคือบิดา
2. เทวี่เอนปลุกเร้าให้โอดิสซุสมีกำลังใจต่อสู้กับเจ้าชายผู้รุกราน
3. เทวี่เอนช่วยข่มขวัญเจ้าชายผู้รุกราน

การปรากฏแทรกเข้ามาของขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. เทวี่เธเนทำให้เทเลมาคัสเชื่อว่าโอดิสซุสในร่างขอลานคือบิดา

เทวี่เธเนเปลี่ยนให้โอดิสซุสมีสง่าราศี เพื่อให้เทเลมาคัสเชื่อว่า บิดาได้กลับคืนสู่อิระเพื่อสังหารผู้รุกรานวัง ปรากฏในบทที่ 16 โอดิสซุสพบโอรส ดังนี้

...“เทเลมาคัสเอ๋ย” โอดิสซุสกล่าวตอบ “ไม่มีเหตุอันใดควรให้เจ้าประหลาดใจในการกลับมาของพ่อเจ้าเลย จงแน่ใจเถิด เจ้าจะไม่ได้เห็นโอดิสซุสคนที่สองกลับมาอีก ข้า คือ บุคคลที่ กลับคืนสู่มาตุภูมิหลังจากผจญเคราะห์กรรมและเร่ร่อนอยู่ถึงสิบเก้าปี ความเปลี่ยนแปลงที่เจ้าเห็นนี้คือฝีมือของเทวนารีเอเธเน ผู้เป็นนักรบและอาจกระทำสิ่งใดก็ได้ทั้งสิ้น ชั่วขณะหนึ่งอาจบันดาลให้ข้าดูประหนึ่งยาก และอีกชั่วขณะหนึ่งอาจทำให้ข้ากลายเป็นหนุ่มน้อยแต่งกายประณีตก็ได้ เป็นเรื่องง่ายดายสำหรับเทพเจ้าที่จะแปรเปลี่ยนรูปลักษณะของมนุษย์” กล่าวแล้วโอดิสซุสก็ทรุดกายลงนั่ง ในที่สุดเทเลมาคัสก็ปลงใจเชื่อ เจ้าชายหนุ่มโหมเข้ากอดผู้เป็นบิดาไว้แล้วร่ำไห้ออกมา

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 325)

2. เทวี่เธเนปลุกเร้าให้โอดิสซุสมีกำลังใจต่อสู้กับเจ้าชายผู้รุกราน

เทวี่เธเนจำแลงกายเป็นเมเนเตอร์สหายของโอดิสซุส เพื่อกระตุ้นให้โอดิสซุสมีกำลังใจที่จะสังหารเจ้าชายผู้รุกรานวัง ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ปรากฏในบทที่ 22 ยุทธนาการในท้องพระโรง ดังนี้

...กำลังใจของคุณของท่านหายไปไหนหมด โอดิสซุส ความกล้าหาญหายไปไหน ท่านไม่เหมือนวีรบุรุษผู้เคยกล้าศึกอย่างทรหดกับพวกทรอยตลอดเวลาเก้าปีเต็มเลย ไม่เหมือนนักรบหาญผู้นำคนเข้าสู้ประยุทธ์เพื่อเทวีเฮเลนผู้ทรงศักดิ์ จนทวยหาญด้าวดินกลางสมรภูมิครั้งแล้วครั้งเล่า ไม่เหมือนผู้วางกุศโลบายจนสามารถยึดครองมหานครแห่งราชันย์เพรียมได้ในที่สุด บัดนี้ ท่านคืนกลับมาสู่โศกสมบัติทั้งมวลของตนแล้ว ไยจึงระทดท้อและขาดความกล้าหาญที่จะประจัญกับคนเหล่านั้นเล่า มาสิ สหายเก่า มายืนเคียงข้า แล้วคอยดูการสู้ประยุทธ์ เพื่อจักได้รู้ว่าเมเนเตอร์ บุตรแห่งอัลซิมุสตอบแทนความอาวีเมื่อครั้งอดีตอย่างไรในการประจัญบานคราวนี้

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 434-435)

3. เทวี่เธเนช่วยข่มขวัญเจ้าชายผู้รุกราน

เทวี่เธเนช่วยข่มขวัญเจ้าชายผู้รุกรานวัง เพื่อเปิดโอกาสให้โอดิสซุสสังหารศัตรูได้อย่างง่ายดาย ปรากฏในบทที่ 22 ยุทธนาการในห้องพระโรง ดังนี้

...แลบัดนั้นเอง สูงขึ้นไปบนเพดานเหนือเศียรของทุกคน เทวี่เธเนก็ชูโล่ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิ์ร้ายของนางขึ้น เจ้าสมันตรัฐทั้งหลายพากันตื่นกลัวจนหาสติมิได้ พวกเขาวิ่งอลหม่านไปทั่วห้องพระโรงประหนึ่งฝูงโคที่ถูกเหลือบร้ายเข้ากลุ้มรุมฝังเขี้ยวฉะนั้น การล้างผลาญนี้อุปมาดังพญาแร้งจากเทือกบรรพตที่โฉบเข้าพิฆาตสฤณาน้อยด้วยจงอยปากแหลมคมและอุ้งเล็บฉกรรจ์ โอดิสซุสและพวกก็ไล่ฆ่าฟันประปรายไปทั่วห้องพระโรง ด้วยลักษณะการเดียวกัน

(โฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 438)

1.17 อิศระแห่งการดำรงอยู่

ขั้นตอนอิสระแห่งการดำรงอยู่ที่ปรากฏในการผจญภัยของโอดิสซุส คือ การที่โอดิสซุสบรรลุความปรารถนาหรือความดั่งามสูงสุด ในการที่ได้กลับมาใช้ชีวิตครองคู่กับเพเนโลพีด้วยการพิสูจน์ตัวจากการไขปริศนาเตียงไม้มะกอก และโอดิสซุสคืนสู่สถานะประมุขแห่งอิกกะดังเดิม ปรากฏในบทที่ 23 โอดิสซุสกับเพเนโลพี ดังนี้

...โอดิสซุสมีอาการตาลเดือดขึ้นในบัดดล เขากล่าวขึ้นกับชายาผู้จงรักว่า “เพเนโลพีท่านยั่วโทษข้า ลองบอกมาซิว่าใครหน้าไหนมาเคลื่อนย้ายเตียงของข้า ปาฏิหาริย์ไปหน่อยกระมัง เพราะมันเป็นเรื่องยากเชียวยิ่ง แม้แต่กับช่างฝีมือดี ที่จะเคลื่อนย้ายมันไปที่อื่น ต่อให้เป็นบุรุษฉกรรจ์ ผู้ทรงพลังที่สุดในแผ่นดินก็ตาม เพราะเตียงที่สร้างอย่างซับซ้อนหลังนี้แฝงความลับใหญ่หลวงประการหนึ่ง ข้าเป็นผู้สร้างขึ้นมากับมือโดยลำพังตน เดิมทีในลานมีต้นมะกอกใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง เป็นพฤษชาติเติบโตเต็มที่แล้ว ลำต้นหนาพอ ๆ กับเสาศิลา ข้าก่อคูหาศิลาขึ้นรอบพฤษชาขึ้นนี้ เมื่อสำเร็จแล้วก็มุ่งหลังคาและติดประตูอย่างแนบเนียนประณีต จากนั้นข้าก็ลิดเอากิ่งย่อย ๆ ออกเสีย ใช้ผึ้งตากเกลามาเรียบตรงให้เป็นเสาเตียง แล้วจึงเจาะรูตามตำแหน่งต่าง ๆ ใช้เป็นฐานในการต่อเตียงขึ้นมาเมื่อลุล่วงไปแล้ว ก็ตกแต่งประดับประดาด้วยทองคำ เงิน และงาช้าง แล้วชิงโยงกรอบนี้ด้วยสายรัดสีม่วงชุดหนึ่ง”...แฉ่งขาของเพเนโลพีสั่นระริก ด้วยว่าทุก

ประการที่เขาพรรณนามาต้องตรงความจริงไม่ผิดเพี้ยน ดวงใจของนางหลอมละลายใน บัดดล... “ชายาสุดสวาทแห่งข้า เขากล่าว เราทั้งสองเป็นคู่กรรมโดยแท้เทียว ท่านกน จาบัลย์อยู่ ณ ที่นี้ เพราะโชคเคราะห์ลัดทุกฝั้วที่ข้าอย่างกลับมา ฝ่ายข้าเล่า ก็โยหยาที่ จะได้คืนสู่อิธกะแต่ก็ต้องระหกระเหินไปเพราะลิขิตแห่งซุสแลเทพเจ้าทั้งปวง แม้กระนั้นก็ตาม เราก็สมมาดปรารภมาแล้วในบัดนี้ นั่นคือได้ร่วมภิรมย์แลนิทราในอ้อมแขนกันและ กันอีกครา”

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 452-458)

ในขั้นตอนอิสระแห่งการดำรงอยู่นี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลัง เหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือ ในตอนจบของการผจญภัยของโอดิสซุส เทวีโอธเนได้ให้ความ ช่วยเหลือ ด้วยการยุติการแก้แค้นจากญาติมิตรของเหล่าเจ้าชายที่ถูกพวกของโอดิสซุสสังหาร และ ฟื้นฟูให้เกิดสันติภาพขึ้น ปรากฏในบทที่ 24 ปริโยสานแห่งวิบากกรรม ดังนี้

...แต่กระนั้นเอง ซุสพระมหาเทพก็บันดาลอลسنีบาดฟาดลงมาเบื้องหน้า รุจิเนตรโอธเนในร่างจำแลงสะเทือนเลื่อนลั่นไปทั่วปริมณฑล เทวีชีรณันจึงบัญชาให้ โอดิสซุสหยุดมือไว้ชีวิตคนเหล่านั้น ด้วยเกรงว่าซุส พระผู้ทรงทิพยญาณจะพิโรธ โอดิสซุสกระทำตามด้วยดวงจิตอันเปรมปรีดี ลำดับนั้นเอง พัลลัสโอธเน ราชิดาแห่งซุส ผู้ครองโลกคัคคิลิธิ ซึ่งยังคงอยู่ในรูปลักษณะของเมเนเตอร์ ก็สถาปนาสันติภาพขึ้นระหว่าง คู่ศึกทั้งสองฝ่าย

(ไฮเมอร์, ม.ป.ป. อ้างอิงใน สุริยฉัตร ชัยมงคล, 2552, หน้า 479-480)

จากการศึกษาจำนวนขั้นตอนที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของโอดิสซุส ตาม ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ข้างต้น พบว่าปรากฏขั้นตอนการผจญภัย ครบทั้ง 17 ขั้นตอน แต่ขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติปรากฏไม่ชัดเจนใน ขั้นตอนเมื่อมาถึงขั้นตอนดังกล่าว แต่จะปรากฏในลักษณะที่โอดิสซุสได้รับความช่วยเหลือจากผู้มี พลังเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะเทพเทวีโอธเนแทรกอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดทั้งการผจญภัยของ เขา

ผู้วิจัยพบว่าขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ และขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบทดลอง ปรากฏแทรกอยู่ระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ โดยปรากฏขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบทดลองทั้งสิ้น 19 ครั้ง และปรากฏขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือเหนือธรรมชาติ 12 ครั้ง นอกจากนั้น ยังพบการสลับขั้นตอนที่ 10 การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า มาอยู่หลังขั้นตอนที่ 7 การพบกับองค์เทวี และขั้นตอนที่ 11 ความดีงามสูงสุดปรากฏหลังขั้นตอนที่ 17 อิศระแห่งการดำรงอยู่

2. ขั้นตอนที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของพระอภัยมณี

การผจญภัยของพระอภัยมณีตามทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ พบว่าปรากฏขั้นตอนการผจญภัย จำนวน 16 ขั้นตอน จากขั้นตอนทั้งหมด 17 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ไม่ปรากฏ คือ ขั้นตอนการข้ามธรณีประตูแห่งการกลับคืน รายละเอียดของการผจญภัยของพระอภัยมณีตามวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษ มีดังนี้

2.1 เลี่ยงเรียกสู่การผจญภัย

ขั้นตอนเลี่ยงเรียกสู่การผจญภัยที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ การถูกทำวสุทัศน์ผู้เป็นบิดาขับไล่ออกจากบ้านเมืองด้วยความไม่พอใจ เมื่อพบว่า บุตรทั้งสองคือ พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเรียนวิชาการดนตรีและวิชาการต่อสู้ด้วยกระบอง ซึ่งทำวสุทัศน์เห็นว่า เป็นวิชาที่ไม่เหมาะสมสำหรับผู้ที่จะปกครองบ้านเมืองต่อไป การถูกขับออกจากเมืองนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่โลกแห่งการผจญภัยและอันตรายเป็นต่าง ๆ ปรากฏในตอนี่ 1 พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา ดังนี้

...กลุ่กษัตริย์สุริยวงศ์พระทรงยศ

เรียกมานั่งข้างแท่นทองประไพ

หนึ่งพี่น้องสองเสาะแสวงหา

หรือปลดปล่อยเล่าให้บิดาฟัง

พระพี่น้องสององค์ทรงสวัสดิ์

พระเชษฐาทุลแกลงแจ้งคดี

ศรีสุวรรณนั้นเรียนในการยุทธ์

ทั้งสองสิ่งยิ่งยวดวิชาการ

ทำวสุทัศน์ฟังอรรคอิสราษ

โกรธกระโทบพาพาแล้วพาที

อันดนตรีปีพาทย์ตะโพนเพลง

เห็นโอรสยินดีจะมีไหน

แล้วถามไต่ทุกซอกเมื่อจากวัง

ได้วิชาเสร็จสมอารมณ์หวัง

พอนี้นั่งคอยท่าทูลราตรี ฯ

ประสานหัตถ์น้อมประณตบทศรี

ลูกเรียนกลดนตรีชำนาญชาญ

เพลงอาวุธเข้มแข็งกำแหงหาญ

ใครจะปานเปรียบได้นั้นไม่มีฯ

บรมนาถขัดข้องให้หมองศรี

อย่าอวดดีเล่ห์ไม่พอใจฟัง

เป็นนักเลงเหล่าโลนเล่นโฉนหน้า

แต่พวกภูษัญหึงที่ในวัง
อันวิชาอาวุธแลโล่เขน
เป็นกษัตริย์จักรพรรดิพิสดาร
ลูกกาสิมีแต่จะขายหน้า
จะให้อยู่เวียงวังก็จังไร
ไปเที่ยวเล่นเป็นปีแล้วมิสา
พระพิโรธโกรธตัดด้วยขัดเคือง

มันยังเรียนร่ำได้ชำนาญ
ชอบแต่เกณฑ์ศึกเลื้อซื้อทหาร
มาเรียนการเช่นนั้นด้วยอันใด
ช่างชั่วช้าทุจริตผิดวิสัย
ชอบแต่ไล่คองเสียจากเมือง
มาพูดจาให้กุดันหูเคือง
แล้วอย่างเยื้องจากบัลลังก์เข้าในวังฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 7-8)

ในขั้นตอนเสียงเรียกสู่การผจญภัยนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามาคือ พระอภัยมณีได้เรียนวิชาการเป่าปี่จากครูเฒ่าพินทพราหมณ์รามราช ซึ่งเป็นวิชาการดนตรีที่สามารถเล่าโลมน้ำใจคนผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าคือ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส นอกจากนั้น พินทพราหมณ์รามราชยังมอบปี่ให้กับพระอภัยมณีเพื่อเป็นอาวุธคู่กายสำหรับการเผชิญกับศัตรูและมิตรในวันข้างหน้า ปรากฏในตอนี่ 1 พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา ดังนี้

...ฝ่ายครูเฒ่าพินทพราหมณ์รามราช
ให้ข้าไทใช้สอยคอยประคอง
แล้วพาไปยอเขาให้เป่าปี่
แต่เสื่อข้างกลางไพรถ้าได้ยิน
ประมาณเสร็จเจ็ดเดือนโดยวิถาร
สิ้นความรู้ครูประสิทธิ์ไม่ปิดบัง
ถ้าแม้ว่าข้าศึกมันโจมตีจับ
เอาปี่เป่าเล่าโลมน้ำใจคน
คือ รูปรสกลิ่นเสียงเคียงสัมผัส
ให้ใจอ่อนนอนหลับดังวายปราณ
แล้วให้ปี่ที่เพราะเสนาะเสียง
อวยพรพลางทางหยิบธำมรงค์
ซึ่งดนตรีดีค่าไฉนถึงแสน

แสนสวาทรักใคร่มิได้หมอง
เข้าในห้องหัดเพลงบรรเลงพิณ
ที่ด้อย่างสิ่งใดก็ได้สิ้น
ก็ลืมน้ำน้ำญ่าเข้ามาฟัง
พระกุมารได้สมอารมณ์หวัง
จึงสอนสั่งอุปเท่ห์เป็นเล่ห์กล
จะรบรับสารพัดให้ขัดสน
ด้วยเล่ห์กลโลกาห้าประการ
เกิดกำหนดลุ่มหลงในสงสาร
จึงคิดอ่านเอาชัยเหมือนใจจง
ยินลำเนียงถึงไหนก็ไหลหลง
คืนให้องค์กุมารแล้วว่าพลัน
เพราะหวงแหนกำชับไว้ซับซ้อน

ใช้ประสงค์ตรงทรัพย์สิ่งสุวรรณ
ต่อกษัตริย์เศรษฐีที่มีทรัพย์
จงคืนเข้าบุรีรักษันครา

จะป้องกันมิให้ไพร่ได้วิชา
มาค่านับจึงได้ตั้งปรารภนา
ให้ขึ้นจิตพระบิดาแลมารดร ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 6-7)

2.2 การปฏิเสธเสียงเรียก

ขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณีเสียใจที่ถูกทำร้ายผู้บิดาขับไล่และพระองค์ไม่ต้องการออกจากเมืองรัตนา ปรากฏขั้นตอนการปฏิเสธเสียงเรียกจากบทพรรณนาปรับทุกข์และปรึกษากันระหว่างสองพี่น้องพระอภัยมณีและศรีสุวรรณ ในตอนที่ 1 พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเรียนวิชา ดังนี้

...แสนสงสารพี่น้องสองกษัตริย์	บิดาตรัสโกรธาไม่ปราศรัย
อภัยศอดสูเสนาใน	ทั้งน้อยใจผินหน้าปรึกษากัน
พระเชษฐาว่าไอ้พ่อเพื่อนยาก	สู้ลำบากยากบุกป่าพงาสน์
มาถึงวังยังไม่ถึงสักครึ่งวัน	ยังไม่ทันทดลองทั้งสองคน
พระกริ้วกราดคาดโทษว่าโหดเขลา	พี่กับเจ้านี้ก็เห็นไม่เป็นผล
อยู่ก็อายไพร่ฟ้าประชาชน	ผิดก็ดันดันไปในไพรวัน
แล้วสวมสอดกอดน้องประคองหัตถ์	สองกษัตริย์โศกทรงกันแสงศัลย์
พระอภัยมณีศรีสุวรรณ	ก็พากันชวนขับสลบไป
ฝ่ายมหาเสนาพฤตามาตย์	เห็นหน่อนางนิ่งแน่นเข้าแก้ไข
ทั้งสองพินิตินกายระกำใจ	ชลนัยน์แนวนองทั้งสององค์

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 8-9)

2.3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ

จากการศึกษา พบว่าไม่ปรากฏขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้ อย่างไรก็ตาม ปรากฏขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติก่อนหน้านี้แล้ว คือ พินทพราหมณ์รามราชมอบปีให้พระอภัยมณี นอกจากนั้นพระอภัยมณียังได้พบกับสามพราหมณ์ ซึ่งจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือพระอภัยมณีต่อไปในภายหน้า

2.4 การข้ามธรณีประตูแรก

ขั้นตอนการข้ามธรณีประตูแรกที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณี และศรีสุวรรณเดินทางออกจากบ้านเมืองซึ่งเคยใช้ชีวิตอย่างปรกติสุข โดยเปลี่ยนเครื่องทรงเป็นเสื้อผ้าแบบสามัญชน และเดินทางผ่านป่าเขาจนมาหยุดอยู่ที่ชายทะเล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการออกจากโลกที่อาศัยอยู่อย่างคุ้นเคย มาสู่โลกแห่งการผจญภัย โลกที่น่าหวาดหวั่น และอันตราย ปรากฏขั้นตอนการข้ามธรณีประตูแรก จากบทพรรณนาการตัดสินใจออกจากเมืองรัตนาของพระอภัยมณีและศรีสุวรรณในตอนที 1 พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณเรียนวิชา ดังนี้

...พระเชษฐาว่าจริงแล้วน้องรัก	เจ้าแหลมหลักดักเตือนสติพี่
กระนั้นแต่งองค์ไปทำไมมี	ให้เป็นที่กังขาประชาชน
เราปลอมแปลงแต่งกายเป็นชายไพร่	เหมือนยากไร้แรมทางมากกลางหน
สองกษัตริย์ตรัสคิดเห็นชอบกล	จึงปลดเปลื้องเครื่องต้นออกจากกาย
เอาภูษาผ้าไหมห่อกระหวัด	แล้วคาดรัดเอวไว้มิให้หาย
ศรีสุวรรณนั้นคุมกระบองกราย	พระพี่ชายถือปี่แล้วลีลา
ค่อยดันเดินเนินพนมพนาเวศ	ลีชเรศห้วยธารละหานผา
ครั้นคำค้ำกลางวันก็ไคลคลา	กินผลาผลไม้ในดงดอน
แต่เดินทางกลางเดือนได้เดือนเศษ	ออกพ้นเขตเขาไม้ไพร่สิงขร
ถึงเนินทรายชายทะเลขไลทร	ในสาครคลื่นล้นสนั่นดัง
ค่อยอย่างเหยียบเลียบริมทะเลลึก	ถึงร่มพฤกษาไทรดั่งใจหวัง
ทั้งสองรอล้ำเลื่อยเหนี่ยวกำลัง	ลงหยุดนั่งนอนเล่นเย็นสบาย ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 9)

2.5 การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ

ขั้นตอนการติดอยู่ในห้องปลาวาฬที่ปรากฏอยู่ในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณีถูกนางยักษ์ลักพาตัว และกักขังไว้ในถ้ำใต้ทะเลจนมีบุตรด้วยกันหนึ่งคน คือ สินสมุทร การที่พระอภัยมณีต้องทนถูกกักขังอยู่ในถ้ำ เปรียบได้กับสถานการณ์การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ สถานที่มืดมิด อับจนหนทาง ปรากฏในตอนที 2 นางผีเสื้อลักพระอภัยมณี ดังนี้

...จะกล่าวถึงอสุรีผีเสื้อน้ำ
 ได้เป็นใหญ่ในพวกปีศาจพราย
 ตะวันเย็นขึ้นมาเล่นทะเลกว้าง
 ฉวยฉลากฟัดกัฏฐกา
 แล้วเล่นน้ำดำโดดโลดทะลิ่ง
 เข้าใกล้ฝั่งวังวนข้างต้นไทร
 วิเวกแว่ววังเวงด้วยเพลงปี่
 เล่นหาอวรณ์อ่อนกำลัง
 แล้วลุกขึ้นเท้าแขนแหงนระเง้
 เห็นพระองค์ทรงโฉมประโลมใจ
 ทั้งทรวดทรงองค์เอยก็อ่อนแอ
 ถ้าแผ่นดินได้กับกูเป็นคู่ครอง
 น้อยหรือแถมซ้ายขวาก็น่าจูบ
 ทั้งลมปากเป่าปี่ไม่มีเครือ
 ยิ่งปั้นปาวจวนเรเล่นหรรษา
 อุตลุดุดทะลิ่งขึ้นตึงตัง
 ชุลมุนหมุนกลมดังลมพัด
 กลับกระโดดลงน้ำเสียงต่ำโครม
 ครั้นถึงแท่นแผ่นผาศิลาลาด
 ค่อยวางองค์ลงบนเตียงเคียงประคอง

อยู่ห้องถ้ำวังวนชลสาย
 สกนธ์กายโตใหญ่เท่าไอยรา
 เทียวอยู่กลางวารินกินมัจฉา
 เป็นภิกษานางมารสำราญใจ
 เสียงโผผิงแผ่นผืนใจนไกล
 พอนางได้ยินเสียงลำเนียงดัง
 ป่วนฤดีดาลดินถวิลหวัง
 เข้าเกยฝั่งหาดทรายสบายใจ
 ขำเลิกละหลากจิตคิดสงสัย
 นั่งเป่าปี่อยู่ใต้พระไทรทอง
 เป็นหนุ่มแน่นน่าชมประสมสอง
 จะประคองกอดแอบไว้แนบเนื้อ
 ช่างสมรูปนี้กระไรวิไลเหลือ
 นางผีเสื้อตาดูทั้งหู่หง
 สุดจะหักวิญญานเหมือนบ้าหลัง
 โดยกำลังโลดโผนใจกระโจม
 กอดกระหวัดอุ้มองค์พระทรงโฉม
 กระทุ่มโถมตีดำไปถ้ำทอง
 แสนสวาทเปรมปรีดีไม่มีสอง
 ทำกระหยิ่มยิ้มย่องด้วยยินดีฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 13-14)

พระอภัยมณีติดอยู่ในถ้ำได้ทะเล รวมอยู่กินฉันสามีภรรยา กับนางยักษ์ จนมีบุตร
 หนึ่งคน คือ ลินสมุท ปรากฏในตอนที่ 9 พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ดังนี้

...จะกล่าวกลับจับความไปตามเรื่อง
 องค์อภัยมณีศรีโสภ
 กับด้วยนางอสุรีนิรมิต
 ต้องรักใคร่ไปตามยามกันดาร

ถึงบาทเบื่องปรเมศพระเชษฐา
 ตกยากอยู่คูหามาช้านาน
 เป็นคู่ชิดเชยชมสมสมาน
 จนนางมารมีบุตรบุรุษชาย

ไม่คลาดเคลื่อนเหมือนองค์พระทองเดช
ทรงกำลังดังพระยาชาพลาย
พระบิดรงค์ทรงศักดิ์ก็รักใคร่
เฝ้าเลี้ยงลูกผูกเปลแล้วให้ข้า
จึงได้นามตามอย่างช้างมนุษย์
ธำมรงค์ทรงมาค่าบุรี
เจียรบาดคาคองคี่ทรงเปลื้อง
สอนให้เจ้าเป่าปี่มีวิชา

แต่ดวงเนตรแดงดูดังสุริย์ฉาย
มีเขี้ยวคล้ายชนนี้มีศักดิ์ดา
ด้วยเนื้อไขมิได้คิดริษยา
จนใหญ่กล้าอายุได้แปดปี
ชื่อสินสมุทรกุมารชาญชัยศรี
พระภูมิถอดผูกให้ลูกยา
ให้เป็นเครื่องนุ่งห่มโอรสา
เพลงสาตราสารพัดหัดชำนาญ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 134)

2.6 ถนนแห่งการทดสอบทดลอง

ขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณีทุกข์ทรมานใจและต้องการจะหนีนางยักษ์ และเมื่อสบโอกาสที่สินสมุทร ซึ่งมีพลังกำลังมหาศาลได้ผลักประตูที่นางยักษ์ปิดไว้ ออกไปเที่ยวเล่นริมทะเล และจับเงือกสองสามี ภรรยากลับมาที่ถ้ำ พระอภัยมณีจึงวางแผนกับเงือกสองสามีภรรยาเพื่อพากันหลบหนี และพระอภัยมณีได้เล่าเรื่องราวเมื่อครั้งถูกนางยักษ์จับตัวมาให้สินสมุทรได้รับรู้ ปรากฏในตอนที่ 9 พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ดังนี้

...สินสมุทรกุมารชาญฉลาด
จึงทูลถามความจริงด้วยกริ่งใจ
พระพิงค้ำน้ำเนตรลงพรากพราก
แถลงเล่าลูกยาสารพัน
แม่ของเจ้าเขาเป็นเชื้อผีเสื้อสมุทร
จึงกำเนิดเกิดกายสายสุดใจ
ไปเปิดประตูหาถ้าเขาเห็น
แม้สินสมุทรสุดสวาทพ้อคลาดแล้ว

ฟังพระบาทพิตรงค์ให้สงสัย
เหตุไฉนจึงจะเป็นไปเช่นนั้น
คิดถึงยากยามวิโยกยิ่งโศกศัลย์
จนพากันมาบรรทมที่ร่มไทร
ขึ้นไปจุดฉวยบิดาลงมาได้
จนเจ้าได้แปดปีเข้านี้แล้ว
ตายหรือเป็นว่าไม่ถูกเลยลูกแก้ว
ไม่รอดแล้วบิดรงค์ก็คงตาย ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 145-146)

เมื่อสิ้นสมุทรู้ประวัติความเป็นมาที่พระอภัยมณีถูกนางยักษ์จับตัวมากักขังแล้ว พระอภัยมณีก็ตัดสินใจขอความช่วยเหลือจากเงือกสองสามีภรรยาให้พาหนี ปรากฏในตอนที 9 พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ดังนี้

...พระพังเงือกพูดได้ให้สงสาร
รู้เจรจาสารพัดน่าอัศจรรย์
เราตรองตรึกนึกจะหนีนางผีเสื้อ
ท่านเจนทางกลางทะเลคะเนใจ

จึงว่าท่านคิดนี้ดีชยัน
อยู่พูดกันอีกสักหน่อยจึงค่อยไป
แต่ได้เหนือไม่รู้แห่งตำแหน่งไหน
ทำอย่างไรจึงจะพ้นทรมาน ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 136-137)

ในขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจาก พลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา กล่าวคือพระอภัยมณีได้รับความช่วยเหลือจากผู้มีพลังเหนือ ธรรมชาติต่างวาระกันไปจำนวน 3 ครั้ง จนหลบหนีนางยักษ์ได้สำเร็จ ประกอบด้วย

1. ครอบครัวเงือกพาพระอภัยมณีหนีนางยักษ์
2. ลินสมุทช่วยถ่วงเวลานางยักษ์
3. ฤๅษีแห่งเกาะแก้วพิสดารช่วยเหลือพระอภัยมณีจากนางยักษ์

การปรากฏแทรกเข้ามาของขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ครอบครัวเงือกพาพระอภัยมณีหนีนางยักษ์

เงือกสองสามีภรรยาได้ช่วยคิดออกอุบายหลอกนางยักษ์ให้ลดอาหารสามวัน สามคืนในป่าเพื่อแก้เคราะห์ และเงือกสองสามีภรรยา พร้อมนางเงือกบุตรสาว ได้พาพระอภัยมณี และลินสมุทหลบหนีมาจนถึงเกาะแก้วพิสดารของฤๅษีผู้ทรงฤทธิ์ ปรากฏในตอนที 9 พระอภัยมณี หนีนางผีเสื้อ ดังนี้

...ฝ่ายเงือกน้ำคำนับอภิชาติ
อันน้ำนี้มีนามตามบุราณ
เป็นเขตแคว้นแดนที่นางผีเสื้อ
ข้างทิศใต้ไปจนเกาะแก้วมั่งกร
ไปกลางย่านบ้านเรือนหามีไม่

ข้าพระบาททราบสิ้นทุกถิ่นฐาน
อโนมานเคียงกันสี่พันดร
ข้างฝ่ายเหนือถึงมหิงชะสิงขร
หนทางจรเจ็ดเดือนไม่เคยคลื่อนคลา
สมุทไรซึ่งซีกลิกหนักหนา

แต่ลำภาชาวเกาะเมืองลงกา
ถ้าเสียเรือเหลือคนแล้วนางเงือก
เหมือนพวกพ้องของข้ารู้พาที
อายุข้าหาร้อยแปดสิบเศษ
แม่นจะหนีผีเสื้อด้วยแรงรุทร
แต่โยคีมีมนต์อยู่ตนหนึ่ง
อยู่เกาะแก้วพิสดารล้าราญใจ
พวกเรือแตกแซกฝรั่งแลอังกฤษ
ด้วยโยคีมีมนต์ดลวิชา
แม่นพระองค์ทรงฤทธิ์จะคิดหนี
เมื่อลำภาเขาซัดพลัดเข้าไป
แต่ทางไกลไม่น้อยถึงร้อยโยชน์
กลางคองศาสดาจะขัดเคือง
แม่นกำลังดังข้าจะพาหนี
อสุรีมีกำลังดังปลาพาฬ
ถ้าแก้ไขให้นางไปค้ำป่า
จะอาสาพาไปมิได้กลัว
แต่พระองค์ทรงคิดให้รอบคอบ
จึงโปรดให้ใช้องค์พระลูกชาย

เขาเล่นมามีบ้างอยู่กลางปี
ขึ้นมาเลือกเอาไปชมประสมศรี
ด้วยเดิมที่ป่วยเป็นมนุษย์
จึงแจ้งเหตุแหวทางกลางสมุทร
เห็นไม้สูลิ้นแดนด้วยแสนไกล
อายุถึงพันเศษถือเพศไสย
กินลูกไม้เผือกมันเป็นพรรณผลา
ขึ้นเป็นศิษย์อยู่ลำนั่นหนักหนา
ปราบบรรดาภูติพรายไม่กรายไป
ถึงโยคีเข้าลำนักไม่ตกชัย
ก็จะได้โดยสารไปบ้านเมือง
ล้วนเขาโชดคีร์รัตนันต์เนื่อง
จงทราบเบื่องบงกชบทมาลัย
เจ็ดราตรีเจียวจึงจะถึงสถาน
ตามประมาณสามวันจะทันตัว
ได้ล่องหน้าไปเสียบ้างจะยังชั่ว
ชีวิตตัวบรรลัยไม่เสียตาย
ถ้าเห็นชอบท่วงที่จะหนีหาย
ไปหาดทรายหาข้าจะมาฟัง ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 137-138)

2. ลินสมุทช่วยถ่วงเวลานางยักษ์

ระหว่างที่นางยักษ์กลับมาจากการถือศีลอดอาหารในป่า และรู้ว่าพระอภัยมณีและลินสมุทได้พากันหลบหนี นางยักษ์ได้ติดตามมาอย่างกระชั้นชิด ลินสมุทอาสาถ่วงเวลา พุดจาหลอกล่อนางยักษ์เพื่อให้พระอภัยมณีหลบหนีได้สำเร็จ ปรากฏในตอนที่ 9 พระอภัยมณีหนี นางผีเสื้อ ดังนี้

...สินสมุทพั่งเสียงลำเนียงแน่น
 ดูรูปร่างอย่างเปรีตสมเพชใจ
 กระนี้หรือพระบิดามิำหานี้
 จำจะบอกหลอกลวงหน่วงเนื้อความ
 จึ่งเสแสร้งแกล้งว่าข้าไม่เชื่อ
 ถ้าเป็นแม่แม่กระนั้นจงกรุณา
 ด้วยองค์พระชนนีเป็นผีเสื้อ
 พระบิดาร้อนรนทนทรมาน
 คิดถึงวงศ์พงศาคนาญาติ
 เห็นมารดาซ่อนตัวด้วยกลัวตาย
 ประทานโทษโปรดปล่อยไปหน่อยเถิด
 ลูกขอลาฝ่าธุลีลึกปีเดียว
 แม้นพบอาญาปู้ยู่เป็นสุข
 จึ่งจะชวนบิดุเรศเสด็จจร

รู้ว่าแม่มั่นคงไม่สงสัย
 ช่างกระไรราศีไม่มีงาม
 ทั้งท่วงที่ไม่สุภาพทำหยาบหยาบ
 อย่าให้ตามเข้าไปชิดพระบิดา
 จะฉีกเนื้อกินเล่นเป็นภักษา
 อย่าตามมามุ่งหมายให้วายปราณ
 อันชาติเชื้ออยู่ถ้าลาละหาน
 เคยอยู่บ้านเมืองมนุษย์สุดสบาย
 จึ่งสามารถมานี้ไม่หนีหาย
 ลูกจึงว่าอย่าอยู่แต่ผู้เดียว
 ที่ละเมิดแม่คุณอย่าจนเดียว
 ไปท่องเที่ยวหาประเทศเขตนคร
 บรรเทาทุกข์วิญญูสโมสร
 มาสถานมารดรไม่อนใจ ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 147-148)

นอกจากนี้ สินสมุทยังหลอกล่อนนางยักษ์ พาดำมุดลดเลี้ยวไปในทิศทางต่าง ๆ เพื่อถ่วงเวลา และเปิดโอกาสให้พระอภัยมณีหนีไปได้ไกลยิ่งขึ้น ปรากฏในการพรรณนาความคับแค้นใจของนางยักษ์ที่มีต่อสินสมุท ในตอนที่ 9 พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ดังนี้

...ฝ่ายผีเสื้อเมื่อลูกหลบลงน้ำ
 ด้วยใจนางคิดว่าพาบิดร
 เทียวแลรอบขอบเขาเงาชะงุ้ม
 เสียงคลื่นโครมโถมตะคุบกับอนศิลา
 แล้วลุกขึ้นยืนชะงอกโยกชิงขร
 ยังมีดคำสำเหนียกร้องเรียกเดา
 เห็นไม่ขานมารร้ายทลายข้า
 ไม่พบเห็นเป็นเพลาเข้าราตรี
 ช่างชาติชั่วหวักระดุกลูกต่อแหล

พอจวนคำคิดว่าวิ่งขึ้นชิงขร
 มาชุ่มช่อนอยู่ที่นี้จึงหนีมา
 ยังมีดคลุ้มก็ยิ่งคลั่งตั้งแต่หา
 จนหน้าตาแตกยับลงลับเงา
 จนโคลงคลอนเคล็ดองดังทั้งภูเขา
 ไม่พ้นเราเร่งมาหาโดยดี
 เขาระยำย่อยยับดังลับลี
 อสุรีเหลือแค้นแน่นอุรา
 ลงให้แม่หลงกลเที่ยวค้นหา

เออกระนั้นมันจึงทบทลมา
 ดำริพลางนางมารอ่านพระเวท
 แลเขม้นเห็นไปไวแววแวว

ให้บิดาเลยไปเสียไกลแล้ว
 ให้สองเนตรโชติช่วงดั่งดวงแก้ว
 อยู่โน้นแล้วลุยตามโครมครามไป ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 149-150)

3. ฤๅษีแห่งเกาะแก้วพิสดารช่วยเหลือพระอภัยมณีจากนางยักษ์

ฤๅษีแห่งเกาะแก้วพิสดารได้ให้ความปกป้องคุ้มครองพวกพระอภัยมณี ลินสมุท และนางเงือก ที่พากันหนีนางยักษ์ซึ่งติดตามมาอย่างกระชั้นชิดจนมาขึ้นฝั่งที่เกาะแก้วพิสดาร ปรากฏในตอนี่ 9 พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ ดังนี้

...พระโยคีมีญาณว่าหลานรัก
 อันยักษ์ผีเสื้อสมุทรพราย
 เราลงเลขเสกทำไว้สำเร็จ
 มันอยู่แต่ห่างห่างข้างเป็นไร

จงลั่นนกอัยให้สมอารมณ์หมาย
 มาถูกทรายชายหาดก็ขาดใจ
 ดั่งเชือกเพชรภูติปีศาจไม่อาจใกล้
 ทำไม่ได้นัดดาเจ้าอย่ากลัว ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 152)

2.7 การพบกับองค์เทวี

ขั้นตอนการพบกับองค์เทวีที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณีได้พบรักแท้กับนางสุวรรณมาลี เมื่อแรกพบกันที่เกาะแก้วพิสดาร ซึ่งในเวลาต่อมา นางสุวรรณมาลีเปรียบเสมือนองค์เทวีที่ร่วมทุกข์สุขกับพระอภัยมณีมาโดยตลอด เช่น ตอน พระอภัยมณีหลงเสน่ห์รูปนางละเวงจนพินเพื่อน นางสุวรรณมาลีต้องนำทัพรับมือกับศัตรูเก่าทัพ และตอนสงครามกับกรุงลงกา พระอภัยมณีหลงเสน่ห์นางละเวงและเปลี่ยนไปอยู่ข้างนางละเวง นางสุวรรณมาลีได้สวมบทบาทผู้นำอีกครั้ง นำทัพพลีกล้าต่อต้านกรุงลงกาอย่างเด็ดเดี่ยว เป็นต้น ปรากฏบทพรรณนาความรักแรกพบที่มีต่อนางสุวรรณมาลีของพระอภัยมณีในขณะบวชเป็นฤๅษี จากตอนที่เมื่อทั้งสองคนได้พบกันครั้งแรกที่เกาะแก้วพิสดาร และลินสมุทเป่าปี่จนนางสุวรรณมาลี และท้าวสิริราชหลับไป ในตอนที่ 12 พระอภัยมณีพบนางสุวรรณมาลี ดังนี้

...ฝ่ายนักสิทธิ์บิดรทรงสวัสดิ์
 ทั้งสาวสวรรค์กัลยาเสนาใน
 พระเพ่งพิศธิดาพาพัศตร์
 ช่างเปล่งปลั่งยังไม่มีราศีพาน
 พระเลือนองค์ลงจากบัลลังก์อาสน์
 ครั้นเข้าชิตคิดได้ไม่ไถ่กราย
 พระโอบฐ์เยี่ยมเทียมลีลันจีจิม
 ขนงเนตรเกศกรกัลยา
 ทำไฉนหนอจะได้ดวงสมร
 แล้วรักหักใจไม่บังควร

เห็นสองกษัตริย์ไสยาสน์ไม่หวาดไหว
 ไม่มีใครพัวพันกายดังวายปราณ
 ดุนำรูปทรงส่งสันฐาน
 นำสงสารชบะนึ่งไม่ดึงกาย
 หวังสวาทว่าจะโลมนางโฉมฉาย
 แต่เดินชายชมนางไม่วางตา
 เป็นลักยิ้มแยมหมายทั้งซ้ายขวา
 ดังเลขาผุดผ่องละอองนวล
 ร่วมที่นอนแนบน้องประคองสงวน
 ให้บ้านป่วนกลับมาตั้งข้างหลังครุ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 177)

ในขั้นตอนการพบกับองค์เทวีนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบทดลอง
 เทรกเข้ามา คือ พระอภัยมณีอดทนอดกลั้นต่อความเศร้าโศก ความทุกข์ทรมานใจหลายครั้ง
 ประกอบด้วย

1. พระอภัยมณีเสียใจที่ต้องจากนางเงือก
2. พระอภัยมณีจำใจสังหารนางยักษ์
3. พระอภัยมณีติดอยู่บนเขาเป็นเวลา 5 เดือน
4. พระอภัยมณีตัดสินใจวางตัวเป็นกลางในสงครามชิงนางสุวรรณมาลี

1. พระอภัยมณีเสียใจที่ต้องจากนางเงือก

พระอภัยมณีรู้สึกสงสารและลำบากใจที่ต้องเดินทางออกจากเกาะแก้วพิสดาร
 โดยไม่สามารถนำนางเงือกซึ่งกำลังตั้งครรภ์ 3 เดือน ติดเรือขบวนของนางสุวรรณมาลีและท้าวลิ
 ราชไปด้วยกันได้ จำต้องปล่อยให้นางอาศัยอยู่ที่เกาะแก้วพิสดาร ปรากฏในตอนที 13 พระอภัยมณี
 โดยสารเรือสุวรรณมาลี ดังนี้

...พระพิงค่าน้ำเนตรลงพรากพราก
 ไม่ทุกข์ร้อนหรือจะจรจากเจ้าไป
 ถึงจากไปไฉนจะผาสุก

ไอ้เพื่อนยากร่วมจิตพิสมัย
 นี่จนใจจำลาสุดาตวง
 เหมือนอุ้มทุกข์ไปลักเท่าภูเขาลวง

ไม่แกลังกล่าวน้ำวโน้มประโลมลง
 ซึ่งทรงครรภนั้นอย่าได้ปรารภ
 จะฝากฝังสิ่งไว้ด้วยไมตรี
 อย่าครวญคร่ำกำสรดสลนัถ
 ถึงตัวไปใจเฝ้าอยู่เล่าโลม
 ถ้าโถมฉายวาวางเหมือนอย่างว่า
 จงผ่อนตามทราภณอมอย่าตรอมใจ

สุดาตวงนัยนาจงปราณี
 จงนอบนบนับถือพระฤาษี
 ให้เป็นที่พึงพาสิกาโยม
 วิมลพัศตรวิวน้องจะหมองโถม
 จจริงนะโยมเงือกน้อยกลอยฤทัย
 เหมือนแกลังฆ่าผัวรักให้ตักษัย
 เหมือนช่วยให้พี่ยาไปธานี ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 188-189)

2. พระอภัยมณีจำใจสังหารนางยักษ์

พระอภัยมณีตัดสินใจเป่าปี่สังหารนางยักษ์ที่ไล่ล่าติดตาม และทำลายเรือของนางสุวรรณมาลี จนทั่วลิลราชตึกน้ำตาย ส่วนพระอภัยมณีพลัดหลงกับสินสมุทรกับนางสุวรรณมาลี และหนีนางยักษ์มาจนสุดยอดเขา จึงตัดสินใจเป่าปี่สังหารนาง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระอภัยมณีไม่ได้มีความรักต่อนางยักษ์ และจำใจยอมทนอยู่กินกับนางด้วยความกลัว แต่เมื่อได้สังหารนาง แล้ว พระอภัยมณีเกิดความเศร้าสลด อาลัยต่อความสัมพันธ์อันสามิภรรยา และความรักความดีที่นางยักษ์มีให้พระองค์มาโดยตลอด ปากฎในตอนที 14 พระอภัยมณีเรือแตก ดังนี้

...เห็นศพนางพลางพิศดูพัศตรา
 ลดพระองค์ลงนั่งข้างศิโรตม์
 พิไร่ำพร่ำว่าด้วยอาลัย
 นิจจาเอ๋ยเคยอยู่ในคูหา
 จนเกิดบุตรสุดสวาทนิราศร้าง
 ได้พบกันวันเมื่อถึงเกาะแก้ว
 เวียนระวังตั้งจิตแต่ติดตาม
 สงสารนักภิกษินี่เจ้าพี่เอ๋ย
 ถึงรูปชั่วตัวดำแต่น้ำใจ
 ตั้งแต่นี้มีแต่จะแลลับ
 จนม้วยดินสิ้นฟ้าแลบาดาล

ชลนาคล่อนตรสังเวชใจ
 สมาโทษนางยักษ์ที่ตักษัย
 สะอื้นให้ใจหายเสียดายนาง
 เจ้าอุตสาห์ปรณนิบัติไม่ขัดขวาง
 เจ้าอ่างว้างวิญญานจึงมาตาม
 พี่ห้ามแล้วเจ้าก็ยังไม่ฟังห้าม
 จนถึงความมรณานิคาสัย
 เป็นคู่เซยเคียงชิดพิสมัย
 จะหาไหนได้เหมือนเจ้าเขาวมาลย์
 จนล้นดับกาลาปาวสาน
 มิได้พานพบสมรเหมือนก่อนมา

พี่แบ่งบุญบรรพชิตอุทิศให้
 อันชาตินี้มีกรรมจำนรา
 เป็นมนุษย์ครุฑาเทวธิดา
 ให้สมวงศ์พงศ์ประยูรตระกูลกัน
 พระครวญคร่ำรำไรให้ละอื้น
 ทั่วทุกขัณถึงลูกยาในวารี
 ทั้งเสียเมียเสียบุตรสุดสลด
 สะอื้นอ้อนอ่อนองศ์ไม่ทรงกาย

เจ้าจงไปสู่สวรรค์ให้บรรชา
 เมื่อชาติหน้าขอให้พบประสบกัน
 อย่ารู้ขาดเสนหาจนอาลัย
 อย่าต่างพันธุ์ผิดเพื่อนเหมือนเช่นนี้
 สุดจะขึ้นแข่งอารมณ์พระโฉมศรี
 แต่คืนนี้มีได้เห็นว่าเป็นตาย
 แสนกำสรวทรวงจะแยกแตกสลาย
 พระโฉมฉายชวนชบสลดลง

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 203-206)

3. พระอภัยมณีติดอยู่บนเขาเป็นเวลา 5 เดือน

เมื่อสังหารนางยักษ์ผีเสื้อลงแล้ว พระอภัยมณีพร้อมบริวารที่ร่วมเดินทางออกจากเกาะแก้วพิสดารต้องติดอยู่บนยอดเป็นเวลา 5 เดือน ซึ่ง ณ ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นเวลาที่พระอภัยมณีโคกเศร้าอาลัยถึงดินสมุทและนางสุวรรณมาลีเป็นอย่างมาก ปรากฏในบทที่ 14 ตอน พระอภัยมณีโดยสารเรืออุศเรน ดังนี้

...จะกล่าวถึงพระอภัยวิไลลักษณะ

กับคนร้อยคอยท่าเฝ้าตราจระ
 ได้กินแต่เผือกมันพันธุ์ผลไม้
 คิดบ่นจำธรรมชั้นนี้ไม่พ้นเพื่อน
 พระโคกคัลยรัตนทศสลดจิต
 ทั้งลูกน้อยพลอยหายในสายชล
 ใ้ลูกเอยเคยอยู่เป็นคู่ยาก
 ยิ่งรำลึกตรึกตรำยิ่งอาลัย
 แล้วคิดถึงสุมาลีศรีสวัสดิ์
 อันท้าวไทไหนจะรอดคงวอดวาย
 ใ้ตัวเราเล่ามาค้างอยู่กลางเกาะ
 มิได้คืนนครศนิเวศนิวั่ง
 เมื่อครั้งหนีผีเสื้อเหลือลำบาก

ซึ่งสำนักอุ้มหิงขลังขร
 เป็นทุกชีวันร่ำมาถึงห้าเดือน
 แสนลำบากยากไร้ใครจะเหมือน
 อุตส่าห์เตือนกันให้ภาวนามนต์
 ด้วยสุดคิดสารพัดจะขัดสน
 จะอัปจนหรือจะรอดตลอดไป
 มาพลัดพรากมิได้เห็นว่าเป็นไฉน
 พระชลนัยน์ไหลหลังลงพรั่งพราย
 ระลอกขัดสูญไปน่าใจหาย
 อันจะวายสายสมุทรสุดกำลัง
 นี่เนื้อเคระหกรรรมสร้างแต่ปางหลัง
 ใ้แสนสังเวชใจกระไรเลย
 มาซ้ำจากลูกยานิจจาเอ๋ย

ทั้งเก้าปีมิได้มีความสุขเลย
แต่แสนยากแล้วมีหนามมาซ้ำแถม
แสนวิโยคโศกศัลย์ไม่บรรเทา

ผู้ใดเลยที่จะเป็นเหมือนเช่นเรา
ทั้งเรือแตกต้องมาอยู่บนภูเขา
กำสรดเศร้าโศกาทุกราตรี

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 268)

ในขั้นตอนการพบกับองค์เทวีนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา คือตอนที่อุศเรนจะออกเรือ โดยมีพระอภัยมณีและบริวารอาศัยไปด้วยนั้น ปรากฏว่าไม่สามารถเคลื่อนเรือออกจากฝั่งได้ จนพราหมณ์เฒ่าของอุศเรนบอกวิธีแก้แก่พระอภัยมณีและอุศเรนว่า ให้พระอภัยมณีไปบอกลาศของนางยักษ์เสียก่อน ปรากฏในตอนที่ 18 พระอภัยมณีโดยสารเรืออุศเรน ดังนี้

...อุศเรนเกณฑ์ไพร่ให้ลงลาก
เหตุทั้งนี้ผีเสื้อที่บรรลัย
สองกษัตริย์ตรัสถามความผู้เฒ่า
ดาพราหมณ์คร่ำครวญตามตำรา
ขอพระองค์จงเสด็จขึ้นบนฝั่ง
ให้ใจนางอุสุรินทรสิ้นอาลัย

อุศระชักเรือกวาดไม่หวาดไหว
บันดาลให้เรือตึงดังตึงตรา
ไยเรือเราจึงมาติดผืนหนักหนา
จึงทูลว่าผีเสื้อยัดเรือไว้
กลับไปสั่งสหายยักษ์ที่ดักชัย
ก็จะได้ไปสบายหายสำราญ ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 272)

4. พระอภัยมณีตัดสินใจวางตัวเป็นกลางในสงครามชิงนางสุวรรณมาลี

พระอภัยมณีเผชิญความลำบากใจที่ต้องเลือกระหว่างความรักที่มีต่อลูก คือ ลินสมุท และการตอบแทนบุญคุณของอุศเรน ซึ่งช่วยพาพระอภัยมณีและบริวารเมื่อครั้งที่ติดอยู่บนยอดเขาลงเรือเดินทางมาด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา ลินสมุทซึ่งรักใคร่และนับถือนางสุวรรณมาลีดุจดั่งมารดา เกิดความไม่พอใจที่อุศเรนซึ่งเป็นคู่หมั้นหมายของนางสุวรรณมาลีตามมาเพื่อพานางกลับไปด้วยกัน จึงเกิดศึกแย่งชิงนางสุวรรณมาลีขึ้น และท้ายที่สุด พระอภัยมณีตกลงใจวางตัวเป็นกลางในศึกครั้งนี้ ปรากฏในตอนที่ 19 พระอภัยมณีพบศรีสุวรรณกับลินสมุท ดังนี้

...พระอภัยใจอ่อนถอนสะอื้น
แล้วห้ามปรามตามใจอาลัยลาน

อุตสาห์กลืนชลน่านาสงสาร
คุณของท่านเลิศล้นภพไตร

แต่สุดท้ายที่พี่จะคิดให้มิดมิด
 เพราะลูกเต้าเขาไม่ชั่วไม่กลัวใคร
 แม้นรบสู้ผู้ใดก็ไม่ช่วย
 ถ้าลูกยาฆ่าน้องจะป้องกัน
 เป็นความจริงสิ่งสัตย์บรรทัดเพียง
 แต่จะห้ามตามประสาอย่าอ้าย
 เขาเรียวแรงแข็งขันทั้งสิ้นทัด
 ทั้งดูร้ายใจเหมือนเลือดเหลือกำลัง

เหมือนใจจิตเจ้าก็คงจะสงสัย
 จึ่งจนใจจำนิงทุกสิ่งอัน
 จะอยู่ด้วยอนุชาประสาฉัน
 แม้นท่านพันลูกยาไม่ว่าไร
 ไม่หลีกเลียงเลยพระองค์อย่าสงสัย
 จะชิงชัยสินสมทวงหยุดยั้ง
 สารพัดจะศึกหาวิชาขาลัง
 ห้ามไม่ฟังเหมือนทุกคนเป็นจนใจ ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 297)

2.8 หญิงในฐานะผู้ช่วยวน

ขั้นตอนหญิงในฐานะผู้ช่วยวนที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณีถูกนางละเวงทำเสน่ห์ตั้งแต่แรกที่ได้เห็นรูปวาดลงเสน่ห์ของนาง แต่สุดท้ายช่วยแก้มนตร์ให้จนฟื้นคืนกลับมามีชีวิตดังเดิม ต่อจากนั้น เมื่อได้พบนางละเวงในสงครามเมืองผลึกกับกรุงลังกา พระอภัยมณีก็หลงเสน่ห์ของนางเป็นครั้งที่สอง ความหลงใหลในตัวนางละเวงเป็นเหตุให้เกิดความหึงหวงระหว่างนางสุวรรณมาลีกับนางละเวง และเกิดศึกสงครามระหว่างเมืองผลึกกับกรุงลังกาที่ใหญ่โตและลูกกลม ไพร่พลเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ร้อนถึงฤาษีแห่งเกาะแก้วพิสดาร ต้องเทศน์สั่งสอนให้เกิดความสงบสุข ปรากฏในตอนที่ 28 สุดท้ายตามพระอภัยมณี ดังนี้

...ฝ่ายองค์พระอภัยเจ้าไตรจักร
 ถึงยามหลับหลับไ้ริมไผ่
 โคมแจล้มแก้มคางลำอาจเอี่ยม
 ทุกคืนคำรำลึกนึกนิยมน
 ยามเสวยเคยอรรอยก็ถอยรส
 กระสันโคกโรครักหนักอุรา
 ห้ามมิให้ใครเข้ามาเฝ้าแหน
 เสน่หาอาลัยให้รัญจน

ยิ่งหลงรักรูปเสน่ห์ในเลขา
 ครั้นเวลาฟ้านองคึกก็ทรงชม
 ประโลมเลียมลืมนุสรณ์นางสนม
 จะใคร่ชมเชยประโลมโฉมวิณพา
 ไหนจะอดบรรทมชมเลขา
 พระพักตรามัวมองละอองนวล
 อยู่แต่แท่นที่ทองประคองสงวน
 ดังประจรรโรคามากกว่าเดือน ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 451)

ในขั้นตอนหญิงในฐานะผู้ช่วยวันนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติแทรกเข้ามา ประกอบด้วย

1. สุดสาครช่วยแก้ฤทธิ์เสน่ห์จากรูปวาดนางละเวง
2. พราหมณ์สานนร่ายมนตร์เรียกกลมฝน
3. สามพราหมณ์ร่วมเดินทางไปทำสงครามโจมตีกรุงลังกา

1. สุดสาครช่วยแก้ฤทธิ์เสน่ห์จากรูปวาดนางละเวง

สุดสาครได้ช่วยแก้ฤทธิ์เสน่ห์จากรูปวาดที่นางละเวงทำไว้ จนทำให้อาการคลุ้มคลั่ง พ้นเพื่อนของพระอภัยมณีหมดไป ปรากฏบทสนทนาปริภาษการแก้มนตร์เสน่ห์ของสามกษัตริย์คือนางสุวรรณมาลี และสินสมุทรกับสุดสาคร ในตอนที่ 29 คีตกัณฑ์พิศเมืองผลึก ดังนี้

...พระน้องรักศักดิ์ดาวิชาดี
นางพระยาว่ากระนั้นขยันนัก
เครื่องหยูกยาหาบ้างหรืออย่างไร
จะขอตีที่กระดาดาศาจออยู่
ถึงยักซี่ผีสงประวางควาน
นางดีใจใช้สินสมุทรน้อย
หน่อนรินทรียินดีขลิลา
เห็นหลับลอบหมอบเมียงเข้าเคียงอาสน์
แล้วคลีกลางปรางค์ปราสาทประหลาดใจ
เสกไม้เท้าดาวบสดกดกระดาด
แล้วซ้ำตีผีร้ายก็วายชนม์
สองกษัตริย์ทัศนาศเห็นปรากฏ
นางพระยาพาพระน้องกับหน่อไท

จะได้ผีมิให้อยู่ที่ภูวไนย
เชิญลูกรักของแม่ช่วยแก้ไข
พระหน่อไทพูดว่าของไม่ต้องการ
ด้วยความรู้ราวกับไฟประลัยผลาญ
ขอประทานแต่กระดาดารูปวาดมา
ให้ไปคอยลักกระดาดดังปรารภนา
แล้วแผ่งมาเมียงมองที่ห้องใน
ลักกระดาดเลขาเอามาได้
พระหน่อไทภาวนามหานมต์
เสียดรูปวาดหวัดร้องสยของชน
กระดาดขบเป็นประกายวูบหายไป
คงจะปลดเปลื้องวิบัติปัดไหม
เข้าห้องในนั่งดูพระภุชชะ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า, 492-493)

2. พราหมณ์สานนร่ายมนตร์เรียกกลมฝน

พราหมณ์สานนร่ายมนตร์เรียกกลมฝน ช่วยให้พระอภัยมณีได้ชัยชนะในสงครามเก้าทัพ ปรากฏในเรื่องราว ภายหลังจากที่พระอภัยมณีหายจากมนตร์เสน่ห์ของรูปวาดนางละเวง และนำทัพปราบปรามเก้าทัพอาสาของนางละเวง ในตอนที่ 30 พระอภัยมณีตีเมืองใหม่ ดังนี้

...ฝ่ายมหาสถานมนตวิเศษจะจัดนัก
จะเรียกฝนปณมระดมมา
เราแยกยกกวักอ้อมออกพร้อมพริก
แม่นละไว้ไม่กำจัดให้พลัดพราย
พระฟังความพราหมณ์คิดด้วยวิทย์เวท
จึงตรัสตอบขอบจิตว่าคิดควร
เราจะขับทัพใหญ่ออกไปไล่ข้า
แล้วสั่งฝ่ายนายหมวดเร่งตรวจพล
ทั้งโยธาทหารเวกเมืองมัจฉกร
บ้างถือปืนยืนสะพรั่งทั้งไล่แพน

ได้ฟังตรัสกราบค่านับรับอาสา
ให้พวกข้าศึกหนวทั้งบ่าวนาย
เข้าโหมทักเหินจะได้ตั้งใจหมาย
จะมากมายมาสมทบเผ่ารบกวณ
อาศัยเหตุฝนลมระดมหวน
กระนั้นส่วนตัวท่านจงอ่านมนต์
เหินเพลิงพลั่วพลอยระดมด้วยลมฝน
จะปลอมปล้นค่ายแขกให้แตกแตน
เสียงศึกคึกคักคงค้ำอยู่นับแสน
ด้วยคิดแค้นแขกฝรั่งทั้งแผ่นดิน ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 502-503)

3. สามพราหมณ์ร่วมเดินทางไปทำสงครามโจมตีกรุงลังกา

สามพราหมณ์ได้ร่วมเดินทางไปรบในสงครามโจมตีกรุงลังกาพร้อมกับ
พระอภัยมณี ปรากฏจากเรื่องราวจากที่พระอภัยมณีพิชิตสงครามเก้าทัพ และคิดจะปราบปราม
เมืองลังกาให้เด็ดขาด ในตอนที่ 30 พระอภัยมณีตีเมืองใหม่ ดังนี้

...พระอภัยใจหายเสียดาบบุตร
แต่ข่าวทัพข้าศึกต้องกลั่นกลืน
เตรียมเรือรบครบล้วนกระบวนศึก
ทั้งซ้ายขวาหน้าหลังเหมือนมังกร
ให้ลั่นสมุทกับพระน้องเป็นกองหน้า
พอแลลับทัพหลวงลงวงครวไล
พราหมณ์วิเชียรเรียนรู้ธนูแม่น
ข้างปีกซ้ายฝ่ายพราหมณ์นามโมรา
เจ้าสถานมนตวิเศษอยู่รั้งท้าย
ได้ลมคล่องล่องน้ำออกท่ามกลาง

คิดถึงสุดสาครถอนสะอื้น
ทุกวันคืนคิดการจะราญรอน
ดูพิลึกหลายทัพสลัปลอน
จะราญรอนรับรองดูว่องไว
ยกโยธาริงทิวปลิ้วไสว
พระอภัยคุมทัพกำกับมา
คุมเรือแล่นเรียงหลักเป็นปีกขวา
คุมโยธาเสียดข้ามไปตามทาง
เรียกพระพายผาดพัดไม่ขัดขวาง
ไปตามทางถึงสิบห้าทิววัน ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 510-511)

2.9 การเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดา

ขั้นตอนการเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดาที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ พระอภัยมณีเมื่อได้ครองเมืองผลึก จึงชวนนิกถึงบิดามารดาที่จากกันเป็นเวลานานและไม่ติดใจที่ถูกทำวสุทัศน์ขับไล่ออกจากเมืองรัตนา เพราะเข้าใจถึงความหวังดีของพ่อแม่ที่อยากให้ลูกได้ดี พระอภัยมณีได้ส่งศรีสุวรรณและสินสมุทรเป็นตัวแทนไปเยี่ยมเยียนบิดามารดา การชวนกลับมาปรองดองของครอบครัวของพระอภัยมณีครั้งนี้ หมายถึงการที่วีรบุรุษสลายความเจ็บปวดในใจเกี่ยวกับความแตกต่างกับครอบครัวเมื่อครั้งอดีตจนหมดสิ้น ปรากฏในตอนที่ 23 พระอภัยมณี ศรีสุวรรณไปเมืองลังกา ดังนี้

...พระอภัยได้ราชาภิเษก
ทั่วประเทศเขตแคว้นแสนอุดม
เมื่อวันนั้นบรรทมบรรจจรณ์แทน
แต่จากไกลไศสรวรรณมาพันเพื่อน
ไฉ่ผ่านเกล้าเจ้าประคุณทูลกระหม่อม
หรือทุกขโศกโรคภัยสิ่งไรมี
พระสอนสั่งหวังจะปลุกให้ลูกรัก
มาจำจากพรากพลัดกระจัดกระจาย
ยิ่งตรึกตราอาดูรพูนทเวษ
จนฟ้าขาวดาวเดือนก็เคลื่อนคล้อย
ภูมรินบอรรณมาว่อนอุ่น
หอมระงมลมเซยเผยบัญญัติ
ให้หาพระอนุชามาเข้าเฝ้า
เราพรากพลัดรัตนามาช้านาน
ครันตัวพินี้จะกลับมิรับศึก
คิดจะใครให้พ่อพานัดดาไป
มั่นบ้านเมืองเคื่องเข็ญเป็นวิบัติ
แล้วกลับมาถ้าช้างนี้มีสงคราม

กับองค์เอกอัครเศศสนม
เสวยสมบัติสบายมาหลายเดือน
ให้โศกแสนเสียใจใครจะเหมือน
มิได้เยือนพระชนกชนนี
จะพรักพร้อมอยู่บำรุงซึ่งกรุงศรี
ถึงสิบปีแล้วมิได้ไปใกล้กราย
ประเสริฐศักดิ์สมจิตที่คิดหมาย
ไม่เห็นหายเห็นพระองค์คงจะคอย
น้ำพระเนตรหยดหยาดลงเฝาดผล็อย
น้ำค้างพร้อยพรหมพราทั้งอัมพร
เกาะพิกุลเกลือกประทีนกลิ่นเกสร
รวีวรแจ่มพักตร์ทั้งจักรวาล
กำสรดเศร้าโศกาแล้วว่าชาน
ไม่แจ้งการว่าข้างหลังจะอย่างไร
เมืองผลึกก็ไม่มีที่อาศัย
เยือนกรุงไกรกราบทูลมูลความ
จะได้ตัดเสียให้เตียนที่เลี่ยนหนาม
ได้ปราบปรามไพรีนพพิมาร ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 361-362)

2.10 การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า

ขั้นตอนการเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ การที่พระอภัยมณี ในฐานะกษัตริย์เมืองผลึกทำหน้าที่ปกป้องดูแลบ้านเมือง ในขณะที่นางสุวรรณมาลีหลีกเลี่ยงการสมรสกับพระอภัยมณีด้วยการหนีไปวชิ อย่างไรก็ตาม พระอภัยมณีได้เตรียมการเสาะหาผู้มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการรับมือกับทัพลังกาของอุศเรนที่พร้อมจะยกกลับมาแก้แค้น ซึ่งการที่พระอภัยมณีให้ความสำคัญต่อเรื่องของส่วนรวมมากกว่าการคำนึงถึงความสุขส่วนตัว พิจารณาได้ว่าเป็นการเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าปรากฏในตอนที 22 พระอภัยมณีครองเมืองผลึก ดังนี้

...พระอภัยมณีนั่นมิใคร่จะไกลนาง	แต่ระคางครหาเป็นราศี
จึงอำลาดาบสโอรสหลาน	มาเกณฑ์การให้รักษามารศรี
ทั้งไพร่นายรายรอบขอบศิริ	มิให้มีเภทภัยสิ่งไรพาน
แล้วชวนพระอนุชากับข้าเฝ้า	กลับคืนเข้าพระนิเวศน์เขตสถาน
จึงออกท่องพระโรงรัตนชีชวาล	ดำรงการกับมหาเสนาใน
อุศเรนเห็นจะกลับมาทำศึก	เหมือนเรานี้ก็มั่นคงอย่าสงสัย
เร่งตั้งป้อมซ่อมแปลงกำแพงไว้	เกณฑ์พวกไพร่พลหัดให้ชัดเจน
ทั้งม้ารถศรสารทหารรบ	ให้รู้ครบท่าทางทั้งดั่งเขน
ทั้งปากได้ฝ้ายเหนื่อเร่งกะเกณฑ์	ออกตระเวนแค้นแค้นแดนบุรี
ให้อาลักษณแต่งทำคำรับสั่ง	ไปปิดประตูบุรีศรี
แล้วบอกไปให้เมืองเอกโทตรี	ว่าใครมีวิทยาวิชากการ
ทั้งล่องหนทนคงเข้ายังยุทธ์	เพลงอาวุธเข้มแข็งกำแหงหาญ
รู้ตำราฟ้าดินลั่นชานาญ	ประกอบการศึกษาที่ลึกกลับ
ให้มาเป็นข้าเฝ้าเราจะเลี้ยง	ให้ชื่อเสียงรุ่งเรืองเครื่องประดับ
ต่างเห็นชอบนอบนบเคารพรับ	เสด็จกลับเข้าปราสาทราชวังฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 342-343)

2.11 ความดีงามสูงสุด

ขั้นตอนความดีงามสูงสุดที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณีคือ ฤๅษีแห่งเกาะแก้วพิสดารได้มาระงับสงครามระหว่างเมืองผลึกกับกรุงลังกา เทศน์สั่งสอนจนสองฝ่ายนำหลักสันติสุขมาใช้ และยุติความหมาดหมางทั้งหมด ซึ่งเรื่องราวความขัดแย้งทั้งในแง่ของความรัก คือ ความหึงหวงระหว่างนางสุวรรณมาลีและนางละเวง ได้ยุติลง มเหสีทั้งสองตกลงใจรักใคร่ปรองดอง

กัน สงครามที่นำความสูญเสียมาโดยตลอด นับตั้งแต่ การล้างแค้นของอุศเรนผู้เป็นพี่ชายของนาง
 ละเวงซึ่งชิงรักหักสวาทกับพระอภัยมณีจนตัวตาย การรุกรานจากเจ้าละมานที่หลงใหลหมายปอง
 นางละเวงผู้ซึ่งมีใจคิดล้างแค้นพระอภัยมณีที่ทำให้พี่ชายและบิดาเสียชีวิต และสงครามทัพอาสารบ
 เพื่อนางละเวงทั้งเก้าทัพ และสุดท้ายทัพเมืองผลึกของฝ่ายพระอภัยมณีที่ยกมาปราบปราม
 กรุงลังกา ได้ยุติลงด้วยคำเทศนาสั่งสอนของฤาษีแห่งเกาะแก้วพิสดาร คือ ความดีงามสูงสุดที่
 พระอภัยมณีได้บรรลุสันติภาพ ได้ปลดปล่อยอุปสรรคและปัญหาที่หนักหนาที่สุดในฐานะที่ตัว
 พระอภัยมณีนั้นเป็นต้นเหตุความขัดแย้งทั้งหมด ปรากฏบทเทศนาสั่งสอนของฤาษี ในตอนที่ 44
 กษัตริย์สามัคคี ดังนี้

...ขณะนั้นค่อนดึกคึกสงบ

ไม่กริบเกรียบเจียบสัจด์ทั้งปัดพิ

คือ รูปสลกลั่นเสียงไม่เที่ยงแท้

ความตายหนึ่งพึงให้เห็นเป็นประธาน

ซึ่งชาวเมืองเคื่องเข็ญถึงเช่นนี้

อันศีลห้าว่าอย่าทำให้จำตาย

หนึ่งว่าอย่าลักเอาของเขารื้อ

หนึ่งทำชั่วคู่เขาเล่าลามก

หนึ่งสูบผีนกินสุรามุสวาท

ใครลัดยื้อถือถ่มน้ในขันตี

อย่าโกรธซึ่งหึงสาพยาบาท

เหมือนดุมวงกงเวียนวนเวียนไป

ประการหนึ่งซึ่งขาดพระศาสนา

ซึ่งกลับดบร้อนให้ผองเย็น

จงฟังคำจำศีลจนสิ้นชาติ

ซึ่งชอบผิดคิดเห็นให้เป็นธรรม์

ทุกคนชื่อถือลัทธิจะตัดสิน

ด้วยแรกเริ่มเดิมนั้นนางวิณฟ้า

ช่างโน้นมีปีเป่าเป็นเจ้าเล่ห์

แต่สตรีดีกว่าจึงพาชาย

ต่างนอบนบนับถือพระฤาษี

พระโยคีเทศนาในอาการ

ย่อมเด่าแก่เกิดโรคโคกสงสาร

หวังนิพพานพันทุกข์สนุกสบาย

เพราะโลกก็ยัถณหาพาฉิบหาย

จะตกอบายภูมิขุมนรก

มาชมขึ้นข้อฉลนคนโกหก

จะตายตกในกระทะอเวจี

ใครทำขาดศีลห้าสิ้นราศี

จะถึงที่พระนิพพานล้าราญใจ

นึกว่าชาติก่อนกรรมจะทำไฉน

อย่าโทษใครนี่เพราะกรรมจึงจำเป็น

ทั้งโลกาเกิดทุกข์ถึงยุคเข็ญ

ก็ต้องเป็นไมตรีปรานีกัน

ไม่แคล้วคลาดจะไปผ่านพิมานสวรรค

อย่าหึงกันนะทีนี้นางสีกา

ให้หายสิ้นโมโหที่โศกา

จะลงฆ่าพระอภัยเสียให้ตาย

ฝ่ายข้างนี้มีเสน่ห์เหมือนนิกหมาย

ให้หลงตายติดขังอยู่วังใน

แต่ลูกสาวเจ้าลังกาไม่ฆ่าเสีย
 เขาหึงหวงลวงว่าให้สาใจ
 นางมาลีมีโทษโมโหมาก
 ไร่รักใคร่ใจจริงต่างชิงชิง
 ไม่แก้ไขแล้วมิหนำซ้ำหึง
 แม้วันฟ้าผ่าหัวของตัวตาย
 ลูกทั้งสองน้องยาจะมาแก้
 ยังซ้ำเหล่าเผ่าพงศ์มาสงคราม
 จนเขาฆ่าเธอให้เพื่อพก
 หากป่าโมกข์โลกเชษฐวิเวทมนตร์
 อย่าโทษเขาเราผิดให้คิดเห็น
 จงปรองดองครองสัตย์ปฏิญาณ
 ทั้งชาตินี้มีสุขไม่ทุกชั่วอน
 เป็นผิวเมียเสียตัวได้พัวพัน
 มีลูกได้เล่าก็คงเป็นวงศ์ญาติ
 กว่านี้ดีเหลือแม่เชื้อพัว
 ฝ่ายกษัตริย์ขัดตียาลิบท้ากษัตริย์
 โปรดปรึกษาว่าให้เป็นไมตรี
 แล้ววงศ์พระภักย์จึงให้สัตย์
 จะปกครองสองนางด้วยทางธรรม
 สุมาลีศรีสวัสดิ์ให้สัตย์บ้าง
 จะรักใคร่ให้เหมือนญาติไม่คลาดคลาย
 ฝ่ายละเวงเกรงกราบไม่หยาบหยาม
 จะสู้ชื่อถือสัตย์สวัสดิ์
 พระโยคีปริดาว่าสาธุ
 แล้วเคลื่อนคลายหายวับไปจับวัย
 คนทั้งสิ้นยินดีเป็นที่ยิ่ง
 พวกกองทัพบกฝรั่งเมืองลังกา

ยอมเป็นเมียนั้นคิดผิดวิสัย
 จะโทษใครโทษจิตที่ผิดพลั้ง
 เมื่อผิวจากมาสงครามรู้ความหลัง
 เพราะพลาดพลั้งที่ทัพจึงกลับกลาย
 จนได้ถึงเกิดศึกไม่นึกหมาย
 ต้องเป็นม่ายเปล่าเปล่าเพราะเบาความ
 ก็พลอยแพ้ฝรั่งสิ้นทั้งสาม
 แทบถึงความตายทั่วทุกตัวคน
 เหตุเพราะยกทัพมาไกลาหล
 ช่วยคุ้มกันทั้งหลายไม่วายปราน
 จึงจะเป็นลัทธิธรรมในสันฐาน
 ถือศีลทานถืออดอย่าหมายทำร้ายกัน
 เมื่อม้วยมรณก็จะได้ไปสวรรค์
 จงรักกันเกิดสีกาดีกว่าชิง
 ได้สืบชาติเชื้อสายไปภายหลัง
 จะเร่งตั้งลัทธิจาอย่าซ้ำที่ ฯ
 ต่างจบหัตถ์สาธุสะพระฤๅษี
 ข้าเห็นดีพร้อมพริ้งจะรัน
 ไม่ข้องขัดซึ่งเคียดคิดเคียดฉันท
 จนถึงวันเวลาชีวิตรวย
 ไม่โกรธนางฝรั่งสิ้นทั้งหลาย
 ขอถวายลัทธิจาเหมือนพาที่
 ข้าสิ้นความแค้นพระมเหสี
 หมายเหมือนพี่ร่วมกรรมจนบรรลัย ฯ
 สืบอายุยืนยงอสงไขย ฯ
 อโณทัยสว่างกระจ่างตา
 ทั้งชายหญิงพร้อมอยู่ที่ภูผา
 ต่างพูดจาปราศรัยเป็นไมตรี ฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 883-886)

ในขั้นตอนความดั่งามสูงสุดนี้ ปรากฏขั้นตอนที่ 6 ถนนแห่งการทดสอบทดลอง แทรกเข้ามา ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น ภายหลังจากที่ฤๅษีได้มาเทศน์สั่งสอนจนสองฝ่ายยุติสงคราม และเกิดสันติ พระอภัยมณีประสบกับการทดสอบทดลอง ประกอบด้วย

1. พระอภัยมณีเสียใจที่ต้องจากนางละเวง
2. พระอภัยมณีจำใจทำสงครามกับมังคลา

1. พระอภัยมณีเสียใจที่ต้องจากนางละเวง

เมื่อสงครามระหว่างเมืองผลึกและกรุงลังกายุติลง พระอภัยมณีประสบกับความเสียใจและอาลัยอาวรณ์ที่ต้องเดินทางออกจากกรุงลังกา และต้องลาจากนางละเวง กลับเมืองผลึกพร้อมนางสุวรรณมาลีและครอบครัว ปรากฏในบทที่ 46 ตอนพระอภัยมณีกลับเมือง ดังนี้

...พระอภัยไม่หลับกระลั่นกระส่าย

ในอารมณ์ชมอะไรก็ไม่เพลิน

คิดถึงวังลังกาวันพาน้อย

อยู่หลัดหลัดพลัดนางมากกลางไพร

ละอ้นอายางนางระคางเขิน

ให้เผอิญแต่อาวรณ์ถอนฤทัย

จะโคกสร้อยซอนซบสลับไสล

เหลืออาลัยแลเหลียวเปลี่ยววิญญูณ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 924)

2. พระอภัยมณีจำใจทำสงครามกับมังคลา

พระอภัยมณีจำใจต้องทำสงครามกับมังคลาบุตรในไส้ที่เกิดกับนางละเวง เนื่องจากภายหลังจากที่พระอภัยมณีบรรลุความดั่งามสูงสุดคือ การปรองดองระหว่างสองมเหสี นางสุวรรณมาลีกับนางละเวง และสงครามใหญ่ระหว่างเมืองผลึกและกรุงลังกายุติลงแล้ว ต่อมาเมื่อมังคลาเติบโตเป็นผู้ใหญ่และได้ปกครองกรุงลังกาแทนนางละเวงผู้เป็นมารดา มังคลามีบาทหลวงเป็นที่ปรึกษา บาทหลวงผู้นี้ในอดีตเคยเป็นอาจารย์ของนางละเวง และเป็นผู้สั่งสอนให้นางละเวงมีใจเจ็บแค้นพระอภัยมณีซึ่งเป็นต้นเหตุของการเสียชีวิตของบิดาและอุศเรนพี่ชายของนาง บาทหลวงผู้นี้ยังมีใจเจ็บแค้นผูกพยาบาทพระอภัยมณีมาโดยตลอด จึงได้สั่งสอนและยุยงให้มังคลาชิงโคตรเพชรประจำเมืองลังกาที่นางละเวงเคยมอบให้แก่นางเสาวคนธ์ พร้อมจับตัวสุวรรณมาลี ธิดาแฝดสร้อยสุวรรณ จันทร์สุดามากักขังไว้ที่กรุงลังกา พระอภัยมณีและศรีสุวรรณจึงได้ยกทัพติดตามมาช่วย ปรากฏในตอนที 59 พระอภัยมณีศรีสุวรรณไปเมืองลังกา ดังนี้

...ฝ่ายเรือพระอภัยมาในสมุทร
 ดันหนหมายสายน้ำมาท่ามกลาง
 ถึงกรุงไกรไม่เห็นพักตร์อัศวรถ
 สงสารบุตรสุดแสนแสนเสียดาย
 ทั้งแสนแสนแสนสลดระทดเทวษ
 ไ้อักรรมเฮยเคยสร้างไว้ปางไร
 นึกแค้นด้วยว่าเป็นเนื้อไม่เกื้อหนุน
 ลร่อยสุวรรณจันทรสุดาสุมาลี
 เมื่อเรือแตกแยกย้ายเหมือนตายแล้ว
 เมื่อทุกขมีพิศลึงไปครั้งนั้น
 เจ้าคุมทัพรับท้าวเก่าประเทศ
 ทพลังกาฬรังมาครั้งนี้
 ใ้อเป็นเคราะห์เพราะประมาทจึงพลาดพลั้ง
 จะคิดอ่านผลาญมันให้บรรลัย

รีบแล่นรุดเร็วรัดไม่ขัดขวาง
 กำหนดทางสามเดือนไม่เคยคลื่อนคลาย
 อนาถเนตรนึกในพระทัยหาย
 ระทวยกายลงบนอาสน์เพียงขาดใจ
 น้ำพระเนตรมีรูสิ้นรินรินไหล
 ลูกในไส้หรือมาเป็นไปเช่นนี้
 ข้าทหารอุรบทพองเอาจริงศรี
 ปานฉะนี้เป็นไฉนหรือไกลกัน
 กลับได้แก้วกลอยใจมาไอศวรรย์
 ทมิฬมันมาสมทบรบบุรี
 ไม่เสียเขตแซกตายพลัดพรายหนี
 กลับเสียที่ทั้งตัวจากผัวไป
 ด้วยนึกหวังว่าเป็นเนื้อในเชื้อไข
 แล้วแข็งใจกลืนกล้ำกลั่นน้ำตาฯ

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 1189)

2.12 การปฏิเสธที่จะเดินทางกลับ

ขั้นตอนการปฏิเสธที่จะเดินทางกลับของพระอภัยมณีคือ ภายหลังการปราบปรามทัพลังกาที่มีมัจฉาเป็นแม่ทัพ สองมเหสีคือนางสุวรรณมาลีและนางละเวงได้ปฏิเสธที่จะร่วมหอกับพระอภัยมณี ทำให้พระอภัยมณีเกิดความน้อยใจ และตัดสินใจออกบวช ซึ่งเป็นการปฏิเสธการกลับสู่วิถีชีวิตการครองเรือนเหมือนที่ผ่านมา และดำเนินชีวิตใหม่ในทางธรรม ปรากฏในตอนที 64 พระอภัยมณีออกบวช ดังนี้

...พระขึ้นบนมณเฑียรวิเชียรรัตน์
 ทรงเครื่องขาวดาวบสประณตกร
 แล้วจัดจีบกลีบชฎารักษาพรต
 สอดสวมด้วยสายธูราประจำทรง
 ถือพัดวาลวิชนีแล้วลีลาศ
 พร้อมโอรสยศยงพระวงศ์วาน

จึงปลดเปลื้องเครื่องกษัตริย์ประภัสสร
 อุทุมพรทับเฉียงเฉยียงองค์
 เป็นดาบสนุตรพรหมสมประสงค์
 ตั้งดำรงศีลห้าสมาทาน
 ขึ้นนั่งอาสน์อิศรามุคดาหาร
 ไพรดประทานเทศนาตามบาลี

ทรงแก้ไขในข้อพระบรมมัตถ์
 ย่อมสะสมถมจังหวัดปัต
 พระนิพพานเป็นสุขสิ้นทุกขร้อน
 ล้นถวิลสิ้นทุกข์เป็นสุขสบาย
 ทั้งแก่เฒ่าสาวหนุ่มย่อมลุ่มหลง
 เป็นผิวเมียบเคลียคลอครันมรณา
 จงหวังพระปรมาภิวาโมกข์
 เสวยสุขทุกเวลาทิวาวัน
 แต่บรรดามาพึ่งอยู่ทั้งสิ้น
 ลินสมุทเจ้าจงพาพล่ากร

วิสัยสัตว์ล้นพิภพล้วนศพบี
 ไพรผู้ดีที่เป็นคนไม่พ้นตาย
 เปรียบเหมือนนอนหลับไม่ฝันท่านทั้งหลาย
 มีร่างกายอยู่ก็เหมือนเรือนโรคา
 ด้วยรูปทรงกลมเล่ห์เสนหา
 ก็กลับว่าผีสางเหินห่างกัน
 เป็นล้นโคกล้นสุดมนุษย์สวรรค์
 เหลือจะนับกับกัลป์พุทธันดร
 จงถือศีลภิญโญสโมสร
 ไปถิ่นฐานนันทรมื่อนก่อนมา ฯ

(สุนทรภู่, 2552, หน้า 1271-1272)

2.13 การหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์

ขั้นตอนการหลบหนีโดยใช้เวทมนตร์ที่ปรากฏในพระอภัยมณีคำกลอน คือ หลังจากทีพระอภัยมณีพร้อมนางสุวรรณมาลี และนางละเวงได้ออกบวช และพำนักอยู่ ณ เขาลิงคุตรเมืองลังกา ต่อมา ลินสมุทและสุดสาครได้เชิญให้ทั้งสามเดินทางออกจากเขาลิงคุตร เพื่อร่วมพิธีศพนางมณฑา ที่เมืองผลึก แต่ระหว่างทางถูกโจรสลัดชาวจีนล้อมไว้ โชคดีที่เรือของ เมืองลังกากับเมืองผลึกออกตามหาและช่วยเหลือได้ทัน ปรากฏในวรรณคดีพระอภัยมณีร้อยแก้ว ต่อจากคำกลอนที่พิมพ์แล้ว ดังนี้

...ฝ่ายลินสมุทเห็นผู้ถือหนังสือไปเมืองลังกาชำนิบปรกติก็สงสัยจึงแต่งเรือเร็วให้ ไปสืบข่าว ได้ความว่าพระอภัยมณีออกจากเมืองลังกามาแล้ว แต่หาได้มาถึงเมือง ผลึกไม่ก็ตกใจ จึงจัดกำลังทัพเรือไปเที่ยวแยกย้ายกันไปตามในทิศต่าง ๆ จนถึงเมืองกา ระเวกและรมจักร ทางสุดสาครก็ให้แต่งเรือเร็วออกติดตามไปในทิศต่าง ๆ เหมือนกัน เรือ เมืองลังกาและเมืองผลึกตามไปพบพระอภัยมณีกำลังถูกเรือโจรสลัดล้อมไว้ จึงเข้า ช่วยรบ ชับไล่พวกโจรแตกหนีไป แล้วเชิญพระอภัยมณีมาถึงเมืองผลึก

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 1283-1284)

2.14 การช่วยเหลือจากด้านนอก

ขั้นตอนการช่วยเหลือจากด้านนอกที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ การที่บรรดาลูกหลานให้ความสำคัญและเคารพนับถือพระอภัยมณีเป็นอย่างมาก เมื่อครอบครัวมีกิจธุระที่สำคัญ เช่น การแต่งตั้งผู้ปกครองเมือง การอภิเษกสมรส และการร่วมพิธีสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น ลูกหลานจะพากันมาเชิญพระอภัยมณีซึ่งครองเพศนักบวช ให้เดินทางออกจากเขาสังคฤห์เพื่อมาร่วมภารกิจครอบครัว ซึ่งหมายถึงพระอภัยมณี คือ บุคคลสำคัญที่สังคมด้านนอกเรียกร้องและต้องการให้กลับออกมา ปรากฏในวรรณคดีพระอภัยมณีร้อยแก้ว ต่อจากคำกลอนที่พิมพ์แล้ว ดังนี้ “ฝ่ายข้างเมืองผลึก นางมณฑาทิถึงแก่กรรมลง สิ้นสมุทจึงมีสารไปถึงสุตสาคร ขอให้เชิญพระอภัย นางสุวรรณมาลี และนางละเวงไปในการปลงศพ สุตสาครจึงจัดเรือกำปั่นให้พระอภัยไปเมืองผลึก” (สุนทรภู่, 2517, หน้า 1283-1284)

2.15 การข้ามภพประสูติของการกลับคืน

จากการศึกษาไม่พบขั้นตอนการข้ามภพประสูติของการกลับคืนในวงจรการผจญภัยของพระอภัยมณี

2.16 เจ้าแห่งสองโลก

ขั้นตอนเจ้าแห่งสองโลกที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณี คือ การที่พระอภัยมณีสามารถรักษาสมดุลแห่งวิถีของนักบวชและผู้นำของครอบครัวในเวลาเดียวกัน ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำฝ่ายเมืองผลึก ยื่นข้อเสนอที่จะยกเมืองลังกาให้บาทหลวงปกครองครึ่งหนึ่ง แลกกับการยุติสงครามที่ยืดเยื้อและยาวนาน นอกจากนั้น พระอภัยมณีในฐานะนักบวชยังเทศน์สั่งสอนให้นางเงือกรักษาศีล 5 จนนางได้เป็นมนุษย์ ดังนี้

1. พระอภัยมณีเจรจาขอยุติสงครามกับบาทหลวง
2. พระอภัยมณีสอนธรรมะแก่นางเงือก
1. พระอภัยมณีเจรจาขอยุติสงครามกับบาทหลวง

เรื่องราวตอนที่พระอภัยมณีเจรจาขอยุติสงครามกับบาทหลวง ปรากฏในวรรณคดีพระอภัยมณีร้อยแก้ว ต่อจากคำกลอนที่พิมพ์แล้ว ดังนี้ “ฝ่ายพระอภัยมณีรักษามรตยู ณ เขาสังคฤห์หลายปี ไม่เห็นมีใครไปเยี่ยม จึงชวนนางสุวรรณมาลี นางละเวงเข้าไปเยี่ยม พบน้องชายและลูกหลานกำลังทำสงครามกันอยู่ จึงขอร้องต่อสังฆราชบาทหลวงให้เลิกแล้วต่อกัน จะแบ่งเมืองลังกาให้อยู่คนละครึ่ง” (สุนทรภู่, 2517, หน้า 1293)

2. พระอภัยมณีสอนธรรมะแก่นางเงือก

พระอภัยมณีเทศน์สอนศีลห้าแก่นางเงือก นางเงือกเพียรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จนนางได้อัตภาพเป็นมนุษย์ ปรากฏในวรรณคดีพระอภัยมณีร้อยแก้ว ต่อจากคำกลอนที่พิมพ์แล้ว ความว่า “ส่วนนางมัจฉาตั้งแต่พระอภัยมณีไปสอนให้รักษาศีล ๕ ก็อุตส่าห์รักษาอย่างเคร่งครัดมิได้ต่างพร้อย และอุตส่าห์ขึ้นมาฟังคำสั่งสอนพระโยคีอยู่เสมอ จนร้อนถึงพระอินทร์ลงมาตัดหางให้ นางมัจฉาก็ได้อัตภาพเป็นมนุษย์” (สุนทรภู่, 2517, หน้า 1300)

2.17 อิสระแห่งการดำรงอยู่

ขั้นตอนอิสระแห่งการดำรงอยู่ที่ปรากฏในการผจญภัยของพระอภัยมณีคือ ภายหลังจากที่พระอภัยมณีได้ปฏิบัติภารกิจครบครันและบ้านเมือง จนเหตุการณ์ความขัดแย้งทุกอย่างจบสิ้นลงทุกฝ่ายได้แยกย้ายไปดำเนินชีวิตตามหนทางแต่ละคนแล้ว พระอภัยมณี พร้อมนางสุวรรณมาลี และนางละเวงจึงได้เดินทางกลับไปปฏิบัติธรรม ณ เขาลิงคุตรดังเดิม ปรากฏในวรรณคดีพระอภัยมณีร้อยแก้ว ต่อจากคำกลอนที่พิมพ์แล้ว ดังนี้

...นางมัจฉาก็ได้อัตภาพเป็นมนุษย์ พระโยคีจึงไปบอกให้สุดสาครทราบ สุดสาครก็จัดเรือไปรับนางมัจฉาเข้าเมืองลังกา พระอภัยมณีได้ทราบความจึงพานางสุวรรณมาลี และนางละเวงมาเยี่ยม นางมัจฉาจะขอบวชเป็นชีบ้าง แต่พระอภัยไม่ยอมให้บวช โดยอ้างว่ากำเนิดเป็นสัตว์เดิยรชานบวชไม่ได้ สุดสาครคิดใคร่จะฉลองมารดา จึงบอกไปยังท้าวเจตรัตน์ภักทวงศ์และธิดาทั้งนรินทรรัตน์เมืองรัตนา ขอให้มาช่วยงานด้วย ครั้นมาพร้อมกันแล้ว สุดสาครก็ทำการฉลองนางมัจฉาผู้เป็นมารดา และตั้งสถาปนามานามใหม่ว่า จันทวดี พันปีหลวง ครั้นเสร็จการฉลองแล้ว พระอภัย นางสุวรรณมาลีและนางละเวงก็กลับไปยังเขาลิงคุตร

(สุนทรภู่, 2517, หน้า 1300)

จากการศึกษาจำนวนขั้นตอนที่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของพระอภัยมณี ตามทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษของโจเซฟ แคมป์เบลล์ดังกล่าวข้างต้น พบว่า ปรากฏขั้นตอนการผจญภัยทั้งสิ้น 16 ขั้นตอน จากจำนวนขั้นตอนการผจญภัยของวีรบุรุษทั้งหมด 17 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ไม่ปรากฏในวงจรการผจญภัยของพระอภัยมณีคือ ขั้นตอนการที่ 15 การข้ามธรณีประตูของการกลับคืน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนขั้นตอนตามวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสและพระอภัยมณีจึงอาจกล่าวได้ว่า การผจญภัยของโอดิสซุสคล้ายคลึงวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษตามทฤษฎีของแคมป์เบลล์มากกว่าการผจญภัยของพระอภัยมณีเล็กน้อย เนื่องจากโอดิสซุสมีขั้นตอนการผจญภัยครบทั้ง 17 ขั้นตอน ถึงแม้จะมีการสลับขั้นตอนอยู่บ้าง แต่พระอภัยมณีปรากฏขั้นตอนการผจญภัย 16 ขั้นตอน ขาดไป 1 ขั้นตอน

สำหรับการเรียงลำดับขั้นตอนนั้น พบว่าวงจรการผจญภัยของโอดิสซุสมีการสลับลำดับ ขั้นตอน 2 ครั้ง คือ ขั้นตอนที่ 10 การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้าเกิดขึ้นหลังขั้นตอนที่ 7 การพบกับองค์เทวี และขั้นตอนที่ 11 สิ่งดั่งามสูงสุด เกิดขึ้นภายหลังขั้นตอนที่ 17 อีสระแห่งการดำรงอยู่ ส่วนขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติปรากฏในลักษณะการแทรกเข้าไประหว่างขั้นตอนต่าง ๆ มากกว่าจะเป็นการสลับลำดับขั้นตอน เนื่องจากความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติเกิดขึ้นหลายครั้งในการผจญภัยของโอดิสซุส

ส่วนวงจรการผจญภัยของพระอภัยมณีไม่มีการสลับลำดับขั้นตอน ขั้นตอนแทบทั้งหมดปรากฏตามการเรียงลำดับขั้นตอนในวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษของแคมป์เบลล์ อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนที่ 3 ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติได้ปรากฏแทรกเป็นระยะ ๆ ในการผจญภัยของพระอภัยมณี ลักษณะเดียวกับการผจญภัยของโอดิสซุส จึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียงลำดับขั้นตอนการผจญภัยของพระอภัยมณีใกล้เคียงกับวงจรการผจญภัยของวีรบุรุษมากกว่าการผจญภัยของโอดิสซุส

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่าวงจรการผจญภัยของพระอภัยมณีมีลักษณะคล้ายคลึงกับวงจรการผจญภัยของโอดิสซุส กล่าวคือ นอกจากขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติจะปรากฏแทรกเข้ามาระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ หลายครั้ง ยังพบว่าขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองก็ปรากฏแทรกเข้ามาในการผจญภัยของวีรบุรุษทั้งสองหลายครั้งเช่นกัน ในการผจญภัยของพระอภัยมณีนั้น ขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ ปรากฏแทรกเข้ามา 8 ครั้ง ได้แก่ พินทพราหมณ์รามราชสอนวิชาเป่าปี่ และมอบปี่วิเศษให้เป็นของคู่กายพระอภัยมณี ฤๅษีแห่งเกาะแก้วพิสดารช่วยพระอภัยมณีให้รอดพ้นจากการติดตามของนางยักษ์ สุตสาครช่วยแก้มนตร์เสน่ห์จากรูปนางละเวง สามพราหมณ์ช่วยเหลือพระอภัยมณีในการต่อสู้กับเมืองลังกา เป็นต้น ส่วนขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองปรากฏแทรกเข้ามา 6 ครั้ง ได้แก่ พระอภัยมณีจำใจลาจากนางเงือกซึ่งกำลังตั้งครรภ์สุตสาคร พระอภัยมณีจำใจเป่าปี่สังหารนางยักษ์ ซึ่งเป็นภรรยา พระอภัยมณีจำใจวางตัวเป็นกลางในสงครามชิงนางสุวรรณมาลี พระอภัยมณีจำใจทำสงครามกับมังคลาซึ่งเป็นโอรสของพระองค์เอง เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าการทดสอบทดลองที่

พระอภัยมณีประสบ มักเป็นการทดสอบทดลองด้านจิตใจเป็นส่วนใหญ่ การทดสอบด้านร่างกาย นั้นปรากฏน้อย เช่น พระอภัยมณีต้องติดอยู่บนเขาเป็นเวลาถึง 5 เดือนกว่าเรือของอุศเรนจะมาพบ และพาพระอภัยมณีขึ้นเรือมาด้วย และเมื่อพบการทดสอบทดลอง พระอภัยมณีมักได้รับความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ ทำให้สามารถเอาชนะอุปสรรคอันตรายได้ทุกครั้ง

ในการผจญภัยของโอดิสซุสปรากฏขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลองมากกว่า ขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ คือ ปรากฏขั้นตอนถนนแห่งการทดสอบทดลอง 19 ครั้ง ได้แก่ โอดิสซุสกับลูกเรือต้องต่อสู้กับชาวอิสมารุส ต้องเผชิญกับกลุ่มผู้เสียดอกบัว เผชิญกับไซคลอปส์ ลูกเรือของโอดิสซุสปล่อยถุงลมทำให้เรือแล่นกลับไปยังเอโอเลียอีกครั้ง โอดิสซุสต้องเดินทางไปยังดินแดนใต้พิภพเพื่อพบกับไทรซิดัส เป็นต้น ส่วนขั้นตอนความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติปรากฏ 12 ครั้ง ได้แก่ เทพเจ้าเอโอลุสมอบถุงลมวิเศษให้ เทพเจ้าเฮอริเมสแนะวิธีรับมือกับเซอริซีและมอบสมุนไพรวิเศษให้ และการได้รับความช่วยเหลืออีกหลายครั้งจากเทพเทวีโอเธเน เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบการทดสอบทดลองที่โอดิสซุสประสบ พบว่าการผจญภัยของโอดิสซุส เป็นการทดสอบทางร่างกายเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในตอนต้นของเรื่อง แต่ก็มีทดสอบทางใจไม่น้อยในช่วงท้ายเรื่อง โดยในช่วงแรกของการผจญภัย โอดิสซุสเผชิญอุปสรรคจากการถูกเทพเจ้า ลิงโทเซให้หลงวนเวียนอยู่ในมหาสมุทรนานนับ 10 ปี ซึ่งนับเป็นการทดสอบทางกาย แต่ช่วงหลัง เมื่อกลับมาถึงนครอิธกะและเทพเทวีโอเธเนจำแลงร่างโอดิสซุสเป็นขอทาน เขาประสบการทดสอบ ทดลองทางใจมากกว่าทางกายเนื่องจากต้องอดทนอดกลั้นต่อการถูกดูถูกเหยียดหยาม และถูกปฏิบัติเหมือนเป็นชนชั้นต่ำ จากเดิมเคยเป็นผู้ครองนครอิธกะซึ่งได้รับความเคารพนับถืออย่างสูง ในความคล้ายคลึงของวีรบุรุษทั้งสองจึงมีความแตกต่างซึ่งน่าศึกษาให้ละเอียดต่อไปเพื่อให้เห็น ความเหมือนคล้ายทางความคิดของวรรณคดีตะวันตกกับวรรณคดีตะวันออก